

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Спілка голів обласних Рад директорів закладів
фахової передвищої освіти України
Торговельно-економічний коледж Київського національного
торговельно-економічного університету

**Актуальні проблеми
формування ціннісно-моральних
орієнтацій студентів
як детермінанта освітньої
діяльності закладів фахової
передвищої освіти**

*Збірник матеріалів міжвузівської
науково-практичної конференції
(21 лютого 2020 року)*

Київ
Четверта хвиля
2020

*Схвалено Радою директорів закладів фахової передвищої освіти
м. Києва, протокол № 4 від 25 серпня 2020 року*

Актуальні проблеми формування ціннісно-моральних орієнтацій студентів як детермінанта освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти : Збірник матеріалів міжвузівської науково-практичної конференції [за заг. редакцією Ю. В. Ївженка]. – Київ : Четверта хвиля, 2020. – 160 с.

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Актуальні проблеми формування ціннісно-моральних орієнтацій студентів як детермінанта освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти», яка відбулася 21 лютого 2020 року на базі Торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету. До збірника включені статті, наукові дослідження, в яких розкриваються проблеми формування ціннісно-моральних орієнтацій в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти, діяльність студентських громадських об'єднань.

Розрахований для наукових та педагогічних працівників, аспірантів та студентів закладів фахової передвищої освіти.

Редколегія може не поділяти погляди авторів, викладені у збірнику.

Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

ЗМІСТ

<i>Антоненко В. В.</i> Формування лідерських якостей майбутнього керівника сфери туризму	6
<i>Біблюк Б. В.</i> Участь буковинських студентів у подіях Євромайдану	10
<i>Білошицька О. А.</i> Студентська рада житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ: від проєктів до дій	16
<i>Власюк І. І.</i> Студентське самоврядування Вінницького технічного коледжу – школа виховання лідерів	20
<i>Грицаєнко К. А.</i> Формування мети – запорука мотиваційної готовності до реалізації у ТЕК КНТЕУ	23
<i>Гриценко В. В.</i> Особливості реалізації реформи жіночої освіти другої половині XIX – початку XX ст. на півдні України	25
<i>Дем'янчук С. О.</i> Самовиховання як засіб формування особистості студента ЗВО.....	34
<i>Драганчук Ю. Р.</i> Становлення західноукраїнського молодіжного руху (наприкінці XIX – першій третині XX ст.)	37
<i>Євчук Ж. М., Слободян А. М.</i> Участь студентів Галичини у «Революції на Граніті» (1990), Помаранчевій революції (2004) та Революції гідності (2013–2014)	44
<i>Іванов І. Л.</i> Роль студентського самоврядування в демократизації освітнього процесу.....	50
<i>Ївженко Ю. В.</i> Соціально-педагогічна складова діяльності студентських громадських організацій.....	57

<i>Кравченко С. І.</i> Заклад вищої освіти як провідний чинник соціалізації молоді	60
<i>Кричун К. М.</i> Повсякденне життя студентів Чернівецького університету в Румунський період	64
<i>Кузнєцова О. В.</i> Діяльність закладів фахової передвищої освіти щодо формування сімейних цінностей у молоді	69
<i>Ковшарова А.</i> Роль студентського самоврядування у формуванні морально-ціннісних орієнтацій студентів.....	75
<i>Корецька Л. В.</i> Формування цінностей сімейного життя у студентів коледжів.....	77
<i>Літвінчук О. Д.</i> Формування ціннісно-моральних орієнтирів студентів у процесі освітньої діяльності коледжу.....	82
<i>Непрель Г. О.</i> Вплив блогів на психологічне благополуччя особистості юнацького віку	86
<i>Мала А. М.</i> Викладач – студент: формування життєвої компетентності	89
<i>Масло В. М., Михалевич В. М.</i> Формування системи професійно-ціннісних орієнтацій у студентів коледжів	92
<i>Мучичка К. П.</i> Участь студентів Закарпаття в Революції Гідності (2013–2014 рр.)	98
<i>Панп В. Д.</i> Житомирська обласна молодіжна громадська організація «Студент за студента» як частина новітнього студентського руху Полісся.....	104

<i>Первун Б. Р.</i> Лідерський потенціал майбутнього керівника	108
<i>Петричук О. В.</i> Роман Гурик – герой студентства Прикарпаття	111
<i>Дрошенко В. В.</i> Формування ціннісно-моральних орієнтацій у майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку	117
<i>Тимчук М. Р., Данюк В. В.</i> Участь студентів у суспільно-політичному житті Галичини (наприкінці XIX – першій третині XX ст.)	121
<i>Трофіменко Є. С.</i> Особливості адаптації до навчання представників молодіжних субкультур	130
<i>Трофіменко М. С.</i> Суб'єкти маніпулятивного впливу в освітньому процесі ЗВО	134
<i>Фекета М. М.</i> Формування студентського руху на Закарпатті (1920–30-ті роки)	136
<i>Черниш М. В.</i> Євроінтеграція очима студентської молоді: європрагматизм, євроромантизм чи єврофобія?	146
<i>Удалова О. Ю.</i> Наукова діяльність молодих учених в освітньому процесі закладів вищої освіти	154
<i>Шелепйонук З. О.</i> Здібності та інтереси особистості як рушійна сила професійної реалізації	158

Антоненко В. В., студентка
Торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ, м. Київ
*Науковий керівник: Зайцева Г. М.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА СФЕРИ ТУРИЗМУ

Актуальність дослідження. Глобальні соціальні зміни сучасного світу вимагають від молоді вміння адаптуватися до нових умов і, що більш важливо, здатності включатися в життя на рівні суб'єкта соціальних змін. Яскравим показником перетворень, пов'язаних з євроінтеграційними процесами в державі, саме індустрія туризму є каталізатором розширення кола можливостей студентства у пошуку альтернативних шляхів самореалізації, що необхідно для збільшення варіантів побудови успішної кар'єри в умовах відсутності стабільності.

Мета дослідження. Дослідити та проаналізувати чинники впливу на формування лідерських якостей у майбутнього керівника сфери туризму.

Теоретичний аналіз проблеми. На міжнародних туристичних ринках в сучасному світі домінують процеси глобалізації та широкої інтеграції. Оскільки світ перебуває в постійному розвитку, то проблема визначення місця України в цих процесах є досить важливою [2, с. 18]. Сутність глобалізації полягає в тому, що великі корпорації об'єднуються для ефективної роботи та досягнення визначених цілей й саме питання загострення конкурентної боротьби, зростання числа злетів і падінь туристичних компаній підштовхує їх керівників шукати високовмотивований та спрямований на професійне зростання персонал.

Чимало країн завдяки туризму часто отримували змогу оздоровити всю національну економіку. Туризм може виступати своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку для ключових галузей економіки та соціальної політики, тому перед українськими ЗВО постає питання виховання професійно компетентного, мобільного, конкурентоспроможного молодого фахівця туристичної галузі.

В умовах глобалізації сучасне суспільство вплетене у складну мережу комунікаційних процесів, тенденції якого є каталізатором процесу кроскультурної комунікації, створюючи модерні форми туристичної діяльнос-

ті. Саме тому, на нашу думку, вітчизняному туризму потрібні нові гуманістично-орієнтовані молоді лідери, носії потужного критичного мислення, вмотивовані на синергетичну модель розвитку, здатні до продуктивного співробітництва у світовій туристичній галузі та продукування неординарних ідей, готові до прийняття рішень та несення відповідальності за себе та свою діяльність [1].

Туризм вважається однією з найбільших у світі галузей економіки. Туристична індустрія забезпечує 14 % валового національного продукту і щорічно збільшується на 6 %. У багатьох країнах світу туризм є основною галуззю економіки. Туристів приваблюють природні, історичні, культурні та релігійні пам'ятки, сприятливий клімат, чудові пляжі, стабільне політичне і соціальне середовище тощо [4, с. 52].

Сьогодні Україна на крок від входу в Євросоюз, тому тепер нам потрібні висококваліфіковані топ-менеджери та керівники. Заохочуючи студентів до відповідальності та самоврядування, ми виховуємо або розкриваємо в них лідерські якості.

Важливість розвитку лідерських якостей студентської молоді в наш час є беззаперечною. Визначення поняття «лідер» дав ще у 1948 р. англійський соціолог Р. Стогділл: лідер – це людина, яка береться за справу сама або розподіляє завдання між членами групи так, щоб кожен з них міг проявити ініціативу, це людина, яка конкретно бачить мету та шлях її досягнення, а також має достатньо сил і можливостей це зробити. Лідерство (англ. leader – провідник, ведучий, керівник) виявляється у вмінні пробудити у співробітників мрію, до якої вони прагнуть наблизитися, «вдихнути» в них необхідну для цього енергію [5].

Під лідерськими якостями студентів вищих навчальних закладів розуміємо сукупність стійких характеристик особистості, які забезпечують ефективність діяльності та допомагають особистості займати позицію лідера в групі, проявляються в організаторських здібностях, умінні здійснювати значний вплив на поведінку і настрої людей, бути прикладом для наслідування.

До структури лідерських якостей студентів закладів вищої освіти належать індивідуально-особистісний, мотиваційний, соціально-психологічний, індивідуально-комунікативний, організаторський компоненти особистості та комунікативна компетентність.

На основі опитування багатьох менеджерів, бізнесменів сучасності можемо намалювати портрет сучасного, конкурентоспроможного менеджера туристичної сфери, який:

- добре знає потреби клієнта і сприяє їх задоволенню;

- стимулює використання нестандартних підходів, запалює своїми ідеями інших;
- бере на себе відповідальність тоді, коли інші собі цього не дозволяють;
- генерує нові ідеї, спрямовані на суттєві зміни;
- залучає у команду талановитих людей, вміє використовувати потенціал кожного члена команди і ставиться до нього як до партнера;
- не тільки активно поновлює свої знання та вміння, а й створює умови для поновлення знань членами команди;
- сміливо впроваджує нові технології;
- вміло усуває психологічні бар'єри між підрозділами, окремими людьми, створює умови для доброзичливих взаємин між ними;
- формує корпоративну культуру в організації.

За період навчання в торговельно-економічному коледжі КНТЕУ, під час вивчення спеціальних й загально гуманітарних дисциплін та проходження практики у студентів вдосконалюється професійна мотивація – тобто бажання застосувати свої знання, досвід, здібності в обраній професійній галузі.

Індустрія туризму у соціальному плані надає широкомасштабні можливості для зайнятості за рахунок створення нових робочих місць задля задоволення потреб туристів, завдяки йому розвиваються об'єкти та інфраструктура, в яких враховуються національна культура, політика, історія, традиції тощо. У цілому соціальне становище держави визначається тим, наскільки населення має можливість пересуватися із одного місця у друге з метою відпочинку, освіти, підвищення кваліфікації, з релігійними та діловими цілями [3, с. 51].

Туристична сфера істотно впливає на соціальне становище держави та її регіонів. Вона не тільки залучає більшість галузей, таких як сільське господарство, будівництво, транспорт, зв'язок, легка і важка промисловості, комунальне господарство, культура, мистецтво тощо, а й сприяє їх розвитку.

Висновки. Отже, лідерські якості працівника туристичного бізнесу формуються під впливом його здібностей, а також постійної наполегливої праці над собою, практичного досвіду та набутих знань. Проте слід зазначити, що яким би визначним талантом від природи не володів працівник, лише постійне самовдосконалення, сучасний науковий підхід до керівництва може принести позитивний результат в управлінській діяльності та вивести підприємство на якісно новий рівень розвитку [4].

Список використаних джерел

1. Карамушка Л. М. Психологічні детермінанти розвитку організаційної культури: Монографія / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко: за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Педагогічна думка, 2015. 288 с.
2. Мельниченко С. В. Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку: монографія // С.В. Мельниченко, О. Г. Авдан. Під ред. д.е.н., проф. Кизи-ма М. О., к.е.н. проф. Єрмаченка В. Є. 2012.
3. Михайличенко Г. І. Інноваційний розвиток туризму : монографія / Г. І. Михайличенко // Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2012.
4. Муромцева Ю. І. Внутрішньо переміщені особи в Україні та їх вплив на ринок праці регіону «Економіка» / Ю. І. Муромцева. За заг. ред. акад. АПН України І. Ф. Прокопенка. Харків: ХНПУ. 2015.
5. Радченко С. Г. Етика бізнесу: Навч. посіб. / С. Г. Радченко. Київ : КНТЕУ, 2014. 395 с.

Біблюк Б. В., студентка Чернівецького
вищого комерційного училища КНТЕУ
*Науковий керівник: П'ятничук Т. І.,
викладач суспільних дисциплін,
кандидат історичних наук*

УЧАСТЬ БУКОВИНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ПОДІЯХ ЄВРОМАЙДАНУ

Актуальність теми: події листопада 2013 – лютого 2014 рр., відомі як Революція Гідності чи Євромайдан, стали своєрідним Рубіконом у сучасній українській історії. Прагнучи відстояти свій цивілізаційний вибір, громадяни України вийшли на мітинги як знак протесту проти рішення та дій тодішньої влади. Рушійною силою цих подій, а також першою ланкою, яка висловила своє невдоволення, були студенти. За останні кілька років побачила світ ціла низка праць та статей, присвячених різним аспектам Євромайдану. Та попри це говорити про її достатнє вивчення не доводиться. До того ж більшість праць цієї на цю тематику досить загальні. З огляду на це дослідження подій Євромайдану в Чернівцях та участь у ньому буковинських студентів покращить розуміння та дозволить створити більш повну картину цієї події.

Мета дослідження: розглянути перебіг подій Революції Гідності на Буковині та дослідити участь у них студентства.

Хронологічні рамки: 2013–2014 рр.

Географічні рамки: охоплюють територію Чернівецької області.

Практичне значення одержаних результатів: інформація може бути використана для проведення тематичної години, виховного заходу чи уроку з історії України.

Основна частина. Переговори щодо Угоди про асоціацію з ЄС тривали ще з часів президентства Віктора Ющенка (з 2007 р.). Протягом 2007–2012 рр. відбувся 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію з ЄС та 18 раундів переговорів щодо розділу Угоди про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. У грудні 2011 р. на саміті Україна–ЄС в Києві було нарешті узгоджено текст документу. Наступним кроком у процесі євроінтеграції мало стати власне підписання цієї угоди між Україною та представниками ЄС. Здійснити це планувалося на черговому саміті, що мав відбутися у Вільнюсі в листопаді 2013 р. Однак тодішній президент В. Янукович відмовився підписувати Угоду і тим самим дав зрозуміти своє

бажання розвернути зовнішньополітичну орієнтацію країни в зворотному напрямку.

Відмова підписувати цю угоду на саміті Східного партнерства у Вільнюсі в листопаді 2013-го Віктором Януковичем спричинила масові протести в Україні, які переросли в Євромайдан. Буковина в цьому плані не стала винятком. Ще до розгортання протестного руху на Центральній площі Чернівців 3 листопада відбувся мітинг, спрямований на підтримку євроінтеграції. За різними оцінками на мітингу зібралося від 10 до 13 тис. осіб з усіх районів області. Учасники мітингу, яке отримало назву «Буковинське віче», подібно до віча 1918 р., ухвалили постанову: «Сприйняти ідею інтеграції України до Європейського співтовариства як магістральний шлях розвитку нашого суспільства та держави, підтримати зусилля Президента України, Верховної Ради та уряду на шляху до підписання Угоди про асоціацію із Європейським Союзом та продемонструвати громадянську єдність та готовність втілювати євроінтеграційний курс України в своїх повсякденних справах на благо нашого суспільства». На мітингу із промовою виступила і студентка Чернівецького національного університету О. Ватаманюк, яка зазначила, що учасники Буковинського віча 3 листопада 2013 року, спираючись на традиції національного державотворення, беручи до уваги цивілізаційну та історично-культурну належність українського народу до європейського простору, продовжуючи починання попередніх поколінь та усвідомлюючи значення для України Угоди про асоціацію із Європейським Союзом, звертаються до Президента України Віктора Януковича із закликом подальшого провадження політики, спрямованої на підписання Угоди про асоціацію із Європейським Союзом, а в стратегічній перспективі – на входження України до складу ЄС як повноправного члена цього співтовариства.

Євромайдан у Чернівцях розпочався 22 листопада 2013 р. Цього дня студенти організували на Центральній площі Чернівців акцію протесту проти призупинення підготовки підписання Угоди про асоціацію України з ЄС. Один із учасників тих подій та координатор майдану Тарас Прокоп так згадував про початок чернівецького Євромайдану: «Чесно кажучи, я взагалі не готувався до того, що доведеться займатися координацією протестів. Перша думка, яка виникла – вийти і висловити своє невдоволення рішенням уряду. Я думав, що буде протест, і просто хотів до нього приєднатися. Я на той час взагалі був у Івано-Франківську, в горах, але вирішив, що на наступний день треба зразу ж виїхати до Чернівців і взяти участь в цьому протесті. Приїхав, зробив кілька плакатів, узяв їх із собою і прийшов на Центральну площу. Я побачив, що люди були нескоординовані. Було

кілька моїх знайомих, але ніхто з них не знав, що робити. Тоді довелося просто збирати всіх, гуртувати, бо люди стояли групами і між собою не спілкувалися. Довелося їх зібрати, організувати в колону, роздати плакати... І вийшло так, що я вклинився у всі ці події й безпосередньо став їх організовувати. Потім я навіть не встиг помітити, як хтось приніс намет, встановили його. Люди почали поступово підходити, запитувати, що треба принести. Хтось приніс столики, стільці, хтось чайник, чай. Усе так дуже швидко зростало. І з того часу ми фактично почали днювати і ночувати на цьому Майдані».

Поступово кількість учасників протестів зростає. Незважаючи на погодні умови, студенти виходили на Центральну площу міста. Використання соціальних мереж сприяло швидкому поширенню інформації. 24 листопада був організований збір підписів на підтримку євроінтеграції. Інша учасниця протестів, Ольга Грищин-Гришук згадувала: «Перед тим, як вийти, ми провели в соціальній мережі опитування серед студентів Чернівців. У нас була маленька група у мережі, й ми запитали: «Якщо будуть акції протесту. Чи візьмете ви участь у них?». І думали, якщо більш ніж 150 людей скажуть «Так», то ми виходимо. А проголосувало понад 1500 осіб. Ну, і в нас не було жодного сумніву, що це ідея, яку підтримають молоді люди, і тому ми, власне, вийшли».

Допомогу протестувальникам надавали небагато жителі міста. Т. Прокоп згадував: «У нас були випадки, коли приходили звичайні бабусі-пенсіонерки – вони віддавали свою пенсію, щоб забезпечити наметове містечко. Пам'ятаю одного дідуся, який на маршрутці приїжджав з Південно-Кільцевої вулиці і привозив термос із гарячою водою. Завдяки таким людям ентузіазм зростає і це надихало до продовження протестних дій».

26 листопада студенти організували ходу до приміщення Чернівецької обласної ради з вимогою скликання позачергових сесій міської та обласної рад для ухвалення звернень до керівництва країни про підписання угоди з ЄС. У відповідь на такі дії студентів виконавчий комітет Чернівецької міської ради звернувся до Чернівецького окружного адміністративного суду з проханням обмежити з 26 листопада по 1 грудня право громадян на проведення мирних зібрань та встановлення наметів на центральних вулицях міста. Однак цей позов не був задоволений.

Окрім ходи по місту із транспарантами та плакатами студенти-учасники Євромайдану організовували флешмоби, на кшталт «написання» побажань тодішньому президенту В. Януковичу. З 27 листопада чернівецькі студенти приєдналися до загальноукраїнського студентського страйку. Наступного дня студенти організували пікетування сесії Чернівецької міської ради з

вимогою вивісити на її будівлі прапор Євросоюзу та прийняти звернення до Президента України про продовження євроінтеграційного курсу. Під тиском протестуючих Чернівецька міська рада пішла на ці два кроки.

Загалом, студенти намагалися проводити акції протесту без участі представників різних політичних сил Чернівців. О. Грищин-Грищук згадувала, що політики сприймали студентів як дітей і не бажали з ними рахуватися. Щодня координатори студентського Євромайдану писали заяву до міської ради про проведення мирного мітингу. «Коли ми організовували мітинги в університеті, – згадувала Ольга, – була хода, в ній брали участь десь півтори-дві тисячі осіб. Ми повністю займалися організацією цієї ходи, частково домовлялися зі старостами груп. На нас була відповідальність за студентів, за їхню безпеку, ми стежили за дорогою. Також присутня хода супроводжувала міліція. Оскільки ми писали заяву на проведення мітингу, це давало нам право у цьому випадку обійтися без жодної допомоги політиків».

Інколи траплялося так, що між студентами-учасниками Євромайдану та представниками різних політичних сил відбувалися конфлікти. О. Грищин-Грищук згадувала з цього приводу: «У нас із політиками були постійні суперечки біля сцени, на Центральній площі. Бо сцена – це рупор, це можливість донести свої ідеї до людей, які прийшли на площу. Бувало, що мало не доходило до сутичок. І сутички незначні такі були. Врешті ми вчинили так: Тарас Прокоп вийшов на сцену і запитав у людей, чи хочуть вони, щоб хтось виступав під політичними прапорами. І звісно, люди сказали: «Ні». І тоді ми з політиками дійшли компромісу. Домовилися, що вони забирають символіку і тоді доносять свої ідеї».

Події Євромайдану в Чернівцях проходили спокійно і без заворушень. Ситуація змінилася після розгону студентського майдану в Києві. Вже 1 грудня на Центральній площі міста зібрався величезний мітинг. Учасники мітингу вимагали відставки президента та уряду. Зранку 2 грудня студенти перекрили вулиці Чернівців. Біля пам'ятника Тарасові Шевченку на мітинг зібралося 7–8 тис. буковинців. Студенти блокували міську раду і до 23.00 не випускали із сесійної зали депутатів, вимагаючи від них виконати дві вимоги. Перша з них – ухвалити звернення про відставку уряду Миколи Азарова, імпічмент президенту Віктору Януковичу. Друга вимога – дострокова відставка секретаря міськради Віталія Михайлішина. Міські обранці погодилися виконати лише першу вимогу. У відповідь на це 23 депутати написали звернення до прокуратури. Прокурор Чернівецької області Павло Павлюк відреагував блискавично, заявивши, що правоохоронці відкрили кримінальне провадження за фактом захоплення приміщення

й блокування роботи міської ради. В. Михайлішиннаклав вето на рішення ради від 2 грудня про ухвалення звернення депутатів міськради про відставку уряду та імпічмент президенту.

11 грудня студенти організували пікет будівлі Управління МВС у Чернівецькій області й вимагали від його очільника повідомити про місце перебування чернівецького підрозділу «Беркут».

26 грудня студенти знову розпочали пікет міськради під гаслом «Депутати проти громади», під час якого засудили депутатів, що поставили свої підписи під заявою до прокуратури. Від них також вимагали відкликати свої підписи і вибачитися перед студентами-активістами.

Впродовж січня 2014 р. студенти й надалі брали активну участь у акціях чернівецького Євромайдану, зокрема в акції протесту проти законів, прийнятих Верховною Радою України 16 січня 2014 р. Найбільш бурхливі події відбулися 24 січня, коли близько 5 тис. осіб зібралося біля будівлі Чернівецької обласної адміністрації і вимагали відставки голови адміністрації М. Папієва. Останній вийшов до учасників мітингу і наголосив, що у відставку не піде та попросив, аби вони визначили делегатів для переговорів. На це мітингувальники не погодилися. Голова ОДА наголосив, що влада змушена буде діяти за законом. У той час як голова ОДА спілкувався з людьми, міліціонери кинули в натовп 2 гранати. Це спровокувало мітингувальників – почалася штовханина. Силовики застосували сльозогінний газ та гранати з газовою сумішшю. Зрештою, голова ОДА, працівники та міліція покинули приміщення адміністрації, після чого воно було зайняте мітингувальниками. В цих подіях брало участь багато студентів. Пізніше проти частини з них була порушена карна справа. Однак із падінням режиму В. Януковича ці справи закрили.

Під час трагічних подій 18–20 лютого в Києві протестний рух у Чернівцях посилювався. Учасники цих протестів пікетували приміщення обласної прокуратури, СБУ та ОДА. На цей раз голова ОДА М. Папієв був змушений написати заяву про відставку.

Висновки. Так у загальних рисах виглядала ситуація подій чернівецького Євромайдану. Розпочавшись як протест групи ініціативних студентів проти рішення тодішньої влади щодо євроінтеграції, він, зрештою, переріс у справжній рух за кардинальні зміни у країні. Рух проти звичної політичної системи, корупції та політичних махінацій. Чернівецький Євромайдан, зрештою, об'єднав різні категорії населення: від молоді до людей похилого віку, серед яких можна було знайти підприємців, викладачів університету, журналістів, священників, громадських діячів та політиків. Але саме чернівецьке студентство заклало перший камінь у цьому процесі, стало його рушійною силою.

Список використаних джерел

1. Буковинське віче підтримало європейський курс України. URL: https://zik.ua/news/2013/11/04/bukovynske_viche_pidtrymalo_ievropeyskyu_kurs_ukrainy_437942
2. Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Вип. 3.: у 2 ч. Ч. 2. Львівська-Чернігівська області. Уклад.: Г. Боднар, О. Доброер, Т. Ковтунович, О. Морозова, О. Стукалова, від. ред. Т. Привалко. Укр. ін-т. нац. пам'яті. – К.: К.І.С., 2018. 432 с.
3. Микулинський І. М. Революція Гідності – Майдан. Чернівці: Друк Арт, 2017. 798 с.
4. Палій О. Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України: навч.-метод. посіб. Палій О., Головка В., Черевко О., Янішевський С.; за заг. ред. П. Полянського. К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2015. 36 с.
5. 5 років Євромайдану: як студенти в Чернівцях блокували міськраду. Молодий буковинець. URL: https://molbuk.ua/chernovtsy_news/161564-5-rokiv-yevromaydanu-yak-studenty-v-chernivcyakh-blokuvaly-miskradu.html
6. Угода про асоціацію. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>
7. Штурм Чернівецької ОДА: у натовп кидають гранати, голова облради поранений. Факти. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/polituka/20140124-1501347/>

Білошицька О. А., студентка
Економіко-правового відділення
Житомирського торговельно-
економічного коледжу КНТЕУ
*Науковий керівник: Панченко В. С.,
голова ц/к гуманітарних та природничих
дисциплін ЖТЕК КНТЕУ,
кандидат історичних наук*

СТУДЕНТСЬКА РАДА ЖИТОМИРСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО КОЛЕДЖУ КНТЕУ: ВІД ПРОЄКТІВ ДО ДІЙ

Орієнтація українського суспільства на цінності демократії та гуманізму, прагнення долучитися до європейської спільноти визначають зміни у діяльності вищих навчальних закладів та увагу до органів студентського самоврядування на різних рівнях. Нині створення сучасної ефективної системи студентського самоуправління в українських ВНЗ потребує зміни ставлення до неї як студентів, так і адміністрації та науково-педагогічних працівників закладів [4, с. 70]. У провідних університетах світу органи студентського самоврядування не є складниками системи управління, і не є інструментом доступу окремих активістів до адміністративного ресурсу та коштів університету. Насамперед, вони є засобами самостійного вирішення студентами актуальних для них внутрішніх студентських питань, а також формування нових лідерів, здатних у недалекому майбутньому взяти на себе відповідальність за вирішення проблем суспільства [1, с. 21].

З огляду на зазначене вище актуальним видається досвід функціонування студентського самоврядування в окремих освітніх установах для вироблення більш дієвої загальнонаціональної моделі подібних інституцій. Тому у подальшому викладі зупинимось на аналізі досвіду діяльності студентської ради Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ.

Безпосередня участь студентів у реалізації державної молодіжної політики здійснюється в коледжі через студентську раду – координатора діяльності старостату, керівників академічних груп, студентського профкому. Це ініціативний і дієвий орган студентського самоврядування, без якого ЖТЕК КНТЕУ нині уявити дуже важко. Студентське самоврядування діє з

2001 року, має свої традиції, цікавий досвід. До роботи залучаються десятки активних, небайдужих, відповідальних, творчих юнаків і дівчат. Участь у роботі студентського самоврядування сприяє вихованню у молоді лідерських здібностей. Це сходинка у формуванні громадянської зрілості.

Студентська рада коледжу – це досить потужна та розгалужена структура, яка включає у себе сектори: організації культурного дозвілля та морально-етичного виховання, навчально-наукової діяльності, інформації та зв'язків із громадськістю, соціально-побутової діяльності та дотримання виконавської дисципліни, спортивно-масової роботи, екологічного і трудового виховання. Генератором ідей і справжнім лідером студентської ради нині є її голова, студентка-технолог Мельниченко Ангеліна Миколаївна, якій вдалось за короткий час сформувати команду однодумців – таких саме креативних, ідейних, життєрадісних людей, девізом яких є: «Успіх приходить до тих, хто шанує минуле, вірить у майбутнє, мріє сьогодні, працюючи на результат». Це гасло конкретизується у таких основоположних принципах:

- Студентська рада – це об'єднання. Перш за все, об'єднання студентів. Об'єднання думок. Об'єднання ідей. Об'єднання навчальної і творчої справи. Об'єднання різносторонніх, зовсім не схожих напрямків роботи.

- Студентська рада – це студенти. Студенти розумні, відповідальні, організовані, цілеспрямовані, амбітні, веселі. Студенти, котрі хочуть, можуть і вчаться організовувати, слухати, керувати.

- Студентська рада – це допомога. Допомога різностороння, але необхідна. Допомога студентам у навчальному процесі, згуртуванні і організації роботи групи, різних курсів, факультетів. Допомога викладачам у пошуку спільної мови зі студентами. Допомога у створенні іміджу вузу.

- Студентська рада – це організація. Організація святкових подій, ділових зустрічей, інтелектуальних ігор, спортивних змагань і т.д. Організація дозвілля студентів. Організація свого майбутнього.

- Студентська рада – це ідеї. Ідеї, які вирують, витікають у проекти і реалізуються. Ідеї, від яких залежать студентські події.

- Студентська рада – це бажання. Бажання досягти успіху. Бажання працювати і отримувати від цього задоволення. Бажання бути в центрі уваги. Бажання вчитися. Бажання крокувати разом з часом.

- Студентська рада – це команда. Команда об'єднаних спільною метою, роботою, ідеєю, бажаннями. Головне в команді – довіра. Без цього не буде роботи, не буде польоту думки, не буде спільноти інтересів. А це головне в команді [2].

Згідно з Положенням про студентську раду коледжу вона реалізовує такі функції:

- Активізувати діяльність студентства на розв'язання проблем коледжу.
- Сприяти виявленню лідерів серед студентів, створення умов для реалізації їх організаторських здібностей, інтересів, можливостей (анкетування студентів, проведення виборів до студради, співпраця із громадськими, волонтерськими організаціями та студрадою міста тощо).

- Координувати діяльність кураторів академічних груп, студентських активів.

- Активізація залучення студентів до життя коледжу, сприяння їх участі в управлінні навчальним закладом і вирішенні питань студентського життя (участь у вирішенні питань поселення у гуртожиток, порушення побутових проблем студентів перед адміністрацією, відрахування студентів та їх поновлення, переведення із контрактної на бюджетну форму навчання).

- Вироблення в представників студентського самоврядування навичок управління і комунікації (участь в адмініструванні коледжівського сайту, видання газети «Студентський вісник», систематичне оновлення інформаційного стенду студради у фойє).

- Забезпечення участі у самоврядуванні та житті коледжу студентів усіх вікових категорій [3].

- Контролювати навчальну, трудову і виконавчу дисципліну студентів, оперативно реагувати на її порушення (чергування на дверях вранці із метою фіксації тих, хто запізнюється; перевірка відвідування на останній парі у п'ятницю та суботу, проведення бесід із порушниками; конкурс «Краща студентська кімната гуртожитку», інформаційне забезпечення першокурсників).

- Через діяльність самоврядування сприяти формуванню у студентів активної громадянської та життєвої позиції, високої правової культури (акції «Ми за мир», «Дебют першокурсника», «Міжнародний день чистих берегів», «Допоможи ветерану», «Від серця до серця», «Зробимо Україну чистою», «Святий Миколай - дітям» і т.д.).

- Поширювати в коледжі принципи демократії, особистої свободи та відповідальності кожного студента («Волонтери – ентузіасти нашого часу», флешмоб «Пам'ятайте героїв!» до дня вшанування учасників бойових дій, операція «Доброго ранку, Ветерани!» до дня Перемоги над нацизмом, проект «Тривожні дзвони Чорнобиля», допомога самотнім інвалідам похилого віку).

- Сприяти взаємодії адміністрації коледжу, викладацького складу з студентством навчально-виховного закладу, можливості залучення до управ-

ління закладом формальних та неформальних студентських лідерів (участь у засіданнях педагогічної ради та стипендіальної комісії).

– Заохочувати молоде покоління до здорового способу життя, запобігати правопорушенням з боку студентів, вживанню алкоголю, тютюнопалінню (акція «Заміни цигарку на цукерку», заходи до Міжнародного дня толерантності, організація туристичних екскурсій, проведення спортивних змагань та спартакіад у коледжі та гуртожитку, оформлення стенду «Наша спортивна гордість», проєкт «Не дай СНІДу шанс», «Червона стрічка – промовистий символ») [3].

Отже, тісна співпраця студради й адміністрації дає позитивні результати роботи. Постійні творчі, виховні, навчальні ініціативи вітаються всією студентською громадою та педагогічним колективом, що свідчить про оптимальність та ефективність обраних закладом форм і методів організації студентського самоврядування.

Список використаних джерел

1. Ванькович У. Студентське самоврядування в Україні / У. Ванькович. К. : Молодіжна альтернатива, 2004. 60 с.
2. Жуковський Я. Студентське самоврядування: гра чи дійсність [Електронний ресурс] / Я. Жуковський. URL: <http://www.osvita.org.ua>
3. Звіт про діяльність студентської ради ЖТЕК КНТЕУ за перший семестр 2019-2020 н.р. Житомир, 2019. 24 с.
4. Каюмова О. Участь органів студентського самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики / О. Каюмова, Т. Яцків, Я. Хауляк. Львів : Юриспруденція, 2008. 176 с.

Власюк І. І., голова студентської
профспілкової організації Вінницького
технічного коледжу

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ВІННИЦЬКОГО ТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ – ШКОЛА ВИХОВАННЯ ЛІДЕРІВ

Чи існує в Україні справжня еліта, яка може створити дійсно ефективний державний механізм і буде стрижнем громадянського суспільства? Хто може краще вирішити проблеми студентів, ніж вони самі? Так, усі ці запитання сьогодні актуальні, але вони не риторичні, бо відповідь на них існує!

Усе починається зі студентства, органів студентського самоуправління, які згідно із Законом України «Про вищу освіту», статтею 38 «Студентське самоврядування» покликані захищати права студентів, забезпечувати якісний зв'язок з адміністрацією закладу освіти, сприяти гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника, лідера.

В умовах реформування освіти в Україні, її інтеграцію в європейський освітній простір та з огляду на потреби виховання, підготовки молоді до життя у Вінницькому технічному коледжі велика увага приділяється розвитку студентського самоврядування.

У закладі освіти розроблена комплексна система студентського самоврядування, яка здійснюється на основі Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті, Закону України «Про вищу освіту», Статуту Вінницького технічного коледжу, Положення про студентське самоврядування коледжу, інших нормативно-правових актів.

У коледжі студентське самоврядування працює, щороку оновлюючись і шукаючи шляхи вирішення важливих питань та реалізації цікавих ідей сучасної молоді. Органи студентського самоврядування є не просто представницькими, вони активно виступають у ролі своєрідних посередників між адміністрацією коледжу, відділення і студентською громадою, забезпечуючи їх ефективне спілкування.

Чинна студентська рада – це креативні та ініціативні люди, яким не байдуже, що відбувається в їхньому рідному коледжі і які прагнуть зробити час перебування в ньому цікавим, веселим і незабутнім. Рада діє на принципах відкритості та рівності прав студентів.

Відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» студентська рада делегує своїх представників для участі у засіданнях педагогічної

ради, у роботі стипендіальної комісії, інших дорадчих, робочих органах. Відповідно до ст. 40 Закону України «Про вищу освіту» в 2019 році обрані делегати з кожної академічної групи брали участь у виборах директора коледжу, що проводились на демократичних засадах шляхом прямого таємного голосування.

Коледжанська студентська спільнота, напрацьовуючи досвід попередніх поколінь студентського самоврядування, з року в рік доводить про свою спроможність в мотивації студентів до цікавих і неординарних молодіжних проєктів.

Свідченням цього є допомога в організації та участь у проведенні щорічного огляду-конкурсу художньої самодіяльності «Ми діти твої, Україно» серед груп нового набору, участь в урочистостях та заходах з нагоди Дня міста Вінниці, свято «Гуртожиток – наш дім, а ми його господарі» та день новосела в гуртожитку, святковий концерт до Дня вчителя «Учитель – то достойний знань вінець!», Відкритий Регіональний конкурс-фестиваль патріотичної пісні «За Україну, за честь, за волю» серед творчих колективів Вінниччини і інших регіонів України та студентів II курсу Вінницького технічного коледжу, концерт до Всесвітнього Дня студентів «Від сесії до сесії живуть студенти весело», пізнавально-розважальні конкурси «Лицар коледжу» та «Дівчина-лідер», Зірковий студентський бал, різноманітні тематичні флешмоби, традиційне свято «Олімп коледжу», міські благодійні акції, організація роботи інтелектуальної групи коледжу та їх участь в інтелектуальних турнірах, тощо.

Бажаючи змінювати на краще життя студентів не лише рідного міста, а й України, представники студентської ради беруть участь у Всеукраїнських об'єднаннях, зокрема в щорічному II Національному студентському форумі у Львові. В рамках заходу відбулася чергова XV Генеральна асамблея Української Асоціації Студентів.

Працюють плідно представники студентського самоврядування і в Студентській Раді Вінниччини (СРВ) – координаційному та консультативно-дорадчому органі при Голові Вінницької обласної державної адміністрації.

Долучаємося до реалізації проєктів Вінницької міської ради і як результат – кілька років поспіль перші місця в загальному рейтингу студентського молодіжного проєкту «Студентська ліга», який об'єднує безліч інтелектуальних, спортивних та розважальних конкурсів та випробувань.

В процесі реалізації соціально-молодіжних проєктів наші студенти вчаться комунікації, набувають навиків співпраці. Після школи самоврядування легше влаштовуватись на роботу. Студентська рада для молоді – це експрес-квиток до успішного майбутнього.

Отже, студентське самоврядування сприяє осмисленню власної ролі у життєдіяльності колективу і є реальним фактором формування демократичних, правових засад і традицій у міжособистісному спілкуванні студентської молоді, їх підготовки до розбудови громадського суспільства нашої України.

До нас приходять студенти активні, амбіційні, зі своїми ідеями та переконаннями. Ми даємо можливість пробувати, планувати, помилятися, виправлятися, реалізовуватися та самостверджуватися. За те, що хтось помиляється, ніхто нікого не карає. Ціна помилки – досвід. А досвід переконливо показує, що студентське самоврядування – це ефективна форма підготовки молоді до гідного та прогресивного майбутнього.

Грицаєнко К. А., студентка
Торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ
*Науковий керівник: Коновалова О.В.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ФОРМУВАННЯ МЕТИ – ЗАПОРУКА МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ У ТЕК КНТЕУ

Актуальність дослідження. Вища освіта дає змогу молоді, яка намагається отримати високі соціальні статуси, реалізувати сподівання студента на місце в суспільній організації, широту взаємодії в соціальному й професійному просторі і це є одним з перших питань, що постає у суспільстві у процесі підготовки молоді до трудового життя.

Мета нашого дослідження – аналіз умов формування життєвої мети як запорука мотиваційної готовності до навчання.

Об’єкт дослідження – особистість студента.

Предмет дослідження – вплив самомотивації на формування життєвої мети та мотиваційної готовності до навчання.

Теоретичний аналіз проблеми. Юність є підготовчим етапом на шляху до перетворення людини на суб’єкта власного життя, це вік входження в об’єктивний та нормативний дух свого історичного часу в його національній формі знаходження своєї ідентичності для юнака стає ефективним центром життєвої ситуації розвитку ті якості, які юнак високо оцінює, є для нього еталоном у різних сферах людських відносин: виконання моральних норм, ставлення до праці, до самого себе.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що на сьогоднішній день існує велика кількість поглядів щодо сутності формування професійної мотивації. Серед фундаментальних праць з психології мотивації ми базуємося на доробках Б. Ананьєва, Г. Балла, Л. Божович, В. Вілюнаса, Є. Головахи, В. Давидова, Е. Зеєра, Є. Ільїна, Є. Клімова, О. Леонтьєва, Б. Ломова, С. Максименка, А. Маркової, В. Роменця, С. Рубінштейна, В. Шадрикова, П. Якобсона, Т. Яценка та ін.

Власне, саме до нас звернені слова легендарного майстра східних єдиноборств і кіноактора Брюса Лі: «Якщо любиш життя, не втрачай часу – час є те, з чого зроблене життя». Є два способи існування: цілеспрямований, усвідомлений рух, або хаос – безцільне реагування на зовнішні чинники. На жаль, в програмі середньої школи і в більшості сімей відсутнє навчання

надважливого навичку щасливого і ефективного життя. Як написав світовий гуру особистого успіху Брайан Трейсі: «Максимальне зосередження на цілі є найважливіша якість людей, які домагаються видатних результатів в будь-якій справі, в будь-якій області». Перш ніж замахуватися на щось глобальне, експерти радять тренуватися на цілях маленьких і приземлених – тих, яких можна досягти досить швидко (щоб не встигнути «охолонути»), і, насолодившись результатом, довести собі, що ти в змозі це робити.

Одна з найпоширеніших помилок людини, що не звикла ставити і досягати мети, – замахуватися відразу на занадто багато. Поки ви не запевнили себе в тому, що можете брати відповідальність на себе (банальна сила волі під час виконання рутинної роботи), не слід замахуватися на величезні проекти, які можуть зламати вас навіть «дистанційно». Мета повинна надихати. Світ усяпаний уламками цілей, які ставилися тільки тому, що «треба». Але що робити, якщо щось дійсно тільки «треба», але душа від цього співати не збирається? Єдиний вихід – зв'язати це з тим, що надихає. Правильно поставлена мета повинна відповідати певним критеріям. Широко поширеним набором таких критеріїв є концепція SMART: це слово (з англ. перекладається як «розумний») складено за першими літерами таких слів: Specific (конкретність), Measurable (вимірність), Achievable (досяжність), Relevant (актуальність) і Time-bound (обмеженість у часі).

Висновки. Вміння формувати мету – одне з найактуальніших вмінь у 21 сторіччі. Люди досягають успіху, коли чітко визначили курс. Дуже важливо виробити цю звичку зі студентських або навіть шкільних років, щоб досягти максимальної ефективності. Всі ці поради – не просто «посібник», який допоможе вам у навчанні! Перш за все, я хотів би повідомити про те, що саме амбітність та здібність до формування цілей і мети зробить нас найкращими у нашій справі на цей момент (навчання, робота... будь де!).

Список використаних джерел

1. Карамушка Л.М. Технологія психологічної підготовки персоналу організацій до роботи в умовах соціально-економічних змін (на матеріалі освітніх організацій) /Л. М. Карамушка, О.А.Філь, Г.Л.Федосова та ін. К. : Науковий світ, 2008. 230 с.
2. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного відбору / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. К.: Ніка-Центр, 2006. 536 с.
3. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. [модульный курс психологии] / В.А. Семиченко. Издательство «Милениум», К. : 2001. С. 18.

Гриценко В. В., студентка Одеського
фінансово-економічного коледжу
КНТЕУ

*Науковий керівник: Малишенко Л. О.,
кандидат політичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Розбудова незалежної Української держави стала відправною точкою для формування нового суспільства, перетворення всіх суспільних інститутів. Лібералізація громадського життя та ринкові економічні відносини створили нові умови й нову свідомість. Подальша трансформація суспільних відносин, їх загальна модернізація на шляху до демократизації сприяла актуалізації гендерного питання.

Гендерні проблеми постійно змінюються від покоління до покоління. Саме освіта є дзеркалом рішення гендерного питання. І саме тому доцільно звернути увагу на історію окремих видів жіночих навчальних закладів, що діяли на півдні України впродовж ХІХ – початку ХХ ст.

Шлях жіноцтва до здобуття освіти, особливо середньої та вищої, був дуже складним. Поступове залучення жінок до суспільно-економічних відносин призвело до усвідомлення громадськістю думки, що дівчат необхідно вчити і виховувати так само, як і хлопців. Спочатку метою виховання дівчат не був розвиток їх природних та розумових здібностей, а їх підготовка до відповідної ролі в родині, насамперед як помічниці чоловіка, матері та господині.

Історія жіночої освіти почалася ще в ХVІІІ ст. Указом 1786 р. про організацію народних училищ впроваджувалася початкова освіта для дівчаток. Статути 1804 р. і 1828 р. визнавали такими парафіяльні училища. На середину ХІХ ст. парафіяльні училища були організовані майже у всіх повітових містах. Дівчат у них було небагато. Елементарний курс включав «Закон Божий», вміння читати, писати та рахувати. Організація шкіл у маєтках покладалася на поміщиків. У державних селах із 1830-х рр. організовувалися волосні школи. Окрім грамоти, у них навчали рукоділлю.

Законодавчої регламентації жіноча освіта в Наддніпрянській Україні набула у другій чверті ХІХ ст., коли в провідних міста почали відкривати навчальні заклади для шляхетних дівчат за зразком Смольного інституту в Петербурзі. Що стосується Смольного інституту, то це був за-

критий навчальний заклад, у якому дівчата впродовж 12 років, починаючи з 6-річного віку, знаходилися поза впливом своєї родини. Педагоги обстоювали перевагу саме закритих виховних закладів. Найголовніші поняття тогочасного жіночого виховання формувалися з позиції європейського просвітництва, раціоналізму. Подібні заклади були відкриті в Харкові (1812 р.), Полтаві (1818 р.), Одесі (1829 р), Керчі (1838 р.), Києві (1838 р.). На 1834 у Наддніпрянській Україні було 29 пансіонів з 1004 вихованками [3].

Пансіони були невеличкими. Так, в Одеській школі навчалася 224 дівчини [2]. Ці школи утримувалися на кошти дворян, частково допомагав уряд, використовувалися приватні пожертви, благодійні внески, сплати за навчання. Оплата навчання в інститутах була доволі високою – від 650 рублів на рік у Харкові, до 1000 руб. на рік в Одеському. Приймали у віці 8–12 років; повний курс був 6-річний із поділом на 3 класи. Основна увага приділялася гуманітарному й естетичному (музика, танці) напрямом освіти, домоводству та рукоділлю. Існував педагогічний клас (клас пепіньерок), що давав диплом домашньої вчительки. У 1850-х рр. внутрішнє життя закладів було реформоване в напрямі уніфікації. На вимогу громадськості окремі з них (Керченський) стали напіввідкритими. Відкриття таких закладів обумовлено вимогами того часу «шляхом освіти і виховання створити у краю нові покоління, котрі були б вірні Престолу й Батьківщині...» [1, с. 55].

Крім того, заснування жіночих навчальних закладів у XIX столітті в багатьох містах країни пов'язано з тим, що царський уряд остаточно переконався в недосконалості системи виховання дівчат вищих станів суспільства у монастирях та приватних пансіонах. Після того, як школи для шляхетних дівчат на українських землях підготували перших вихованок, суспільство мало змогу переконатися в перевагах такої освіти. Вихованки цих закладів ставали кваліфікованими викладачами для жіночих гімназій, кількість яких поступово зростала. Так, у 1904 р. жіночих гімназій в Одеському навчальному окрузі було 45, а вже у 1910 році – 85 [2], що можна пояснити бурхливим економічним розвитком регіону та фінансовою допомогою школам органів земського і міського самоврядування. Кількість інститутів шляхетних дівчат залишалася стабільною. Інститути шляхетних дівчат давали суспільству освічених засновниць нових жіночих навчальних закладів, які могли здійснювати свою діяльність на основі порядку, поглядів, традицій, які запозичили під час свого навчання. На той час інститутки були добре підготовленими для майбутньої ролі матері та

вихователки власних дітей. Крім того, жіночі школи сприяли розповсюдженню західноєвропейської культури в державі.

До середини XIX ст. жіноча освіта зберігала становий характер. Суспільна лібералізація середини 1850-х рр. актуалізувала питання реформування жіночої освіти. Новими її засадами стали всестановість, відкритість і активний вплив громадськості. Особливу увагу в жіночих навчальних закладах усіх рівнів звертали на головний аспект виховання – моральність, що базувалася на релігійних засадах. У школах день починався з молитви, розклад узгоджувався з релігійними святами. У 1858 р. з ініціативи професора педагогіки М. Вишнеградського був реалізований проєкт організації відкритих жіночих училищ для всіх станів (з 1862 – Маріїнські гімназії). В Україні така гімназія була заснована в Києві у 1859 р. (заняття почалися із січня 1860 р.) за сприяння київського губернатора І.Фундукля, котрий пожертвував 2 кам'яних будинки та зобов'язався щорічно вносити 1200 руб. на рік на її утримання. В 1882 р. з'явилася ще одна категорія Маріїнських училищ, заснованих з ініціативи імператриці Марії Федорівни. Вони були проміжними – між початковими школами і гімназіями – освітніми закладами, призначеними «для тих дівчат, які через суспільне й матеріальне становище батьків не потребують гімназійної чи інститутської освіти й, отримавши початкову загальну освіту, бажають присвятити себе вивченню ремесел у професійних школах» [1].

З 1860 р. організовувалися й гімназії міністерства народної освіти Російської імперії.

Таким чином, слід зазначити, що під впливом громадського руху 60-х років XIX ст. царський уряд змушений був провести низку реформ, в тому числі і у сфері освіти. Підготовка до шкільних реформ велася протягом восьми років (починаючи з 1856 р.). Вироблялися і перероблялися кілька разів проєкти реформ. На початку 60-х років XIX століття проєкти реформ, у тому числі шкільних, були ліберальнішими, ніж їхні наступні варіанти, затверджені в 1863–1864 рр. «Положення про початкові народні училища» було затверджено 19 липня 1864 року. За ним мета початкових народних училищ визначалася так: «Утверджувати в народі релігійні і моральні поняття і поширювати початкові корисні знання». До початкових народних училищ були віднесені елементарні школи всіх відомств, міські і сільські, що утримувалися за рахунок скарбниці, товариств і приватних осіб. Із 1872 р. було дозволено відкривати приватні жіночі гімназії як один зі шляхів задоволення зростаючої потреби в освіті дівчат. На початку 1880-х рр. в 9 українських губерніях діяло 89 середніх жіночих навчальних закладів різних типів із 18 777 ученицями [6].

У структурі процесу гімназійної соціалізації жінок виокремлено такі етапи: початковий (прихід дівчат до жіночої гімназії у підготовчий і перший класи); базовий (другий-сьомий класи); післябазовий (педагогічний клас). Виділення цих етапів зумовлене віковими та освітніми рівнями, хоча й брався до уваги навчально-виховний потенціал закладу [7].

Інститути шляхетних дівчат, що підпорядковувалися Відомству установ імператриці Марії, теж зазнали деякого реформування, але продовжували займати відокремлене місце серед інших середніх закладів для жіноцтва – гімназій і єпархіальних училищ. Головна особливість інститутів полягала у тому, що їхня діяльність ґрунтувалася на певних засадах: становий склад учениць і закритий характер їх виховання. Інститути залишилися становими закладами і були своєрідним засобом соціального захисту дворянства [6].

У цьому полягає їх відмінність від гімназій, де вчилися дівчата всіх станів. З іншого боку, враховуючи потреби життя, інститути змінили деякі свої навчально-виховні традиції. Відбулася зміна навчальних програм. Насамперед було скорочено тривалість навчання з 12 до 9 років, а з 1860 р. – курс навчання з підготовчим відділенням став тривати сім років.

Спостерігалось пом'якшення колишньої інститутської замкненості. Дозволялося відпускати вихованок до батьків та найближчих родичів на Різдво, Великдень, літні канікули. Це надало інститутському вихованню більш практичного спрямування, впливало на духовний, інтелектуальний розвиток інституток, їхній характер, зміцнювало зв'язки з рідними, сприяло ознайомленню із життям середовища, у яке вони мали увійти після закінчення курсу навчання та виховання. Навчальні плани і програми інститутів шляхетних дівчат носили індивідуальний характер, але в основному мали схожі риси з програмою Маріїнських жіночих гімназій. У результаті освітніх реформ із 1878 р. дозволялося приймати до інститутів шляхетних дівчат представниць усіх верств населення. Із 1881 р. – тим, хто успішно закінчив курс чотирьох нижчих класів закладу, але з якихось причин був змушений відмовитися від подальшого навчання, видавали свідоцтво з правами на звання вчительок початкових класів та вчительок народних училищ по досягненню ними 16-літнього віку. Вихованки, які закінчили повний курс навчання, отримували атестат, що надавав їм право, не складаючи додаткових іспитів, отримати свідоцтво на звання домашньої наставниці. Інститути шляхетних дівчат давали загальну освіту, право викладання у чотирьох молодших класах жіночих гімназій, крім того, випускниці могли бути виховательками дворянських і купецьких дітей. Проте, слід зазначити, що становий підхід до вихованок інститутів негласно зберігався

і це впливало на зменшення числа вихованок. У 1903 р. у Київському, Харківському, Полтавському, Керченському, Одеському інститутах шляхетних дівчат навчалось тільки 1 140 учениць [2].

У сфері вищої освіти жінки спочатку не мали жодних прав. Дискримінаційна політика уряду ґрунтувалася на недопущенні жінок до університетів. Проте на підставі реформ 60-х років XIX ст. жінкам дозволили відвідувати університети. Поява жінок в університетських аудиторіях стала початком боротьби за вищу жіночу освіту та важливим етапом за визнання жіночої особистості. Так першим студенткам довелося зіштовхнутися із підтримкою прогресивної студентської молоді та із глузуванням, зневагою зі сторони противників жіночої вищої освіти. Але після прийняття у 1863 р. нового університетського статуту доступ жінок до університетів було заборонено. Згідно з параграфом 85 цього статуту тільки молоді люди, що досягли 17-річного віку, а також закінчили повний гімназійний курс, мали право вступати до університетів. Зазначена ситуація зберігалася до 1905 р., проте вона спонукала жінок проявляти ініціативу і отримувати вищу освіту західноєвропейських інститутах.

На захист права жінок на вищу освіту виступили представники професорсько-викладацького складу Новоросійського університету в Одесі. Скориставшись дозволом держави на відкриття закладів вищої освіти для жінок за приватні кошти, вони відкрили 17 січня 1879 р. вищі жіночі курси. Олександр Семенович Трачевський, ідейний натхненник та меценат, в «Одеському віснику» уміщував статтю «До питання про вищі жіночі курси, проєктовані в Одесі», в якій було подано на розгляд громадськості загальний план майбутніх курсів та їх основні завдання. У статті також надавалися дані щодо устрою курсів та навчального плану по факультетах, інформувалося, що істотна «основа проєктованого статуту ВЖК в Одесі вже вироблена. В Одесі відкривається жіночий університет у складі трьох факультетів — історико-словесного, математичного і природничого з трирічним курсом навчання». Автор вважав, що розподіл предметів і лекцій протягом тижня «по кожному з факультетів — буде здійснюватись так само, як і в будь-якому іншому університеті, з невеликою лише різницею». Вона полягає в тому, що грецька мова необов'язкова для студенток історико-словесного факультету і читається тільки для охочих; водночас на всіх факультетах обов'язкової педагогіка і гігієна, а на історико-словесному, окрім того, — політична економія зі статистикою і одна з нових іноземних мов (німецька, французька чи англійська) [5].

За навчальним планом на математичному факультеті упроваджувався єдиний неуніверситетський предмет - елементарна математика. Автор

статті вважав причиною її введення «занадто низьку підготовку жінок із цього предмета», а з іншого боку, її введення обґрунтовується «метою надолужити відчутні прогалини у програмах наших жіночих навчальних закладів, в яких не читається тригонометрія». Він наводив думку професорів ІНУ: «на фізико-математичному факультеті для майбутніх курсисток неможливе слухання лекцій з вищої математики, якщо не ліквідувати зазначені прогалини у знаннях» [5].

Таким чином, головне завдання курсів усунути недоліки середньої освіти та спеціально готувати вчительок для нової середньої школи. Випускниці отримували право викладати в жіночих середніх навчальних закладах. Курси проіснували до кінця 1880 р. І у 1886 р. за розпорядженням Міністерства народної освіти всі вищі жіночі курси повсюди були закриті. Але на цьому ця історія не закінчилася.

Восени 1895 р. Товариство природознавців Новоросійського університету започаткувало в Одесі публічні лекції з математики та природознавства. Протягом двох тижнів записалося понад 500 осіб, при цьому вартість лекцій з одного предмета складала 3 крб. за семестр. Попечитель Одеського навчального округу Сольський Х.П. зрозумів прагнення міської молоді до отримання вищої освіти й запропонував обміркувати можливість спеціального збору з учениць (1–3 крб. на рік) у фонд майбутнього інституту. Це викликало незадоволення в освітньому відомстві, але читання лекцій продовжувалося.

Чисельність слухачів публічних курсів постійно зростала. Так, в Одесі в першому семестрі їх налічувалося 690 осіб, у другому – 723, у третьому — 754. Суттєвий вплив людей спонукав організаторів до перетворення їх із тимчасових у постійно діючі з розширеною навчальною програмою. Курси читали вечорами в актовій залі та аудиторіях Новоросійського університету.

З огляду на зростання кількості жінок, які прагнули поглибити свої знання, професорські корпорації в черговий раз обговорювали проблему створення вищих жіночих навчальних закладів. У 1896 р. група професорів та викладачів Новоросійського університету (43 особи) поновила клопотання про організацію вищих жіночих курсів в Одесі. Вагомий мотив: публічні курси — це незначний крок на шляху до вищої жіночої освіти.

Саме Одеса стала містом України, де ініціативній групі все ж таки вдалося отримати дозвіл на організацію Вищих жіночих курсів. Для успішності чергового клопотання одесити запропонували надати вищому закладу педагогічне спрямування.

Становлення та розвиток:

- 1903 р. – початок діяльності жіночих педагогічних курсів.
- 1906 р., травень – курси були реформовані у вищі курси і навчальний заклад почав діяти у складі двох факультетів: історико-філологічного (зі слов'яно-російським, історичним та романо-германським відділами), фізико-математичного (із математичним та природничим відділами).
- 1908 р. – відкритий юридичний факультет. 1909 р. – при курсах відкрилася лабораторія експериментальної психології.
- 1910 р. – запрацював медичний відділ.
- 1912 р. – курси нараховували 13 кабінетів і лабораторій, відкрилася бібліотека.
- 1915 р. – на природничому відділенні фізико-математичного факультету відкрито трирічне хіміко-фармацевтичне відділення.

Станом на 1915 р. курси мали три факультети:

1. Історико-філологічний із відділеннями: історичним, словесним (слов'яно-російським), західноєвропейської літератури.
2. Фізико-математичний з відділеннями: природничим, математичним, хіміко-фармацевтичним.
3. Юридичний факультет.

– 1916 р. — при словесному відділенні історико-філологічного факультету розпочали свою діяльність трирічні педагогічні курси французької мови.

Із кожним роком кількість навчально-допоміжних закладів, що функціонували при курсах, збільшувалася.

Структура управління: опікунський комітет, рада курсів, декани, збори факультетів, інспекторки та їх помічники

Очоловав курси відомий учений, педагог та психолог, фундатор першої в Росії лабораторії експериментальної психології Микола Миколайович Ланге.

Правила для слухачів Одеських жіночих педагогічних курсів були затверджені 16 серпня 1904 року [5], а саме:

- віковий ценз: від 17 до 23 років;
- атестат про закінчення повного 7-класного курсу гімназії;
- письмовий дозвіл батьків;
- поліцейське свідоцтво щодо благонадійності;
- заборона участі у діяльності будь-яких таємних гуртків чи товариств;
- кількість осіб юдейського віросповідання не повинна перевищувати 20 % від загальної кількості слухачок;
- плата за навчання становила 150 крб. (вища, ніж в університетах).

Усі курсистки поділялися на слухачок та вільнослухачок. Вільнослухачки – особи, що займалися педагогічною діяльністю в навчальних і навчально-виховних закладах, але мали право навчатися на курсах з особливого дозволу попечителя навчального округу або за клопотанням ради курсів.

Зміст теоретичної підготовки на курсах наближався до університетської. Це було доречним, оскільки викладацький склад курсів формувався здебільшого з професорів університету. Згідно з навчальним планом курсів педагогічну практику планувалося проводити в жіночих гімназіях м. Одеси на останньому році навчання.

Після закінчення курсів передбачалося, що жінки допускаються до викладання в державних навчальних закладах із окладом та пенсією відповідно до штатного розкладу (як і чоловіки, що викладають у державних установах) [5].

Як активні поборники вищої жіночої освіти викладачі читали на курсах безкоштовні лекції. Гроші, отримані за читання публічних лекцій за межами установи, перераховували в фонд курсів. Діяльність професорів-однодумців стала прикладом для наслідування.

Таким чином, можна зазначити, що жіноча освіта, як форма самореалізації жінки як особистості пройшла складний шлях упродовж XIX початку XX ст. Інститути шляхетних дівчат були першими жіночими школами країни. Своєю діяльністю ці заклади сприяли процесу поширення освіти і культури, підготували значний контингент вихованих і освічених учительок та виховательок, а також фактом свого існування посилювали усвідомлення необхідності й важливості ґрунтовної освіти для жіноцтва. Взірцем сталої боротьби жінок за вищу освіту стали вищі жіночі курси, що були відкриті в Одесі і стали прикладом для наслідування.

Список використаних джерел

1. Буряк Л. Жіноча освіта в Україні в контексті урбанізації / Пам'ять століть. 2006. № 2. С. 52-61.
2. Добровольська В.А. Навчання в інститутах шляхетних дівчат півдня України другої половини XIX – на початку XX століття // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. Вип. 3. с. 114-118.
3. Драч О.О. Освіта жіноча в Україні // Енциклопедія історії України: Т. 7: Київ: Наукова думка, 2010. 728 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Osvita_zhin
4. Королевська Ю.Ю. Система жіночої освіти в південній Україні (II половина XIX початок XXст.) URL: http://ri-urbanhistory.org.ua/library/korolevska/sistema_zhinochoi_osviti.pdf

5. Мельник О.В. Модернізація жіночої освіти в Одесі 1879-1919pp.) URL:<http://www.stattionline.org.ua/histori/114/21396-modernizaciya-zhinocho%D1%97-osviti-v-odesi-1879-1919-rr.html>

6. Тронько Т. Діяльність в Україні жіночих гімназій Відомства установ імператриці Марії (друга половина XIX століття) / Сіверянський літопис. 2014. №6. с.290–297.URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream>

7. Яковишина Т. Організація педагогічної взаємодії у жіночих гімназіях Волині як умова соціального становлення учениць (друга половина XIX - початок XX століття): автореф. дис. ... к. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки Прикарпат. нац. ун-т ім. В.Стефаника.Івано-Франківськ, 2010. 20 с. URL:irbis-nbuv.gov.ua › [irbis_nbuv](http://irbis-nbuv.gov.ua) › [cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua)

Дем'янчук С. О., викладач,
спеціаліст вищої категорії,
Торговельно-економічний коледж
КНТЕУ, м. Київ

САМОВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЗВО

*«У вихованні особистості одна
з провідних мелодій належить самовихованню».*

В. Сухомлинський

Виховання і самовиховання поєднують процес формування особистості. До самовиховання викладач веде студента шляхом усвідомлення власних дій через зовнішню оцінку, а далі – через сформовану самооцінку і потребу їй відповідати, підводить до діяльності з самовиховання та самовдосконалення. Потрібно звернути увагу на той факт, що студент рідко виходить на рівень самовиховання і самовдосконалення без допомоги дорослого оточення. Його потрібно навчити використовувати кожен з методів виховання, заохочувати і підтримувати в процесі самовиховання, зміцнюючи його волю.

Самовиховання починається з самопізнання, що вивчає себе, виявляє свої позитивні якості, можливості і задатки такими методами, як самоспостереження, самоаналіз, самоопитування.

Усвідомлення студента як особистості і свого місця у суспільстві відбувається через самоставлення, тобто самооцінку. Студенти повинні навчитися керувати станом свого здоров'я, емоціями, почуттями, психічним станом, діями, вчинками, поведінкою, тобто займатися саморегуляцією, а саме самопідбадьоренням, самопереконанням, самонаказом, самонавіюванням, самоорганізацією, самоосвітою, самопрограмуванням, самообмеженням, самокорекцією, самозаспокоєнням, самосхваленням, самозобов'язанням.

Головним етапом у самопізнанні є самовизначення студентом свого характеру, тобто комплексу психічних особливостей, які виявляються в його поведінці та діяльності, ставленні до навчання, колективу та до самого себе; здібностей, які є у студента та забезпечують більш високі, ніж у інших студентів, показників.

Збагачення знань особистості відбувається через самоосвіту, що сприяє систематичному здобуттю нових знань, вдосконаленню розумових здібностей, умінь, навичок з дисциплін. Джерелами здобуття знань є наукова література, пізнавальне спілкування з друзями, викладачами, відвідування різних видів екскурсій, роботою на ПК.

Самопізнання як складний процес внутрішньої роботи над собою передбачає такі його методи: самоспостереження, яке полягає в спостереженні індивіда за своїми діями, вчинками, думками, почуттям. Враховуючи це, викладач повинен формувати у студента здатність бачити переживання людей та розуміти їх.

Самокритика є іншим методом самопізнання, яке являє собою процес опрацювання результатів самоспостереження за допомогою самоаналізу і самооцінки. Критична оцінка буває емоційною та не достатньо об'єктивною, з одного боку вона взагалі відсутня, з іншого переважає комплекс неповноцінності. В наслідок самокритики відбувається наближення індивіда до об'єктивної самооцінки.

Самоаналіз – наступний метод самопізнання і охоплює аналіз власних думок, почуттів. Прагнення до самоаналізу допомагає особистості орієнтуватися у життєвому середовищі, самостверджуватись, посилює у поведінці владу розуму над емоціями, комплексами, інстинктами.

Самоставлення особистості відіграє важливу роль у самовихованні, оскільки виявляється здатність оцінювати не лише тих, хто її оточує, а й саму себе. Самоставлення до себе може бути глобальним (самоповага) і частковим (автосимпатія, самосимпатія). Самоповагою є особисте судження, виражене в позитивному ставленні індивіда до самого себе [1, с. 162].

Процес самовиховання тривалий і має певні етапи: по-перше, з'ясовується викладачами ставлення студентів до процесу самовиховання; по-друге, поява у студента прагнення до самовдосконалення; по-третє, початок систематичної роботи студента над собою у процесі реалізації програми самовиховання.

З огляду на особливості етапів самовиховання, куратор повинен кваліфіковано планувати свою виховну роботу зі студентами.

Отже, за твердженням В. Сухомлинського, «самовиховання потребує дуже важливого, могутнього стимулу – почуття власної гідності, поваги до себе, бажання стати сьогодні кращим, ніж був учора. Самовиховання можливе тільки за умови. Коли душа людини дуже чутлива до найтонших, суто людських засобів впливу – доброго слова, поради, ласкавого чи докірливого погляду. Не може бути й мови про самовиховання, якщо людина звикла

до грубості й реагує тільки на «сильне» слово. Окрик, примус. За самою своєю суттю самовиховання передбачає віру людини в людину, звертання до честі й гідності людини. Педагогічне керівництво самовихованням – це насамперед відносини між педагогом і вихованцем, пройняті глибокою взаємною вірою в добрі наміри».

Список використаних джерел

1. Волкова Н.П. Педагогіка / Н.П. Волкова. Київ: Видавничий центр «Академія», 2014. 576 с.
2. Максимюк С.П. Педагогіка / С.П. Максимюк. Київ: Кондор, 2015. 670 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. Київ: Видавничий центр «Академія», 2014. 562 с.

Драганчук Ю. Р., студентка
Коломийського економіко-правового
коледжу
Науковий керівник: Гарат Р. Б.,
викладач історії України,
викладач-методист

СТАНОВЛЕННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО РУХУ (НАПРИКІНЦІ XIX – ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XX СТ.)

Актуальність теми. Кінець XIX – початок XX століття характеризувалися бурхливим розвитком у більшості європейських держав різноманітних за змістом та формами діяльності суспільних об'єднань, які стали тими чинниками, що спрямували енергію широких верств суспільства на вирішення національних політичних проблем. Спираючись на світову практику та національні традиції, наприкінці XIX – на початку XX століття помітний поступ здійснили молодіжні організації, які стали визначним явищем у вітчизняній історії. Розбудова суверенної демократичної Української держави, становлення багатопартійної системи та формування громадянського суспільства активізували дослідження національно-політичних процесів минулого. Саме тепер з'явилась можливість відтворити в усій повноті історичну правду, збагнути та дослідити ті сторінки політичної історії, про які наше суспільство мало викривлене уявлення або й взагалі не знало. Тому значний науковий та громадсько-політичний інтерес становить досвід національно-політичного руху на теренах Галичини. Актуальність цієї теми зумовлюється також тим, що разом з політичними партіями і суспільно-політичними об'єднаннями молодіжні організації і товариства були втіленням духовної культури українського народу, джерелом утвердження національної свідомості, свободи особистості та свободи нації. Вони намагалися продовжувати духовно-освітні процеси, що були започатковані набагато раніше, надати їм історичної сили і незворотності у свідомості молодого і ще зовсім юного покоління.

Предмет дослідження. Студентський рух кінця XIX – початку XX ст. на теренах Галичини.

Мета дослідження. На основі комплексного й об'єктивного аналізу поглибити дослідження політичного молодіжного руху у Галичині наприкінці XIX – першій половині XX століття і зробити науково обґрунтовані висновки щодо значення молодіжних організацій і товариств у громадсько-політичному житті Галичини в цей період.

Хронологічні рамки. Період кінця XIX – початку XX ст.

Географічні межі. Територія Галичини у складі Австро-Угорщини та Польщі.

Практичне значення одержаних результатів. Український студентський рух кінця XIX – початку XX ст. розвивався під впливом провідних європейських ідей, сприйняв і трансформував досвід організованої академічної молоді країн Західної Європи, перетворився в масовий рух. Студентство в наступні роки визвольних змагань українського народу стало в авангарді боротьби за українську соборну незалежну державу.

З одержаних результатів, черговий раз підтверджується значимість участі в суспільно-політичному житті країни саме молоді та студентів, активність, наполегливість та цілеспрямованість яких мають велике значення у розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Зародження та становлення українського політичного молодіжного руху відбувалось під час формування його громадських структур, а саме з 60-х років XIX ст. І найбільше воно розвивалось на теренах Західної України.

Саме тут ці молодіжні об'єднання охопили своєю діяльністю всі середні та вищі школи, в яких була хоча б невеличка кількість українських учнів чи студентів. Однак формування його як складного соціально-політичного явища набуло активності та масштабів діяльності саме на рубежі XIX – XX ст. Український молодіжний рух у цей час пройшов складний шлях свого внутрішнього розвитку, який був пов'язаний насамперед із змінами, що відбувалися в світовій спільноті, загалом, із політичним життям українського народу, із життям тих країн, до складу яких входили українські землі. Адже саме в цей час працею і боротьбою кількох поколінь тут була створена густа мережа політичних, культурно-освітніх та господарських організацій, діяльність яких відіграла помітну роль у формуванні національної свідомості.

Важливим джерелом для вивчення цієї теми насамперед є архівні документи, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у м. Львові. Крім архівних документів, важливе місце у дослідженні посідають періодичні видання того часу.

На теренах Західної України майже всі молодіжні організації орієнтувалися на діяльність політичних партій чи громадських об'єднань, що тут діяли. Найбільшими організаціями краю на рубежі століть були „Сокіл”, „Січ” та „Луг”.

Під впливом суспільної активності в Галичині в 1894 р. у Львові за ініціатииви Василя Нагірного була створена перша національна молодіжна

організація „Сокіл”, яка була побудована за зразком чеського „Сокола” та зуміла залучити до своїх лав значну частину галицької молоді під гаслом культурно-освітнього та спортивного виховання. Саме ця молодіжна організація була створена з ініціативи Української національно-демократичної партії. Обділеність увагою політичних партій сільської молоді привела в 1900 р. до створення Кирилом Трильовським молодіжного товариства „Січ” під егідою Української радикальної партії. Тут об’єдналася значна частина української молоді, яка з часом стала силою, що позитивно вплинула на розвиток української політичної думки та наклала відбиток на формування національної психології.

Після заборони діяльності польською владою в 1924 р. молодіжної організації „Січ”, в Галичині з ініціативи Української радикальної партії роком пізніше було засновано фізкультурно-спортивне товариство „Луг”.

Основна мета цієї організації – національно-патріотичне виховання української молоді і підготовка її до боротьби за незалежність України. Організаційна структура „Лугу” складалась з трьох ступенів: центральний відділ у Львові, повітові і місцеві осередки товариства. Організації „Луг”, маючи напіввійськовий характер, забезпечували активну участь членів товариства у військовій підготовці (проведення польових занять, стрільб тощо), керували розвитком спорту серед української молоді. У 1920–1930 рр. „Луг” став одним з основних організаторів спортивного і культурного життя української молоді. З ініціативи та під керівництвом „Лугу” по всій Галичині проводились спортивні свята, ставилися вистави і концерти, члени товариства виступали з доповідями. „Луг” належав до наймасовіших молодіжних організацій Західної України. В 1939 р. існувало 805 місцевих осередків, в яких нараховувалось близько 50 тис. членів. У 1935–1939 рр. „Луг” видавав у Львові часопис „Вісті з Лугу” (ред. Р. Дашкевич, О. Федорчак, А. Курдилик). В 1939 р. зі встановленням радянської влади у Західній Україні діяльність молодіжної організації „Луг” була заборонена.

До того ж західноукраїнський молодіжний рух був представлений й цілою низкою різноманітних структур, що діяли взагалі не самостійно, а всередині великих організацій, насамперед політичних. Найактивнішими серед них були ті, що існували при Організації українських націоналістів (ОУН). Відповідно до рішення I конгресу ОУН (січень – лютий 1929 р.) створювалися Дорост і Юнацтво ОУН, членами яких могли бути відповідно діти у віці 8–15 років і юнаки – 15–21 років. II Великий збір ОУН (серпень 1939 р.) підтвердив це, записавши в своєму Устрої: „В цілях ідейного, національно-державницького і суспільно-організаційного виховання української молоді при ОУН існують окремі формації Доросту і Юнацтва

обох статей. До групи Доросту входять діти від 6–14 років життя, до групи Юнацтва – молодь від 15–18 років життя”. Молодіжні підрозділи формували доволі організовану та чітку структуру в ОУН, яка мала паралельно свій окремий зв’язок за ієрархічною системою від низу до верху – від окремих провідників до референтів у Крайовій езекутивній ОУН. Неперіодично проводились спеціальні зустрічі, сходини, курені, табори інструкторського та виховного характеру. Молодіжні структури ОУН були доволі численні. На 1939 р. юнацтво ОУН налічувало близько 7 тис. осіб.

Також мали свої молодіжні гуртки і наймасовіші громадські організації „Просвіта”, Наукове товариство імені Т. Шевченка (до 1892 р. Літературне товариство імені Т. Шевченка), що формували світогляд галицької молоді, виступили ініціаторами створення першої політичної партії „Народна Рада” (1885 р.), що звертала особливу увагу на залучення до своєї справи молоді як майбутніх творців української державності. Таких молодіжних організацій у 1930 р. на теренах Західної України налічувалось 262.

На поч. XX ст. в місті Коломия діяли українські товариства: т-во “Січ”, т-во “Просвіта”, “общество імені М. Качковського” та ін.

Окремо потрібно відзначити скаутські організації молоді, які в цей час почали активно утворюватись саме на західноукраїнських землях. Восени 1911 р. у Львові були створені перші гуртки „Пласту”. І хоча їхня робота ґрунтувалася на засадах скаутизму та традицій українського козацтва, вони намагались бути поза політикою, все ж таки національні ідеї були їм притаманні. Зокрема ідеї національного відродження та незалежності.

У Коломій позитивно виявилася праця українського скаутського руху “Пласт” – в сер. 20-х – поч. 30-х рр. в місті створено XIII пластовий курінь імені О. Завісної (Н. Стефанів, С. Михайлюк, проф. Р. Шипайло), курінь юначок імені Марка Вовчка, курінь М. Боєслав (Д. Сташків, В. Пригородська, Х. Клопушак, О. Гаврилюк).

У цих організаціях об’єдналася значна частина української молоді, яка згодом стала силою, що позитивно вплинула на розвиток української політичної думки та наклала відбиток на формування національної свідомості. Саме ця молодь стала основою добровільного легіону Українських січових стрільців, брала активну участь у розбудові ЗУНР, діяла в УВО, ОУН, а згодом і в УПА, що позитивно вплинуло на весь подальший перебіг національного розвитку українського суспільства.

Окрім молодіжних організацій національного спрямування, у роки громадянської війни в Росії на теренах Західної України почали активно розвиватись молодіжні об’єднання, які сповідували соціалістичну та комуністичну ідеологію. Найвідомішими серед них були: Комуністична спілка

молоді України (КСМУ), Комуністична юнацька спілка (КЮС), Українська Комуністична робітничка юнацька спілка (УКРЮС) тощо. Навесні 1919 р. були створені перші комсомольські осередки поза межами великих міст. У 1921 р. в Станіславі нелегально відбулась I крайова конференція представників підпільних комсомольських організацій Львова, Перемишля, Тернополя, Станіслава, Дрогобича, Стрия, Радехова, Рогатина та інших міст, яка проголосила створення ще однієї організації – Комуністичної спілки молоді Східної Галичини (КСМСГ). У 1923 р. у зв'язку з поширенням сфери діяльності організації на Волинь, Холмщину, Підляшшя та Полісся її перейменували на Комуністичну спілку молоді Західної України (КСМЗУ).

У 1929 р. було створено Союз української поступової молоді ім. М. Драгоманова „Каменярі”, який у своїй роботі орієнтувався на драгоманівську радикально-демократичну ідеологію та етнічний соціалізм і був під впливом УРСР. Однак значна частина його членів були прихильниками комуністичної ідеї. Так, у 1937 р. 42 із 240 місцевих організацій „Каменяра” працювали під керівництвом КСМЗУ, а в 50 інших існували міцні комсомольські групи. За структурою це була триступенева організація : центральна перебувала у Львові, також були ще повітові та місцеві осередки. Союз у загальній кількості об'єднував понад 15 тис. членів.

Коломийський окружком Компартії Східної Галичини (пізніше – КПЗУ) об'єднував 21 осередок (14 селянських і 7 робітничих). 1928 р. в місті створено спілку сільськогосподарських робітників і комітет “Сельроб-єдності”. Український національний рух в Коломиї та повіті активізувала діяльність Союзу української повітової молоді імені М. Драгоманова “Каменярі” (К. Трильовський, А. Чайковський, А. Микитчук, І. Новодворський, М. Жураківський, З. Стефанців) утвореного у серпні 1934 р.

Говорячи про період становлення українського політичного молодіжного руху, необхідно відзначити особливе значення студіюючої молоді, особливо студентства, яке воно мало в процесі зміцнення його громадських структур. У 1898 та 1899 роках відбулися з'їзди українських студентських громад, на яких були сформульовані політичні орієнтації української молоді. Згодом, у 1909 та 1913 роках у Львові були проведені відповідно Всеукраїнський студентський конгрес та Загальний з'їзд українського студентства, де було створено Український Студентський союз. Головним завданням Союзу було об'єднати студентські організації університетів не лише Західної України, але й тієї частини України, що перебувала в складі спершу Російської імперії, а згодом і у складі Радянської України, а також українських студентів за кордоном. Також, характерною ознакою студентського руху на початку XX століття стало його об'єднання з політичною

боротьбою робітничого класу. І хоча, з різних причин, Союз не став дієвим координуючим центром українських студентських організацій, студентство й надалі залишалось однією з найбільш соціально активних груп населення. Серед політичних лідерів того часу та найближчого майбутнього важко було знайти таких, хто не завоював би спочатку собі визначності як студентський активіст або не був членом студентської громади.

Щодо стану легітимності громадських структур західноукраїнського молодіжного руху, то тут спостерігались відмінності. З одного боку, це визначалося тими формами і методами, які використовувалися молодіжними об'єднаннями в їхній діяльності: одні відзначалися радикалізмом і закликали до революційної боротьби, а інші перебували на позиціях еволюційного розвитку українського суспільства. Тому перші змушені були діяти нелегально, а для інших часто надавалася можливість легального існування, але з контролем з боку діючих органів влади. Тому до нелегальних молодіжних об'єднань в Західній Україні належали КСМЗУ, Юнацтво та Доріст ОУН, а такі організації, як „Сокіл”, „Січ”, „Луг”, „Пласт” – діяли легально, але з певними обмеженнями та тиском.

Також, варто відзначити, що подібні процеси відбувались не лише в молодіжному русі, а загалом в тогочасному громадському русі. За підрахунками політолога М.Ю. Пашкова на українських землях з другої половини XIX ст. і до 1916 р. було створено 2643 громадські об'єднання, з яких половину будували за національною ознакою. Однак необхідно підкреслити, що попри таку велику кількість організацій, в українському громадському русі, зокрема і молодіжних об'єднань, не було єдиної думки стосовно майбутнього України: чи творити самостійну соборну українську державу, чи добиватися лише „культурної автономії”. Так, для прикладу, згадувані молодіжні організації „Сокіл” та „Січ” – були за самостійність України, але щодо майбутнього суспільного устрою, то перші виступали за капіталістичний шлях розвитку (на зразок західних держав), а другі – за соціалістичний розвиток та народовладдя. Щодо поглядів комуністичних молодіжних організацій, то вони передовсім були прихильниками єднання з Радянською Україною, сповідували ідеї комунізму.

Отже, оцінюючи загалом стан суспільно-політичної діяльності молодіжних об'єднань на теренах Західної України, необхідно відзначити, що в цей час молодіжний рух пройшов перший період свого розвитку, процес активного становлення громадських структур, зародження регулятивної інформаційної системи.

Список використаних джерел

1. Андрухів І. О. Західноукраїнські молодіжні товариства „Сокіл”, „Січ”, „Пласт”, „Луг” / І. О. Андрухів. – Івано-Франківськ: Плай, 1992. 114 с.
2. Андрухів І. О. Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр. / І. О. Андрухів. Івано-Франківськ: Плай, 1995. – 72 с.
3. Боберський І. Українське сокілство (1894-1939) / І. Боберський. Львів: Б.в., 1939. – 16 с.
4. Димитров М. Ф. Студентський рух на Україні в період нового революційного піднесення (1910-1914 рр.) у висвітленні газет „Звезда” і „Правда” / М. Ф. Димитров. Український історичний журнал. 1986. № 10. С. 69-74.
5. Леник В. Українська організована молодь (молодечі організації від початків до 1914 р.) / В. Леник. Мюнхен, Б.в., 1994. 181 с.
6. Пашков М. Ю. Формування системи громадських об’єднань в Україні як атрибута латентної державності / М. Ю. Пашков. Політологічні читання. 1992. № 2. С. 89–94.
7. Поліщук Ю. Й. Національне виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів у діяльності молодіжних об’єднань України в 20-ті роки / Ю. Й. Поліщук. К.: Генеза, 1995. 186 с.
8. Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина XIX–кінець 30-х років XX ст.) / Б. Савчук. Івано-Франківськ: Плай, 1999. 138 с.
9. Студентський вісник. 1925. № 8. С. 1–4.
10. Твердохліб В. Ю. Молодь Західної України у боротьбі за возз’єднання (1919–1939) / В. Ю. Твердохліб. Львів: Вища школа, 1983. 124 с.

Євчук Ж. М., Слободян А. М.,
студенти Коломийського
економіко-правового коледжу
Науковий керівник: Гарат Р. Б.,
викладач історії України,
викладач-методист

УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ ГАЛИЧИНИ У «РЕВОЛЮЦІЇ НА ГРАНІТІ» (1990), ПОМАРАНЧЕВІЙ РЕВОЛЮЦІЇ (2004) ТА РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ (2013–2014)

Актуальність теми. Висвітлено теми Революції на граніті, Помаранчевої революції та Революції Гідності, а саме участь студентів у них. Проаналізовано умови, які призвели до протестів та мітингів. Наведено історичні факти і дати, показано які свідчать про діяльність студентів, їх витримку, силу, а також безмежну любов до України.

Предмет дослідження. Участь студентів Галичини у революційних подіях періоду незалежності України.

Мета дослідження:

- Дослідити участь студентів у Революції на граніті.
- Дослідити участь студентів у Помаранчевій революції.
- Дослідити участь студентів у Революції Гідності.

Хронологічні рамки роботи. Період 1990–2014 рр.

Географічні межі. Міста Київ, Львів, Коломия.

У жовтні 1990 року, в Києві, на Площі Жовтневої революції, сучасний Майдан Незалежності, з'явилися намети групи студентів. Студенти переважно київських та львівських вишів, які оголосили голодування та висунули свої політичні вимоги, серед яких:

- відставка голови Ради Міністрів України Віталія Масола;
- недопущення підписання нового Союзного договору;
- повернення в Україну солдатів, які проходять строкову службу за межами держави, і забезпечення проходження служби на території республіки юнакам подальших призовів та ін.

Молодь Києва та студенти підтримали протестувальників. Таким чином «наметове містечко» з кількох сотень перетворилося на кілька тисяч. Перша широкомасштабна акція спротиву дістала назву «Революція на граніті».

Підготовка до акції проводилась конспіративно. Її організаторами стали Олесь Доній із Українською студентською спілкою, яку очолював, а та-

кож Студентське братство Львова, під керівництвом Маркіяна Іващишина. Братство – це громадська спілка, яка об'єднує студентів Львівщини. Спочатку діяла підпільно, офіційно дата заснування – 25 травня 1989 року. Студбратство Львова стало першою незалежною українською студентською організацією. Головною метою її діяльності було об'єднання студентської молоді для боротьби за Незалежність України.

Голодування студентів заради виконання їхніх політичних вимог шокували не тільки Україну, а й увесь тодішній Радянський Союз. Це була свідомо громадянська позиція кожного, хто брав участь в акції. Студенти показали свою любов до батьківщини, до земляків ціною свого здоров'я. Дуже важливою в той непростий час була підтримка простих киян, які допомагали чим могли. Тоді на Майдані з'явилися каплички, в яких священики УГКЦ та УАПЦ щодня правили молебні.

Перша політична акція стала найуспішнішою і саме з неї почалася нова сторінка в історії України. Завдяки їй, а також подальшим подіям було перейменовано Площу Жовтневої революції на Майдан Незалежності.

Помаранчева революція (Майдан) – кампанія протестів, мітингів, пікетів, страйків та інших актів громадянської непокорі в Україні. Її організували і провели прихильники Віктора Ющенка, основного кандидата від опозиції на президентських виборах у листопаді – грудні 2004 року, після оголошення Центральною виборчою комісією попередніх результатів, згідно з якими нібито переміг його суперник – Віктор Янукович. Акція почалася 22 листопада 2004 року як реакція на масові фальсифікації, що вплинули на результат виборів.

Велоса активне залучення людей на акцію. Залучали не тільки громадських активістів і людей, причетних до партії. Проводилась масштабна робота в навчальних закладах зі студентами, в установах, організаціях, на базарах, в магазинах, в транспорті. Найголовнішою метою було залучити до протестів якнайбільше людей. Страйки в навчальних закладах «забезпечували поповнення лав» мітингувальників. Проводилась робота з киянами задля того, щоб селили у себе в квартирах, офісах, гуртожитках приїжджих людей, у тому числі студентів. Акція робила тиск на владу політичним, фізичним та інформаційним чином.

Революція гідності має декілька синонімів: Євромайдан, майдан в Києві, Київський майдан, Єврореволюція. Це політичні та суспільні зміни в Україні, які тривали з 21 листопада 2013 року до лютого 2014 року. З листопада до кінця грудня 2013 року активістів били, заарештовували, стежили за ними, проти них проводилися репресії.

Прикладом стало побиття у Івано-Франківську одного із лідерів Євромайдану – Максима Кицюка. Студента-заочника із Севастополя в ніч з 29 на 30 листопада було жорстоко побито: численні удари по голові та сильно порізані ноги. На той час поліція стверджувала, що це був хуліганський напад, не пов'язаний з політикою. Та якщо добре розібратися, по-перше, потерпілого не пограбували під час побиття, по-друге, описані нападники та й спосіб нападу не дуже в'яжуться з усталеними в Івано-Франківську уявленнями ні про вуличний розбій, ані про хуліганку: автомобіль, порізані ноги і все таке... по-третє, особа потерпілого, м'яко кажучи, непересічна. Максима Кицюка, як організатора Івано-Франківського Євромайдану, за версією газети «Репортер» було визнано людиною минулого тижня.

Підвечір 21 листопада 2013 року після оприлюднення рішення уряду про призупинення процесу підготування підписання Угоди про асоціацію України з ЄС в Києві люди почали самоорганізовуватися через соціальні мережі. Перша акція розпочалася на Майдані Незалежності близько 22:00 год.

У перший день коломийського Євромайдану – 22 листопада 2013 року мешканці та студенти Коломиї прийшли до міської Ратуші висловити своє обурення щодо призупинення процесу підписання Угоди про асоціацію з ЄС. На своїй сторінці у Facebook журналіст Віктор Фітьо написав: «Тільки-но повернувся з-під Ратуші, де завершився коломийський «Євромайдан», який в пізній час та холодний вечір зібрав понад півсотні людей. На наш заклик відгукнулися депутати міської ради та міський голова. Це приємно». Біля Ратуші було вирішено, що наступного дня буде проведена поза чергова сесія Коломийської міськради. Тоді було прийнято резолюцію-звернення до усіх коломиян, мешканців Коломийщини та Прикарпаття із закликом їхати на Майдан до Києва і там відстоювати своє право на гідне європейське майбутнє. Також резолюція містила звернення до усіх проукраїнських політичних сил не обмежувати акції, а оголосити безстрокову акцію протесту із кінцевою метою відсторонити режим Януковича від влади. З того вечора і аж до закінчення Революції Гідності коломияни активно підтримували проєвропейську позицію України. Чи не щодня організовувалися міські мітинги, автобуси активістів відправлялись у Київ, проводились збори харчів та коштів на потреби Євромайдану.

25 листопада 2013 року після мітингу на Вічевому Майдані до Києва відправили перші автобуси на підтримку київського Євромайдану. Мітинги на підтримку асоціації України з ЄС у Коломиї оголошено безстроковими. Організатори закликали містян щодня збиратись на акції протесту.

26 листопада 2013 року до мітингів приєдналось коломийське студентство. Також студенти були під стінами ДАІ і вимагали, щоб ті відпустили автобуси на Київ.

30 листопада 2013 року депутати провели позачергову сесію на площі Відродження. На цій сесії було прийняте рішення про оголошення загальнономіського страйку. Цього ж дня ввечері невідомі підпалили автомобіль депутата Коломийської міської ради. Частина коломиян розцінила цей випадок як спроби залякати людей брати участь у Революції Гідності.

1 грудня 2013 року у Коломії було проведене загальнономіське віче, на яке зібралось близько п'яти тисяч коломиян і мешканців району. В цей же день мер Коломії Ігор Слюзар та міські депутати провели виїзну сесію в Києві і взяли участь у загальнонаціональному віче на Майдані Незалежності. У столиці на той час страйкувало понад 700 коломиян. Коломийський страйковий комітет збирав людей, власників транспортних засобів для поїздки до Києва.

5 грудня 2013 року у місті працює Громадська охорона. Понад півсотні молодих хлопців на добровільних засадах зголосилися оберігати спокій на коломийському Євромайдані.

7 грудня 2013 року сесії Коломийської міської та районної рад провели в Києві. Депутати виступали на сцені, зачитували звернення і підтримували євроінтеграцію України.

11 грудня 2013 року міський голова Коломії Ігор Слюзар звернувся до громадян. Обурений нічними розправами на Євромайдані, мер закликав усіх їхати до Києва.

12 грудня 2013 року коломияни продовжували масово їхати на Євромайдан у Київ.

25 грудня 2013 року в Коломії створили осередок Народного об'єднання «Майдан».

16 січня 2014 року народний депутат від Коломії Олесь Доній проголосував за держбюджет разом із «регіоналами».

20 січня 2014 року невідомі пошкодили таблиці громадської приймальні Олесь Донія.

20 січня із Коломії до Києва продовжують відправляти автобуси з охочими підтримати Євромайдан у столиці. У Києві затримали активіста Євромайдану, коломиянина Любомира Гурмака.

21 січня 2014 року у нардепа Олесь Донія влучила гумова куля. «Коли був під колонами на вході до стадіону «Динамо», то в мене влучив міліцейській снайпер, що засів за паркани на пагорбі. Я повернувся і гумова куля влучила в бік. Із тієї відстані удар геть не сильний (через дві куртки),

швидше як не сильний поштовх. Але якби куля влучила в голову – то це інша справа», – написав він у соцмережі Facebook.

22 січня 2014 року у автобусі з коломийськими мітингувальниками у с. Олешів Тлумацького р-н під час руху розбили скло.

23 січня 2014 року мітингувальники пікетували провладні установи Коломиї.

26 січня 2014 року у Коломиї активісти захопили офіс міської організації «Партії регіонів». З офісу «регіоналів» винесли всі документи. Після цього на центральній площі, де відбувалося віче, розвели багаття та спалили прапори та іншу символіку «Партії регіонів». Документацію передали у штаб спротиву для подальшого вивчення. Також зі сцени зачитали прізвища членів «Партії регіонів» із посвідчень, які знайшли у цьому офісі.

27 січня 2014 року депутати Коломийської міської ради вивели зі складу виконкому Коломийської міськради голову Коломийської РДА Михайла Негрича.

18 лютого 2014 року у сутичках з «тітушками» в Маріїнському парку поранено кількох коломиян. У Коломиї на загальноміському мітингу оголосили мобілізацію на Київ. На вічі закликали всіх чоловіків негайно відправлятися до столиці. Мер міста заявив, що востаннє просить коломиян їхати на Київ.

19 лютого 2014 року у Коломиї о 2 годині ночі більше сотні мітингувальників штурмували приміщення міської міліції. Міліціонери дали людям свої щити і кийки. Начальник Коломийського МВ УМВС Олександр Кочкін написав рапорт на звільнення. Також мітингувальники штурмували приміщення СБУ та міськрайонну прокуратуру. Невідомі пошкодили вивіски та розмалювали фасади магазинів, торгові марки яких належать «регіоналам». Також залишили напис «Наша кров за наші гроші!».

19–24 лютого 2014 року оголошено днями жалоби за загиблими у Києві.

20 лютого 2014 року у Києві на Майдані від кульового поранення в голову загинув мешканець Великої Кам'янки Ігор Ткачук.

20 лютого 2014 року на в'їздах до Коломиї розмістили блокпости і перевіряють всі автомобілі.

6 березня 2014 року коломияни відремонтували «Міст закоханих» у Києві.

Історія завжди показує нам, що студентство та небайдужа молодь є рушійною силою в процесі становлення держави. І Україна не є винятком. Студентство, яке прагне змін у державі, завжди показує це в своїх діях. Це ми можемо бачити із досвіду таких революцій, як «Революція на граніті», «Революція гідності» та «Помаранчева революція», ідейними основопо-

ложниками яких є саме студенти. Коломийські студенти та всі небайдужі люди Галичини не є винятком. Вони своїм хай і невеличким вкладом для майбутнього України, але значним для Коломиї стали для нас символом мужності та нестримного бажання змінити Україну. Змінити не тільки для себе, але й для багатьох наступних поколінь. Їхні імена назавжди залишаться на сторінках історії нашого краю та в пам'яті багатьох людей.

Список використаних джерел

1. Доній О. Студентська революція на граніті. Київ : Смолоскип, 1995 р.
2. Доній О. Покоління «оксамитової» революції. Київ : Смолоскип, 1999 р.
3. Станіслав Кульчицький. Помаранчева революція. Київ : Генеза, 2005р. 368с.
4. Революція гідності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2122489-revolucia-gidnosti-zgadajmo-golovne.html>
5. Дні які змінили історію. URL: <https://dzerkalo.media/news/dni-yaki-zminili-istoriyu-hronologiya-kolomiyskogo-evromaydanu-fotovideo-484>

Іванов І. Л., студент Одеського
фінансово-економічного коледжу
КНТЕУ

*Науковий керівник: Малишенко Л. О.,
кандидат політичних наук, доцент*

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Наша держава важко, але впевнено крокує шляхом реформ, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Активно цей процес реалізується в системі освіти на всіх рівнях. Особливої уваги вимагають заклади передфахової вищої освіти. Змінюється статус навчального закладу, але студент, а точніше здобувач, залишається студентом. І це звання повинно зберегти свою привабливість для молоді. Студентство – це найактивніша частина молоді. Воно без перебільшення є виразником громадської думки, творцем сучасного й майбутнього української історії, запорукою становлення громадського суспільства.

Інтеграція України в Європейське співтовариство глибоко зачіпає всі складові освітньої галузі, вимагає її ще більшої демократизації. Згідно з Болонським процесом студентство розглядається як партнер, і тим самим воно не лише має свої погляди, а й має право їх проголошувати, обговорювати та приймати досить серйозні дорослі й дуже важливі рішення. Болонський процес орієнтує освітні заклади на залучення студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів до формування зони європейської вищої освіти.

На сьогодні є кілька найважливіших задач університетів та їх структурних підрозділів, а саме:

- виховати громадянина;
- підготувати спеціаліста;
- підготувати й апробувати новий науковий продукт (знання, теорії, концепції, напрямки тощо);
- забезпечити можливості навчального комплексу для студентів як єдиного інфраструктурного, комунікаційного та креативного простору. Простіше кажучи. – дати комунікативні навички, вміння працювати в команді і знайомства на все життя.

Це і є реалізація вимог ст. 6 Закону України «Про освіту» [1].

Забезпечити вирішення цих завдань має можливість не тільки адміністрація і науково-педагогічний персонал, а й саме студентство завдяки

власним представницьким органам, тобто органам студентського самоврядування, яке мають право визнаватися повноправним партнером в реалізації освітнього процесу. Партнерство – це і є демократизація системи освіти. Але не можна забувати важливе правило: будь-яка демократія не відміння дисципліну. Тому всі учасники освітнього процесу повинні не тільки знати свої права та обов'язки а й виконувати їх.

Актуальність даного аспекту проблеми, а саме розгляд студентського самоврядування в контексті демократизації освітнього процесу, обумовлена перш за все тим, що не існує стандартної моделі самоврядування в закладах освіти, звідси, на нашу думку, самоврядування, як соціальна модель, потребує детального вивчення, а саме як форма соціального виховання студентів.

Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556 – VII (зі змінами) в ст. 40 визначає зміст студентського самоврядування, а саме: «Студентське самоврядування – це право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом... Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (парламент, сенат, старостат, студентський ректорат, студентські деканати, студентські ради тощо) [2; 5].

Таким чином, студентське самоврядування у закладах вищої освіти є гарантованим державою правом студентів та інших категорій здобувачів самостійно або через представницькі органи вирішувати питання, віднесені до їх повноважень та впливати на формування політики закладів вищої освіти. Проте необхідно визнати, що це теорія. На практиці це право реалізується дуже повільно. Це має своє пояснення. Засвідчую з власного досвіду, що деякі студенти не готові вчитися, вони прийшли за дипломом, а не за знаннями, за волею батьків, а не за власним вибором, неосвічені в своїх правах, а іноді взагалі зневірені в демократичних цінностях. Одним словом, їм не вистачає мотивації знати і відстоювати власні інтереси. Студентське самоврядування є своєрідним лакмусовим папірцем для визначення того, чи є молодь, студентство споживачем чи активним учасником суспільного життя. Реальне втілення студентського самоврядування відрізняється від ідеального образу, визначеного на законодавчому рівні.

Отже, студентству потрібно визнати доцільність самоврядування як практичної школи для тих, хто бажає спробувати себе в ролі керівника, адміністратора, лідера. Це можливість реалізовувати суспільно значущі проекти, що підуть на користь усій студентській громаді. Студентське самоврядування можна сміливо назвати однією з перших сходинок до гро-

мадянського суспільства, коли громада висуває своїх лідерів та вчиться контролювати їхні дії.

Ефективне студентське самоврядування сприяє гармонійному розвитку освітнього закладу. Завдяки студентським ініціативам можна визначати нові напрями розвитку позанавчальної діяльності, вдосконалювати освітній процес тощо. Розвинуте студентське самоврядування може стати тим додатковим фактором, що впливає на вибір абітурієнтом освітнього закладу. Також важливим фактором є те, що випускники закладів вищої освіти з розвинутим студентським самоврядуванням необхідні роботодавцям, бо придбаний досвід допомагає студентам виробити необхідні в роботі навички організації праці, самодисципліни, формування почуття відповідальності тощо. Для студентів також необхідна інформованість щодо діяльності органів студентського самоврядування. На це варто спрямувати значні зусилля.

У процесі роботи над зазначеною проблемою доречно розглянути історичні аспекти діяльності органів студентського самоврядування.

Проводячи огляд розвитку самоврядування у закладах вищої освіти та закладах середньої освіти, можна виділити два основні напрямки розвитку самоврядування, виходячи з етапів формування самого самоврядування, а саме: самоконтроль, співпраця з старшими наставниками, власне самоврядування, коли діяльність учасників є цілком незалежною і не потребує втручання зі сторони. Основоположником самоврядування, як форми соціалізації вихованців, є А.С. Макаренко. Йому вперше на теренах радянської педагогіки вдалося розробити модель самоврядування й реалізувати її на практиці. Важливим принципом, яким він керувався, був той, що особистість розвивається цілісно, не можна спрямовувати виховання на формування якоїсь певної ознаки або розвивати певні здібності. Слід зауважити, що ідеї А.С. Макаренка залишаються актуальними й нині. Розробленою ним моделлю колективу користуються в усьому світі в інших країнах.

Студентське самоврядування за часів соціалізму не мало таких чітких виражених форм як зараз, оскільки системою були створені свої певні моделі, які відповідали нормам того часу. Однопартійна система в радянський період зумовила існування системи утримування під контролем всіх вікових категорій населення, а саме дітей, підлітків та молоді. Слід відзначити, що система виконувала роль основного фактора в розвитку свідомості й особистості вихованців, пропагуючи колективістську ідеологію, яка пригнічувала почуття індивідуальності в особистості. Самоврядування на демократичних принципах було недоречним.

Розглядаючи розвиток студентського самоврядування на Заході, можна сказати, що в європейських країнах як форма соціалізації молоді було визнане в повоєнні роки, а саме у Німеччині, коли велику увагу приділили соціальним проблемам, які були й так загострені. Оскільки демократичний устрій європейських держав передбачав передусім виконання основного принципу «держава для народу, а не народ для держави», то пріоритетним напрямком у соціальній політиці було діагностика та попередження майбутніх соціальних проблем, через це значну увагу було приділено вихованню в молоді самостійності та наданню можливості розкрити свої здібності.

На відміну від німецького підходу до самоврядування, в Америці він зазнав деяких змін під впливом трьох факторів, а саме: війна у В'єтнамі, бурхливий розвиток науки та виникнення руху «хіпі». Спочатку студентське самоврядування було під контролем самої системи, воно було необхідним етапом у вихованні, але повністю не виконувало своїх функцій, як провідного фактору соціалізації молоді. Після перелічених подій, які відіграли важливу роль у впливі на свідомість цілої нації, були переосмислені саме принципи впровадження самоврядування серед студентства та школярів, в основу яких були покладені у такі: створення всіх необхідних умов для гармонійного розвитку особистості, а саме розвитку самостійності та почуття значущості самої особи. Так було закладено в теорію виховання принцип індивідуального підходу, який на даний час залишається провідним і загальновизнаним в у світовій практиці [4, с. 6].

Сучасне життя студентів Європи без студентського самоврядування і різноманітних студентських клубів на кшталт «Альфа і Бета» уявити неможливо. Органи студентського самоврядування в європейських країнах перебувають у рівноправних партнерських стосунках із адміністрацією навчальних закладів.

Слід зазначити, що в історії діяльності вищих навчальних закладів Європи і колишнього Радянського Союзу чітко виділяються 3 типи студентського самоврядування [8]:

1) Імітаційний, або ігровий – для нього характерна організація спільноти студентства як наслідування державного ладу (наявність парламенту, конституції, суду, судді).

2) Псевдоділовий або бюрократичний – цей тип самоврядування робив самоціллю створення бюрократичного апарата в студентському середовищі під виглядом підготовки активістів-організаторів, коли для розширення студентського активу створюються численні ради, штаби, комісії, не зайняті реальною діяльністю.

3) Демократичний – його розвиток і вдосконалення обумовлені сучасними умовами життєдіяльності суспільства й вимогами до особистості студента. Демократія передбачає й соціальне партнерство й особисту участь кожного у справах того соціуму, частиною якого він є.

Риси, що характерні для європейського самоврядного руху:

1) фінансування діяльності органів студентського самоврядування адміністрацією закладів вищої освіти;

2) прямі і таємні вибори до органів студентського самоврядування;

3) відсутність студентських профспілок;

5) забезпечення органів студентського самоврядування потужною базою для здійснення своїх обов'язків: приміщенням, технікою, зв'язком;

6) значний досвід роботи в демократичних умовах [8].

Розглянемо специфіку деяких органів студентського самоврядування в Англії, Франції та Польщі. У Великобританії студентська спілка, студентський уряд або студентська рада існують у багатьох коледжах та університетах і часто мають власні будівлі або сукупність приміщень на території університету, займаються соціальною та організаційною діяльністю студентів. У деяких закладах студентські спілки за своїми формальними ознаками нагадують спілки праці, але фактично себе профспілками не позиціонують. Багато студентських спілок (на відміну від студрад Франції) є вкрай заполітизованими і дуже часто відіграють роль навчальних центрів, які готують політиків, а також сприяють політичній кар'єрі своїх членів. Такі спілки проводять різноманітні кампанії, дебати тощо, які проходять дуже енергійно і в процесі яких студенти виявляють великий ентузіазм. У Великобританії голова студради, так званого «Sabbatical officer», є керівником, який працює повний робочий день і отримує заробітну плату. Більшість студрад також мають керівників, які працюють повний та неповний робочий день і не отримують зарплату: так звані «non-sabbatical officers». Усі студради закладів вищої освіти мають потужне фінансування. Матеріальну допомогу їм надають університети, державні установи, спонсори.

У Франції студенти мають можливість бути представленими у різноманітних установах вищої освіти на всіх інституційних рівнях. Крім того, студенти можуть вступати в об'єднання на кшталт асоціацій і синдикатів. Однак найвпливовішим є представлення студентів на рівні університетів. Університет функціонує за допомогою трьох центральних рад: адміністративної ради, ради з питань навчання та університетського життя та наукової ради. Вибори до всіх трьох рад проводяться одночасно за окремими списками. Студенти обираються терміном на 2 роки, викладачі й адміні-

стратор – на 4 роки. Студенти, обрані до цих рад, також представлені в різноманітних університетських комісіях, зокрема дисциплінарній та соціальній.

Слід зазначити, що позитивні здобутки європейських органів самоврядування можна використовувати в наших реаліях, а саме:

1. Залучати активістів органів студентського самоврядування наших вузів до участі у міжнародних студентських конференціях, присвячених проблемам студентського самоврядування, брати участь у міжнародних програмах обміну досвідом у сфері студентського самоврядування.

2. Слідуючи принципам Болонського процесу, бути якомога динамічнішим та активним студентом, отримувати освіту за кордоном, на практиці переконуючись в ефективності самоврядування університетів Західної Європи.

3. Актуальним є проведення міжвузівських тематичних круглих столів, видання інформаційних матеріалів з цієї теми: необхідно зацікавити активістів наших органів студентського самоврядування в дослідженні досвіду європейських студентів у побудові дійової структури органів студентського самоврядування.

Безумовно, елементи такої практики в наших освітніх закладах існують, є визнаними й ефективними особливо в контексті соціалізації молоді. Хочеться поділитися досвідом нашого освітнього закладу, Одеського фінансово-економічно коледжу КНТЕУ. Для нас це не тільки стороннє спостереження, а й реальна участь і досвід.

Орган студентського самоврядування має назву – студентська рада (далі студрада), складається з п'яти традиційних секторів: навчальної роботи, господарської діяльності, культурно-масової роботи, інформаційної діяльності, спортивної роботи. Студрада плідно співпрацює з адміністрацією коледжу. Директорка особисто опікується студентським самоврядуванням, підтримує наші пропозиції, довіряє важливі справи. Робота ґрунтується на довірі, повазі, доброчинності. Члени студради відповідально займаються поточними справами і саме головне приймають активну участь в організації заходів, що стали традиційними. А саме:

- благодійна діяльність: проведення благодійних ярмарок та адресна допомога дітям з онкологічними захворюваннями, допомога дитячим будинкам, піклування за колишніми співробітниками коледжу похилого віку, співпраця зі студентами «Одеського коледжу економіки, права, ресторанного бізнесу», що постраждали внаслідок пожежі;

- екологічна діяльність: участь у міських екологічних заходах за програмами «чисте узбережжя», «чисте місто», «посади дерево» тощо;

- щорічне проведення гри «Брейн-ринг» за участю не тільки студентів, а й школярів, це дуже важливий аспект у позиціонуванні нашого освітнього закладу серед майбутніх абітурієнтів;

- організація культурно-масових заходів – це найбільший блок нашого студентського життя, починаючи з Дня знань та закінчуючи Випуском студентів після 3-го курсу;

– завдяки підтримці молодих викладачів та за участі студради друкується власна газета.

Можна навести багато прикладів з нашого повсякденного студентського життя, коли ми як студенти відчуваємо свою значущість і підтримку адміністрації.

Таким чином, можна зробити висновки. Студентське самоврядування є дійсно надзвичайно ефективним засобом формування демократичних традицій та культури, сприяє прищепленню навичок відстоювати і захищати свої інтереси та інтереси громади, усталенню практики використання демократичних процедур. Але це складний шлях порозуміння між адміністрацією та студентством, це повага один до одного, а найголовніше – приборкання в молоді почуття індивідуальності та соціального апатії.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.help/law/1556-VII/edition01.01.2019/>
3. Перспективи правового регулювання діяльності студентського самоврядування в умовах Євроінтеграції./ Пряміцин В.Ю., Друзь В.Д. Право і суспільство. № 2 частина 2/2018 с.45-50URL: <http://pravoisuspilstvo.org.ua/>
4. Проблеми педагогічного оцінювання / Семиченко В., Заслуженюк В. Рідна школа. 2002. № 7. С. 3-9. URL: <http://nd.nubip.edu.ua/2005-1/05eaasea.html>
5. Роз'яснення щодо застосування норм Закону України «Про вищу освіту» стосовно діяльності студентського самоврядування (Затверджено XII Генеральною асамблеєю Громадської організації «Українська асоціація студентів» протокол від 24 грудня 2017 р.). URL: <http://uas.ngo/component/k2/author/448-uas>
6. Реалізація компонентів студентського самоврядування. URL:<http://www/albest.ru>
7. Становлення та розвиток студентського самоврядування в Україні / Швидкий С., Ступак О. Рідна школа. 2014. № 3. С. 20-23. URL:: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2014_3_6
8. Український досвід студентського самоврядування: тенденції, проблеми URL: <http://www.osvita.org.ua/student/samovr/article/03/>

Ївженко Ю. В.,
старший науковий співробітник
ДНУ «Інститут модернізації змісту
освіти», кандидат педагогічних наук

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Діяльність організацій та об'єднань студентів сприяють розвитку професійних компетентностей, лідерських якостей, формують громадянські цінності. Студенти, що пройшли школу громадських організацій, нерідко стають рушійною силою політичних рухів.

Як зазначає О. В. Лісовець у своєму дослідженні, громадські організації є активними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності, мають соціально-спрямовану мету й завдання, сприяють соціальному захисту, адаптації та становленню молоді, реалізують соціально-педагогічні програми [2]. Виявлено соціально-педагогічний компонент у таких видах діяльності студентських громадських організацій, як соціальна підтримка студентів, створення сприятливих умов для соціального розвитку особистості та активна участь у різних видах діяльності (соціальна, творча, культурна, спортивна, оздоровча та інша); надання консультацій і соціальних послуг, соціально-медичної, психолого-педагогічної, правової, інформаційної та інших видів соціальної допомоги студентами; профілактична робота щодо запобігання наслідкам негативних явищ (насилля, наркоманія, алкоголізм та інше); забезпечення дотримання соціальних стандартів і нормативів умов життєдіяльності студентів; підтримка волонтерського руху тощо.

Аналіз наукових джерел виявив, що основними напрямками діяльності студентських громадських організацій є підвищення громадської активності студентів та формування лідерських компетентностей; соціальний захист студентів, які потребують допомоги; оздоровлення студентів, спортивно-туристична робота; екологічний захист довкілля. Організації студентів використовують інноваційні форми, а саме: флеш-моби, тренінгові заняття, відеолекторії, проведення семінарів, конференцій, волонтерські проекти та інші.

Дослідивши проектну діяльність студентських громадських організацій «Українська Студентська Спілка», «Студентська платформа», «Студентленд», «Української асоціації студентського самоврядування», слід зазначити, що їх діяльність значною мірою спрямована на формування почуття громадянськості, патріотизму, духовності, утвердження загальнолюдських

цінностей, творчого розвитку особистості та міжнародну співпрацю студентських організацій [1].

Студентські організації проводять просвітницько-інформаційну діяльність, розповсюджуючи інформаційні брошури, буклети, плакати, листівки. Студенти залучаються як волонтери та учасники різних соціальних проєктів. Опитування лідерів студентських громадських організацій виявило, що значна увага приділяється організації «неформальній освіті» з використанням інноваційних форм та методів роботи (тренінги, навчальні школи студентського активу, інтерактивні групи та ін.).

Аналіз діяльності студентських громадських організацій шляхом опитування дозволив виділити пріоритетність напрямів роботи, що містять соціально-педагогічний компонент:

№	Назва	Рейтинг
1	Організація та проведення просвітницько-інформаційних заходів щодо захисту прав студентів, громадянської освіти (тренінги, інтерактивні лекції, семінари тощо)	1
2	Розвиток соціальних ініціатив студентів	2
3	Співпраця з державними та недержавними структурами, міжнародними організаціями	3
4	Профілактика соціально негативних явищ, шляхом просвітницько-інформаційної діяльності (розробка та видання інформаційних матеріалів, брошур, буклетів, плакатів тощо)	4
5	Екологічний захист довкілля	5
6	Підвищення професійних компетентностей студентів, стажування за кордоном	6
7	Представлення інтересів свої членів у різних структурах незалежно від форм власності	7
8	Оздоровлення студентів, спортивно-туристична робота	8
9	Розробка та впровадження соціальних програм та інноваційних технологій роботи (центри, школи, конференції, «круглі столи» тощо)	9
10	Розвиток мультикультурного суспільства, шляхом формування міжкультурної толерантності студентів	10
11	Забезпечення дотримання соціальних стандартів і нормативів умов життєдіяльності	11
12	Організація змістовного дозвілля студентів	12
13	Інформаційна та консультаційна діяльність	13
14	Соціальний захист студентів, які потребують допомоги	14

Виявлено, що найменш пріоритетними напрямками діяльності студентських громадських організацій є «Організація змістовного дозвілля сту-

дентів», «Інформаційна та консультаційна діяльність», «Соціальний захист студентів, які потребують допомоги».

У ході дослідження виявлено такі основні напрями соціально-педагогічної діяльності студентських громадських організацій: «Організація та проведення просвітницько-інформаційних заходів щодо захисту прав студентів, громадянської освіти»; «Розвиток соціальних ініціатив студентів»; «Співпраця з державними та недержавними структурами, міжнародними організаціями».

У перспективі для лідерів студентських громадських організацій ми запланували розробити методичні рекомендації з питань організації та проведення просвітницько-інформаційних заходів щодо захисту прав студентів, громадянської освіти, розвитку соціальних ініціатив студентів.

Список використаних джерел

1. Конкурс з визначення проектів переможців. Міністерство молоді та спорту України. URL: [http:// dsmsu.gov.ua/index/ua/category/195](http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/195)

2. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навч. посіб. / О. В. Лісовець. Київ : ВІЦ «Академія», 2011. 256 с.

Кравченко С. І., студентка
Торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ, м. Київ
*Науковий керівник: Томіліна Н. Л.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Актуальність дослідження. У період глобальних змін у соціальній, політичній та економічній сферах створилася нова соціально-психологічна ситуація перевірки життям «вартості» кожної людини як творця власної долі. Тому на сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема соціалізації є однією з найбільш значущих.

Мета дослідження – визначення провідних чинників, що впливають на соціалізацію молоді під час навчання у закладі вищої освіти.

Теоретичний аналіз проблеми. Навчання у закладах вищої освіти дає змогу молоді реалізувати себе в соціальному й професійному просторі. Головною метою освіти, на наш погляд, є формування у молоді потреби у засвоєнні теоретичних знань, розвиток загальних умінь та практичних професійно-значущих навичок. Істотно зростають й вимоги до кваліфікації та якості підготовки майбутніх фахівців, і це природно, оскільки одним з наслідків технократичної революції у світі стало загострення проблеми компетентності.

Соціалізація особистості – одне з перших питань, що постають у суспільстві у процесі підготовки молоді до трудового життя. Формування особистості – складний процес залучення особистості до соціального буття, тобто її соціалізації. Соціалізація охоплює усі соціальні процеси, завдяки яким індивід засвоює певні знання, норми, цінності, що дозволяють йому бути у повноправним членом суспільства. Соціалізація включає стихійні та спонтанні процеси, які впливають на формування особистості [4, с. 95].

У вітчизняній науці питанню соціалізації приділяється багато уваги, що відображено в змісті навчальних посібників, у публікаціях та дослідженнях. Досліджували різноманітні аспекти процесу соціалізації вітчизняні вчені А. Капська, І. Зверева, С. Савченко, С. Харченко, В. Оржеховська, М. Лукашевич та ін. Студентство як особливу соціально-демографічну

групу різнобічно розглядали Б. Ананьєв, А. Дмитрієв, Б. Зав'ялов, Г. Овчаренко, В. Лісовський, С. Савченко та ін. [1; 3; 4; 5].

Соціалізація охоплює усі соціальні процеси, завдяки яким індивід засвоює певні знання, норми, цінності, включає стихійні та спонтанні процеси, які впливають на формування особистості.

В історії психології існують такі трактування процесу соціалізації:

- соціалізація як інтеріоризація (оволодіння соціальним, перенесення його в глибинні шари особистості);
- соціалізація як адаптація (сполучення сутнісного і суспільного);
- соціалізація як гомонізація (придбання сутності в соціумі);
- соціалізація як екстеріоризація (розкриття споконвічної сутності людини в соціумі).

У соціології виділяються два рівні соціалізації: рівень первинної соціалізації й рівень вторинної соціалізації. Первинна соціалізація відбувається в сфері міжособистісних відносин у малих групах. Первинними агентами соціалізації виступає найближче оточення індивіда: батьки, близькі й далекі родичі, друзі родини, однолітки, вчителі, лікарі тощо. Вторинна соціалізація відбувається на рівні великих соціальних груп й інститутів. Вторинні агенти – це формальні організації, офіційні установи: представники адміністрації, армії, держави та ін.

Г. Андреева дає таке визначення: «Соціалізація – двосторонній процес, що включає, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків, з другого – процес активного відтворення індивідом системи соціальних зв'язків завдяки його активній діяльності, активного включення в соціальне середовище» [2, с. 57].

Соціалізація включає три взаємозалежних процеси: соціальна адаптація – активне пристосування до умов середовища, індивідуалізація – активне пристосування особистості до власних особливостей у формі самопізнання й самореалізації, соціально-психологічна інтеграція – поступове ускладнення, упорядкування й узгодження інтрапсихічних компонентів і функцій у відповідності із вимогами соціальної реальності.

Найконцептуальніша, цілісна соціалізація, яка окреслює перехід від юності до зрілості в період від 17–18 до 23–25 років, збігається з часом, під час якого зазвичай молодь опановує знання у закладах вищої освіти.

Коли йдеться про соціалізацію студентської молоді, варто звернути увагу на її періоди:

перший період адаптаційний (охоплює перший і частково другий курси), спрямований на оволодіння способами навчально-професійної діяльності, її основним змістом є адаптація індивіда до нових умов;

другий – цінісно-діяльнісний, або диспозиційний (охоплює частково другий, третій і четвертий курси) – забезпечує розв’язання суперечностей між ціннісними орієнтаціями на цілі життєдіяльності й засобами їх досягнення, детермінованими соціальними умовами життя індивіда;

третій період – професійний, охоплює випускний курс та сприяє завершенню професійно-особистісного становлення студентів, перетворенню їх у активних суб’єктів соціалізаційного процесу.

Процес соціалізації студента та загальний розвиток його особистості залежить від спадковості, середовища та виховання. Його джерелом і внутрішнім змістом є такі внутрішні й зовнішні суперечності, як: процеси збудження й гальмування; задоволення й незадоволення, радість і горе; між спадковими даними й потребами виховання (дитина-інвалід); між рівнем розвитку особистості й ідеалом.

Зв’язки виховної системи й середовища багатогранні. Це уява студентів про облік і проблеми середовища, про навчальний заклад як про місце соціального виховання, а не лише як про навчальний заклад.

Соціалізація, соціалізована людина мусить бути здатною протистояти несприятливим життєвим обставинам. «Повна» соціалізація, тобто розчинення в соціумі певної частини молоді, свідчить про відсутність тієї активності, яка дає змогу вибірково сприймати й оцінювати навколишню дійсність [4, с. 72].

Отже, метою соціалізації студентів є активне опанування досвідом попередніх поколінь та уміннями використовувати його в інтересах створення власного добробуту. В процесі професійного становлення студента соціалізація виступає інструментом формування спрямованості на майбутню самореалізацію й допомагає адаптуватись до реалій сьогодення.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз літературних джерел дозволяє нам наголосити на важливості соціалізації, особливо в її юнацькому періоді. Усвідомлення нової якості своєї соціальної позиції; опанування способами і прийомами організації навчальної й позанавчальної діяльності, усвідомлення необхідних професійних й особистісних якостей – все це відбувається під час навчання у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Євтух М. Б., Сердюк О. П. Соціальна педагогіка: Підручник. / М. Б. Євтух, О. П. Сердюк. Київ : МАУП, 2002. 232 с. Бібліогр.: с. 221–226.
2. Заверико Н. В. Соціальна педагогіка: навчальний посібник / Н. В. Заверико. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 240 с.
3. Лавриченко Н. М. Проблеми гуманістичноо спрямування шкільної соціалізації: пед. розмисли і нотатки / Н. М. Лавриченко. Київ : ТОВ «Інсайт-плюс», 2006. 279 с.
4. Сидоренко О. Л. Соціальна педагогіка як наука: Монографія / О. Л. Сидоренко. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. 120 с.
5. Якуба Е. А. Социология. Учебное пособие для студентов / Е. А. Якуба Харьков: Издательство «Константа», 1996. 192 с.

Кричун К. М., студентка Чернівецького вищого комерційного училища КНТЕУ
*Науковий керівник: П'ятничук Т. І.,
викладач суспільних дисциплін,
кандидат історичних наук*

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В РУМУНСЬКИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми: із проголошенням незалежності вітчизняні дослідники отримали можливість досліджувати ті проблеми та аспекти української історії, які раніше вважалися небажаними чи взагалі перебували під забороною. Відтак, різні аспекти військово-політичної, економічної та воєнної історії України знайшли своє відображення у численних наукових працях українських вчених. У той же час такі проблеми, як історія повсякдення, хоча й побіжно розглядалася, але, тим не менше, не одержала належної уваги. Вивчення повсякденного життя чернівецького студентства дозволить створити цілісну картину становища населення краю в Румунський період.

Мета дослідження: дослідити повсякденне життя студентів Чернівецького університету в Румунський період, а також подати короткий огляд діяльності студентських товариств.

Хронологічні рамки: 20–30 рр. ХХ ст.

Географічні рамки: охоплюють територію Північної Буковини.

Практичне значення одержаних результатів: інформація може бути використана для проведення тематичної години, виховного заходу чи уроку з історії Буковини.

Основна частина. Вступаючи у Першу світову війну, Румунія мала територіальні амбіції щодо Буковини, з чим, зрештою, погоджувалися країни Антанти. Після поразки країн Четверного союзу їй вдалося досягнути мети. 11 листопада 1918 р. (в день завершення війни) румунські війська вступили до Чернівців і невдовзі окупували всю територію Буковини. Вже 10 вересня 1919 р. відповідно до Сен-Жерменського договору ця територія, попри рішення Буковинського віча від 3 листопада 1918 р. (край мав приєднатися до України), була юридично закріплена за Румунським королівством.

Попри взяті за Сен-Жерменською угодою зобов'язання поважати права національних меншин, королівський уряд проводив політику румунізації краю. Так, зі 168 народних шкіл, що діяли на Буковині в 1918 р., майже дві

третини були румунізовано лише за перших два роки. В 1924 р. не залишилося жодної суто української школи. В постанові міністерства освіти від 24 липня 1924 р. зазначалося: «Громадяни румунського походження, які втратили свою материнську мову, повинні віддавати своїх дітей лише до державних або приватних шкіл з румунською мовою навчання». По селах були закриті українські читальні.

Схожою виглядала ситуація із Чернівецьким університетом. 12 вересня 1919 р. декретом короля Фердинанда I Чернівецький німецькомовний університет було реорганізовано в румунський, із 1 жовтня 1919 р. всі факультети повинні були повністю перейти на румунську мову навчання протягом трьох років. Саме ж навчання було платним: 5 тис. леїв на рік, а за кожен іспит треба було заплатити ще по 100 леїв. У 30-х рр. на більш ніж 2 тис. студентів виділялося лише 120 державних стипендій та 240 місць в гуртожитках. Перевага при вступі надавалася румунам, внаслідок чого число студентів-українців було незначним і щороку зменшувалося. Так, якщо в 1920 р. українських студентів було 239, то вже в 1933/34 навчальному році їх частка становила 155, в наступному вже 138, а в 1939/40 – лише 53. До того ж це були в основному діти заможних верств населення, тих, хто визнавав себе «українізованими румунами».

Варто зазначити, що й саме студентство того періоду, як можна побачити із деяких статей, опублікованих в журналі «Промінь» за 1922 р., перебувало у занепаді. В одній зі статей цього періодичного видання зазначалося, що для студентства було характерною: «Цілковита байдужість до праці, інертність, консерватизм, безідейність... Ціль теперішньої молоді: жити легким способом по-панськи. Вона цілковито байдужа до громадянських і культурних справ та пасивно ставиться до великих подій, які її довкола оточують. Молодь чужих народів цікавиться соціальними та культурними питаннями, видає на ті теми журнали, дебатуює, а в нас цього немає... В нас немає молоді з активною силою, викристалізованими думками, виплеканими характерами».

Член товариства «Союз» та редактор вже згадуваного журналу «Промінь» Іван Пігуляк, у свою чергу, давав наступну характеристику студентства: «Буковинське студентство, це якась напівмертва, без енергії маса, що не може себе звільнити від бездіяльності, а краде в Бога дні, вештається немов отара овець, розбита на маленькі гуртки, товариства, нібито що-небудь робить, кричить, але поза її плечима немає праці – є насправді праця, та ця праця безпідставна боротьба між гуртками, товариствами».

Такий стан речей можна пояснити двома обставинами. Перша – слабкість національної свідомості українців Буковини. Друга – негативний

вплив Першої світової війни, яка стала справжнім потрясінням для жителів краю і сприяла деморалізації населення.

Більш докладно про повсякдення тодішніх студентів можемо довідатися зі спогадів одного з випускників університету, громадського діяча та члена ОУН Миколи Суховерського. Будучи членом декількох студентських товариств, що діяли на Буковині в міжвоєнний період, М. Суховерський мав змогу спостерігати за життям студентів поза межами університету. Мова йде про такі організації, як «Пороги», «Запороже» та «Чорноморе». Суховерський зазначав, що вступив до товариства «Пороги» ще навчаючись у 6 класі гімназії. Це була політична організація, яка виховувала учнів патріотами. Разом із тим, члени організації часто відвідували різні заклади, де розпивали алкогольні напої та курили. Зазвичай такі зібрання організовували по суботам, винаймаючи для цього окреме приміщення. На них вчили співати студентських пісень, а також пити. Інколи старші змушували вживати алкогольні напої. Гімназисти ж часто намагалися перевершити один одного в цій справі. Дехто був спроможний випити до 12 пляшок пива, після чого захворював. Суховерський зазначав, що гімназиста, якого б побачив за таким заняттям хтось із професорів, могли на місяць виключити з гімназії, а в разі пропуску занять закінчити навчальний рік було надзвичайно важко.

Схожа ситуація була і в товаристві «Запороже». Суховерський згадував, що до нього вступали переважно міщани і діти інтелігенції, які менше цікавилися культурними чи національними справами, а полюбляли розважатися і випити. Студенти-члени організації часто ходили по вечірках, забавах чи вечірках і забагато пили, псуючи репутацію товариства, а також подаючи поганий приклад молодшим.

Суховерський наводить досить цікавий приклад того, як проходили студентські вечірки. Він згадував, що студенти ставали у два ряди і гості проходили дзали між ними. Таке дійство називалося «шпалір». Перші чотири студенти мали бути у студентських формах, вітаючи, таким чином, гостей.

Цікаво, що серед студентів-українців, які були членами товариства «Запороже», існувала заборона одружуватися з дівчатами неукраїнського походження, в першу чергу – з румунками. Це пояснювалося тим, що після шлюбу українець переставав бути «добрим українцем», а його діти вже належали до румунського кола. За такий крок, до речі, слугував приводом для виключення студента зі складу товариства.

Попри існування подібної заборони, на свої забави та вечорниці студенти запрошували всіх: і полячок, румунок і німкенів. Таку обставину можна пояснити тим, що вечорниці були найкращим місцем, де хлопці могли по-

знайомитися із дівчатами, і, зрештою, підшукати собі майбутню дружину. А оскільки власне українок було мало, адже студенти не запрошували дівчат із селянських родин, запрошували представниць інших національностей.

Часто перед тим, як провести якесь свято чи вечорниці, студенти організовували спеціальні курси танців, на які запрошували відповідного вчителя чи вчительку. Окрім студентів їх відвідували й учні гімназій. На таких курсах окрім танців навчали ще й манерам поведінки та правилам етикету: як повинні себе поводити на вечорницях хлопці та дівчата, як треба пристойно одягатися тощо.

Часто на вечорницях студенти-члени товариств проводили і виховну роботу: робилася перерва, під час якої виголошували доповідь на певну тематику. Серед останніх були: 1 листопада, Крути, свято 22 січня, свято Шевченка тощо. Слід додати, що подібні заходи проходили таємно, оскільки перераховані свята були заборонені в Румунії.

Варто зазначити, що не всі студенти, що належали до того чи іншого товариства, були національно свідомими. Суховерський зазначав, що частина з них вступала до товариств з огляду на те, що це вважалося модно, приносило певний престиж. Студентів-членів товариств можна було впізнати за їхньою поведінкою, за тим, як і про що вони говорять. До них ставилися із повагою.

Така градація існувала не лише в студентських товариствах, мета діяльності яких полягала у просвітницько-культурній діяльності, але й у різних спортивних товариствах. Серед таких доречно згадати про товариство «Довбуш». Воно мало футбольну секцію, а також секцію легкої атлетики (кидання диску, біг, гімнастика). Учасниками товариства були як хлопці. Так і дівчата. В 1938 р. було організовано ще одне спортивне товариство «Іван Мазепа». Окрім зайняттям спортом члени товариства обговорювали питання національного характеру.

Досить поширеним поміж студентів були поєдинки за образу, особливо між членами різних товариств. Були також поєдинки і за дівчат. Між українцями та румунами поєдинків не було, оскільки українські студенти, як зазначав М. Суховерський, розглядали їх як ворогів і вважали, що доречно бойкотувати. На представників інших національностей це не поширювалося. Тому багато поєдинків було між українцями і поляками, євреями або ж німцями. Якщо поєдинок відбувався між українцями – членами різних товариств, то від кожної організації обиралося по два представника, які мали виступати в ролі суддів і залагодити суперечку опісля поєдинку. Або ж взагалі відмовити дуелянтів від нього.

Поєдинки відбувалися на шаблях чи револьверах. В студентських товариствах, на кшталт «Чорноморе» та «Запороже», щотижня навчалися володіти шаблею. З огляду на небезпеку для життя, поєдинки в королівській Румунії були заборонені. Дуелянтів, у випадку виявлення, могли покарати штрафом у розмірі до 5 тис. лейв, або ж навіть ув'язнити. Тому такі поєдинки відбувалися таємно.

Серед інших предметів дозвілля, які могли дозволити собі студенти в час вільний від навчання, були участь в постановці вистав, або ж відвідування читалень, які ще діяли в Чернівцях (всього їх було 3).

24 жовтня 1938 р. уряд Румунії заборонив діяльність всіх студентських товариств. Замість них було створено національний студентський фронт, мета якого полягала у прищепленні студентам відданості королю та батьківщини. Зрештою, такий крок негативно вплинув на студентське життя і на студентський рух на Буковині загалом.

Висновки. Загалом, такою була картина студентського повсякдення в міжвоєнний період. Подібно до сучасних, тодішні студенти у своїх захопленнях не були однорідною масою. Частина жила у своє задоволення, ведучи не дуже високоморальний спосіб життя. Частина займалася спортом та саморозвитком. Хтось був досить інертним і байдужим до всього, а хтось навпаки, за умов контролю з боку румунської влади намагався займатися громадською діяльністю, намагаючись залучити у свої ряди якомога більше студентства.

Кузнєцова О. В., старший науковий
співробітник ДНУ «Інститут
модернізації змісту освіти»,
кандидат педагогічних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДІ

Соціально-економічні трансформації сучасного українського суспільства більш за все позначилися на системі ціннісних орієнтацій молоді. Вплив соціального життя на особистість молодої людини, як групи найбільш схильної до змін, призводить до того, що інститут сім'ї зазнає серйозних труднощів і випробувань. Можна зазначити, що певна частина молоді орієнтується на професійне та кар'єрне досягнення, соціальне та матеріальне становище, має нечіткі уявлення про сімейні обов'язки, неспроможна до побудову стабільних сімейних стосунків, не готова до якісного виконання батьківських функцій. Як наслідок цього, відбувається зниження рівня народжуваності, збільшення кількості розлучень, зростання кількості випадків соціального сирітства, насильства, сімейно-побутових конфліктів тощо.

Необхідно зазначити, що в процесі формування особистості сім'я має значну роль у вихованні моральної культури дитини. Сімейне виховання, яке включає засвоєння дитиною моральних цінностей і вимог суспільства, формує моральну свідомість, з одного боку, і моральну поведінку, що реалізує ці установки, з іншого. Цінності, які притаманні батькам, впливають на стан моральної культури родини в цілому і кожної дитини окремо, прищеплені навички впливають на розвиток відносин особистості і суспільства, пристосовують особистість дитини до суспільного життя.

Сімейні цінності – соціально значуще інтегративне особистісне утворення, що базується на соціально-схвалених нормах і правилах, які впливають на становлення людського індивіда як суспільної істоти, а також історично обумовлені соціокультурною, економічною і політичною життєдіяльністю суспільства та відображають гуманістичні загальнолюдські ідеали.

У своїй праці «Поняття и типы ценностных ориентаций» Л. Фоміна зазначає, що сімейні цінності можуть бути представлені двома типами: цінності самодостатні та інструментальні. До цінностей самодостатнього типу належить соціальний статус і соціальна значущість сім'ї, відповідальність перед рідними, близькими людьми та суспільством, прив'язаність, повага і любов до дітей, чоловіка або дружини, батьків; реалізація само-

ствердження. Цінності цього типу сприяють реалізації особистості у сфері батьківства, пов'язані із задоволенням потреби в любові, спілкуванні та особистісної значущості для найближчого оточення і надають можливість щодо самовдосконалення. Цінностями інструментального типу є цінності-відношення, а також якості, знання, вміння, навички. Їх формування відбувається в родині, а розвиваються і реалізуються вони протягом усього життя людини, складаючи основу особистості сім'янина. Крім того, цінності самодостатнього типу.

Тому для створення міцних міжособистісних стосунків у родині провідного значення набуває визначення, узгодження та прийняття індивідуальних ціннісних орієнтацій кожного з подружжя і формування на їх основі загально сімейних цінностей.

Якщо цей процес не відбувається, то на фоні конфліктів виникають небезпечні ускладнення у відношеннях між членами сім'ї, які мають довготривалий характер. Наявність хронічних та непримиренних сутичок викликає стійке напруження серед членів сім'ї, що, у свою чергу, провокує появу насильства, жорстокого поводження з дітьми, призводить до дезорганізації, а згодом, до розлучення, збільшення кількості матерів-одиначок, соціальних сиріт, безпритульних дітей.

Саме тому проблема підготовки молоді до сімейного життя і створення позитивних взаємин у родині, основою яких є повага та любов, повинна стати одним з першочергових завдань освітньої діяльності у закладі фахової передвищої освіти. Також потрібно зазначити, що формування сімейних цінностей у молоді буде успішним при створенні в освітньому процесі таких педагогічних умов:

1. Формування готовності у студентів до гуманних внутрішньосімейних стосунків з орієнтацією на стратегію відповідального батьківства.
2. Впровадження в освітній процес закладів фахової передвищої освіти змісту і форм роботи, спрямованих на формування психолого-педагогічних знань та сімейних цінностей у студентів.
3. Підвищення рівня методичної підготовки педагогів закладів фахової передвищої освіти щодо організації виховної роботи зі студентами.

Управління педагогічним процесом здійснює педагог, який повинен спроектувати освітню діяльність, організувати співробітництво сім'ї та освітнього закладу, оперативно контролювати хід процесу і вносити відповідні корективи, аналізувати досягнення, результати та виявляти недоліки, оперуючи визначеннями, методами, засобами і формами педагогічного процесу.

Сучасна проблема як насильство в сім'ї є особливо гострою і порушує питання про формування навичок і готовності суб'єктів діяльності до корекційної роботи із соціально дезадаптованими членами сім'ї. Варто підкреслити, що в сучасних умовах головною потребою є необхідність перегляду сутності й характеру підготовки до такої діяльності в системі науково-методичної роботи. Вирішення проблеми сучасної сім'ї вимагає від фахівців знань юридичної практики щодо першої допомоги членам сім'ї, які потерпіли від насильства, первинних знань про ознаки насильства, проявів наслідків жорстокого поводження та інші.

Крім того, у процесі виховної роботи необхідно приділяти увагу питанням вихованості культури сімейних взаємин у сучасній студентській молоді, використання комунікативних технологій як засобу формування педагогічної культури майбутніх батьків, впливу батьківського сценарію на формування самостійної життєвої позиції дитини, готовності молоді вирішувати конфлікти як необхідної умови міцної майбутньої сім'ї, проблеми насильства в сім'ї та засобам його попередження, профілактики проявів агресії в майбутній сім'ї, здорового способу життя, як однією з важливих умов належного ставлення до батьківських обов'язків і як основи моральної відповідальності за майбутнє покоління, переконаності у необхідності дотримання прав членів сім'ї та виконання ними обов'язків, які передбачені законом, підготовки до свідомого вибору правомірних варіантів поведінки, формування почуття особистої відповідальності за свої вчинки, розуміння невідворотності покарання за порушення законів.

Ефективними засобами є колективна діяльність у закладах фахової передвищої освіти, що збагачується груповими (клубна, гурткова, секційна) заняттями, які сприяють формуванню у студентів організаторських навичок. Особливість творчих об'єднань полягає в тому, що в них створюються спеціальні умови, завдяки яким молода особа бере участь в декількох видах діяльності, виступає в різних ролях: організатора, творця, виконавця, учасника, що стимулює розвиток його особистості.

Наприклад, дієвою формою роботи є клуб, який є самодіяльним об'єднанням, в основу створення якого покладено інтереси та прагнення молодих людей. Це об'єднання має власну назву, визначену мету, чіткі завдання, а також органи управління. До характерних особливостей роботи клубу можна віднести демократичний стиль управління, довірливу атмосферу, партнерські взаємостосунки, повагу один до одного, що сприяє розвитку ініціативи та творчого потенціалу молоді. Завданнями цієї форми роботи є формування здорового способу життя, відповідального батьківства, культури внутрішньосімейного спілкування, надання допомоги у підготов-

ці до шлюбно-сімейних стосунків, профілактики насильства та конфліктів у родині.

Значне місце у загальній системі підготовки студентської молоді до сімейного життя займають рольові ігри, які є відтворенням життєвих підходів та колізій у заданій кожному студенту сімейній ролі. Методика організації рольової гри дуже тонка, вимагає високої психологічної кваліфікації та педагогічної техніки педагога, підготовленості самих студентів. Педагог та студент поетапно оволодівають методикою такої гри, встановлюючи при цьому все більш довірливі та відкриті стосунки.

У процесі заходу поставлена проблема розв'язується учасниками шляхом імпровізованого розігрування певної ситуації, тобто обговорення і розв'язання проблеми у відповідності з їх уявленнями про погляди тих осіб, чії ролі вони виконують.

При організації рольових ігор педагогам необхідно задіяти всіх студентів по черзі, тому що така обов'язковість сприяє подоланню невпевненості в собі; при ознайомленні рольової групи з текстом запропонованого діалогу педагог повинен налаштувати інших студентів на сприйняття інформації; обов'язково двічі розігрувати епізоди для усвідомлення учасниками гри і слухачами-глядачами відносин, що спостерігаються та з метою запропонувати свої варіанти відповідної поведінки в родинному колі; учасники отримують позитивну оцінку та вдячність від групи при будь-якому варіанті створеної ситуації, що програється; будь-який варіант виходу з запропонованої ситуації повинен сприйматися студентом серйозно як життя реальність, щоб перетворитися на предмет аналізу та роздумів; якщо рольова гра у своєму змісті набула гумористичного відтінку, слід використовувати це для формування у студентів гумору як якості особистості, дуже необхідної для сімейного життя та виховання дітей.

Також педагогам рекомендується використовувати методики інтерактивної роботи серед молоді, наприклад: сценарії форум-театру, арт-технології, тренінги. Особливість методики форум-театру полягає в пошуку в рамках запропонованої вистави шляхів подолання проблеми чи виходу зі складної життєвої ситуації. Тематику вистав форум-театру для молоді можуть бути найрізноманітніші проблеми суспільства: стосунки в сім'ї між батьками й дітьми, між молодшими й старшими братами й сестрами, стосунки між юнаком та дівчиною, насильство в сім'ї, питання щодо здорового способу життя (наркоманія, алкоголізм тощо), торгівлі дітьми та інші.

Арт-технології були запозичені з певних жанрів мистецтва та надають можливість передати соціально важливу інформацію за допомогою яскравих художніх образів, орієнтуючись на емоційну сферу особистості. Так,

наприклад, серед технологій сучасного театру, доречних в роботі з молоддю, використовуються такі види вистав: публіцистична, пластично-хореографічна, драматична, гумористична. Серед художньо-прикладних технологій – колажування, графіті (буклети чи плакати, велика площа картону, малюнки на асфальті в стилі графіті).

Крім того, цікава інтерактивна форма навчання – тренінги, коли всі учасники активно долучаються до освітнього процесу через ігри, дискусії, обговорення, «мозкові штурми», вправи тощо.

Вищезазначені практичні (рольові ігри, тренінги, арт-технології, робота клубів) форми роботи активізують духовно-моральні якості й навички практичної життєдіяльності студентської молоді, що впливають на перетворення знань і почуттів в особисті переконання, вміння і навички з питань щодо створення сім'ї.

Теоретичні (семінари, бесіди, лекції, викладання спецкурсу) форми та методи орієнтовані на зацікавлення молоді до вивчення даної проблеми, активізацію у них потреб і мотивів до створення сім'ї; ознайомлення з теоретичною інформацією про шлюб, сім'ю та її цінності. Така теоретична підготовка націлена на сукупне накопичення знань і вражень, моральних оцінок та почуттів у студента для усвідомленої оцінки ролі сім'ї у особистому житті.

Зокрема, бесіди надають можливість задовольняти інтереси молоді у галузі взаємовідносин, сформувати необхідні моральні поняття та уявлення. Вони збагачують емоційний досвід студентів, розвивають їх пізнавальну активність. Вихідним моментом для розмови слугує аналіз якогось факту з життя конкретної родини, розмова з приводу побаченого спектаклю, кінофільму.

Крім того, необхідно використовувати рефлексивні форми та методи (метод незакінченого речення, мінівір, усне опитування, анкетування), які спрямовують студентів на аналіз і самоаналіз для розуміння понять «відповідальне батьківство», «сімейні цінності» та ін. У ході рефлексії відбувається корекція і закріплення отриманих знань.

Також ефективність підготовки молоді до сімейного життя та відповідального батьківства відбувається шляхом співпраці викладачів-педагогів та батьків студентів, яка повинна забезпечити цілеспрямований і гармонійний взаємовплив на всебічний розвиток молоді людини в усіх сферах життєдіяльності.

Початковим етапом співпраці родини й педагогів є визначення педагогічними працівниками закладів фахової передвищої освіти рівня виховної активності батьків, ступеня їх впливу на формування особистості студен-

тів, що надає можливість визначити характер впливу сім'ї на молоду людину, виявити напрями розвитку, які вона реалізовує як первинний соціум, встановити психологічний контакт з усіма членами родини.

Процес взаємодії педагогів з батьками в освітніх закладах стає ефективним за умови дотримання викладачами психолого-педагогічних правил:

- проведення спільних заходів за участі студентів та членів їх родин, спрямованих на підвищення авторитету батьків;
- підвищення рівня педагогічної культури батьків та їх активності у вихованні дітей;
- використання педагогічного такту в процесі спілкування з батьками й втручання в життя сім'ї;
- при вирішенні проблем виховання необхідно спиратися на позитивні риси юнаків та дівчат, орієнтуватися на успішний розвиток особистості.

Отже, важливим завданням закладу фахової передвищої освіти є формування сімейних цінностей у молоді, які мають особливе значення для створення сім'ї, функціонування сім'ї, виконання батьківських обов'язків та створення стабільних стосунків у родині.

Ковшарова А., студентка, голова
студентського самоврядування, м. Київ

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ

Студентське самоврядування – це самостійна громадська діяльність студентів, яка діє в межах навчального закладу і має право вирішувати питання громадського життя студентів. Студентське самоврядування відіграє важливу роль у відстоюванні прав та інтересів студентів, виявленні і вихованні лідерських якостей та організації інтелектуального, спортивного та розважального дозвілля. Органи студентського самоврядування сприяють гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника. Рішення студентського самоврядування мають дорадчий характер. Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу.

У наш час студенти беруть активну участь у забезпеченні якісної освіти, управлінні вищими навчальними закладами та інколи навіть можуть вплинути на політичні рішення держави. Однодумці, об'єднуючись в студентські громади, створюють свої організації, які можуть діяти окремо від навчального закладу. Створюючи студентський рух, волонтерські проєкти для молоді та громадян, соціальні та політичні тренди, студенти підіймають рівень престижу навчального закладу.

Я родом із міста Хмельницького і я пишаюся тим, як маленькі студентські активи перетворюються на молодіжні ради при мерії міста. Я пишаюся тим, як органи місцевої влади підтримують, заохочують і фінансують ініціативи студентів. Як приклад хочу навести студентське самоврядування Хмельницького національного університету. Студентська рада цього університету, сприяючи покращенню умов та дозвілля своїх студентів, змогла показати свою діяльність місту завдяки співпраці з громадським. Їхні проєкти зараз мають місцеве та регіональне значення. Студенти університету організовують проєкти, які вирішують питання проблем екології, людей похилого віку, політики та виховують в сучасній українській молоді активну життєву позицію, моральні і духовні цінності. Поширюючи молодіжний рух в місті, мер міста Олександр Семчишин особисто ініціює заходи, які сприяють реалізації ініціатив студентів та залучають молодь до процесів,

що покращують життя громадян. Завдяки цьому місто має свою родзинку і я сміливо можу назвати це місто Молодіжною столицею України.

Активна участь у студентському самоврядуванні не тільки виховує моральні, духовні і лідерські якості студента, а також впливає на його реалізацію в житті й успішну кар'єру. Україна стрімко рухається у напрямку Європейських тенденцій, адже органи студентського самоврядування європейських держав мають широкі повноваження, фінансування з боку адміністрації та інше ставлення викладачів і адміністрації. С кожним роком рівень повноважень і значення студентського самоврядування росте і тим самим росте престиж даного органу самоврядування. Компанії, які співпрацюють з європейськими державами й не тільки, підхоплюють цей молодіжний рух і залюбки готові сприяти підготовці молодих спеціалістів без досвіду роботи. Молоді інноваційні компанії все більше уваги звертають на розвиток своїх працівників, тому їм важливо бачити вмотивованість до покращення особистої продуктивності, тим самим покращувати якість підприємства в цілому. Також компанії дбають про моральні цінності і корпоративну єдність своїх підопічних, тому часто організовують правильний відпочинок, залучають до організації благодійних акцій. Тому компанії зацікавлені у студенті, який має досвід у проведенні заходів та має бажання до саморозвитку.

Маю власний досвід і приведу приклад зі свого життя. Починаючи з 9-го класу мене цікавила участь у громадських ініціативах і їхня організація. Разом з командою однодумців ми організовували заходи для підтримання престижу міста і розвитку молодіжного руху. Переїхавши до Києва у зв'язку з вступом до коледжу, я продовжила свою діяльність на благо коледжу і знала, що це вплине на моє подальше життя. Я хотіла реалізувати свої організаторські здібності і коледж став платформою для цього. На цей момент я маю авторитет серед викладачів та студентів і обіймаю посаду голови студентського самоврядування. Це також вплинуло на мій якісний відпочинок, адже завдяки своїй активності і досвіду я отримала шанс відвідати Польщу цілком безкоштовно завдяки проекту Study Tour to Poland. Повертаючись до теми зацікавленості компаній, мій досвід є інвестицією у мою кар'єру, тому що зараз я на 4-му курсі і планую працювати після закінчення навчання. Тому я одразу зрозуміла, що треба використовувати свій досвід і поповнювати його новим. Моїм досвідом стала участь в організації кар'єрного фестивалю для студентів STUD-FEST "Impulse", організатором цього фестивалю є компанія STUD-POIT. Досвід, який я отримую тут, вплинув на мою подальшу кар'єру. Організатори фестивалю зацікавлені в моїй подальшій роботі з перспективою працевлаштування.

Корецька Л. В., начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ

Для проведення експерименту стану сімейних цінностей студентів коледжів використовувались різні методи дослідження, зокрема: діагностичні (тести, опитувальники, анкети, соціометрія), формуючі (бесіди, вправи, ігри, творчі завдання, тренінги, проектування) та математичні (реєстрування, ранжування, моделювання).

Оцінка рівнів формування сімейних цінностей студентів здійснювалась нами на основі розроблених критеріїв та показників, таких як: когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінково-діяльнісний.

Кожен з компонентів характеризувався критеріями, які в свою чергу містять відповідні показники сутності й особливостей сформованості сімейних цінностей студентів.

Використана психолого-педагогічна діагностика будується на вивченні вихованості особистості, сформованості типів характерологічних властивостей і соціальної спрямованості особистості. З огляду на це, вивчення характерних моделей поведінки студентів стає основою для створення психолого-педагогічної діагностики як інструмента пізнання результатів педагогічних впливів, що пояснюють причинно-наслідкові зв'язки появи відповідного рівня сформованості сімейних цінностей в студентів, котрі надають підстави для визначення перспектив подальшого становлення особистості в умовах педагогічного впливу [1; 2].

Запропонована методика психолого-педагогічної діагностики розкриває тенденції, що виявляються в поведінці певних типів характерологічних властивостей особистості студентів і спрямованість на створення сім'ї, дозволила вивчити більш постійні компоненти в структурі особистості, що становлять сутність студентів як суб'єкта виховання.

Відповідно до наукових уявлень, сім'я є осередком для дитини, де формуються власні сімейні цінності.

На думку Н. Помиткіна [4], уявлення про майбутню сім'ю в підлітковому віці пов'язані або з наслідуванням батьківської моделі, або з прагненням «зробити все по-іншому». Унаслідок цього у свідомості підлітка

постає образ сім'ї як відображення реального або ідеального (узятого з фільмів, книжок тощо) сімейного життя. При цьому формується він не одразу, а в процесі особистісного розвитку, поступово збагачуючись.

Однак за результатами досліджень, у переважної більшості підлітків образ сім'ї (якщо він узагалі існує) є неусвідомлюваним або неповним. У результаті цього в молодих людей виникає велика кількість питань з проблем сімейного життя.

Проблеми особистості і виховання соціально значущих якостей у підростаючого покоління активно розробляються у педагогіці, філософії, психології, соціології, антропології та інших науках і розглядаються у практиці сімейного виховання.

На розвиток сучасної теорії особистості впливає Концепція динамічної структури особистості К. Платонова. В ній ми знаходимо підкріплення нашої позиції про те, що якості особистості проявляються у вигляді моральних принципів. Спрямованість не має вроджених задатків – вона соціально обумовлена, відображає індивідуальну свідомість і формується шляхом виховання. Ця підструктура, як вважає вчений, охоплює переконання, світогляд, інтереси, ідеали, бажання, соціальні домагання, моральні якості і різні види потреб. За К. Платоновим, елементом динамічної структури особистості, поряд з іншими, виступає також соціальний досвід, в якому об'єднуються знання, навички, вміння і звички [3].

Варто наголосити, в процесі дослідної роботи нами виявлено позиції респондентів щодо «зразкового», «ідеального» типу взаємин між чоловіком і дружиною. Серед тверджень були не лише позитивні, а й негативні відповіді, зі студентами також проводили додаткові бесіди, у ході яких з'ясовувалося, чому вони вважають «ідеальним» той чи інший тип взаємин.

Як у першому, так і в другому випадку студенти, крім запропонованих варіантів тверджень, могли додати свої.

Згідно із завданнями дослідження нами передбачено визначення рівня сформованості у старшокласників культури сімейних взаємин, тобто тих взаємин, які реалізуються безпосередньо у сім'ї. Один з напрямів експериментальної роботи присвячували виявленню ставлення молодих людей до шлюбу і сім'ї, до подружніх ролей чоловіка та дружини. Це завдання вирішувалося за допомогою анкети «Ціннісні орієнтації молоді».

Подані в дослідженні запитання передбачали одержання відповідей з проблем, які хвилюють студентів, їхнього ставлення до шлюбу і сім'ї, обізнаності з подружніми ролями чоловіка і дружини, функціями сучасної сім'ї, орієнтації на створення власної сім'ї та умови забезпечення її «щасливості». Запропоновані до кожного запитання варіанти відповідей

становили перелік певних сімейних цінностей в означених сферах. Респондентам пропонувалося не просто позначити ті чи інші з-поміж них, а й провести їх ранжування. Наприклад, до запитання: «Що Вас найбільше хвилює?», – подавалися такі цінності, як щаслива сім'я, створення власного бізнесу, мати владу та ін. Результати опитування представлені на рисунку

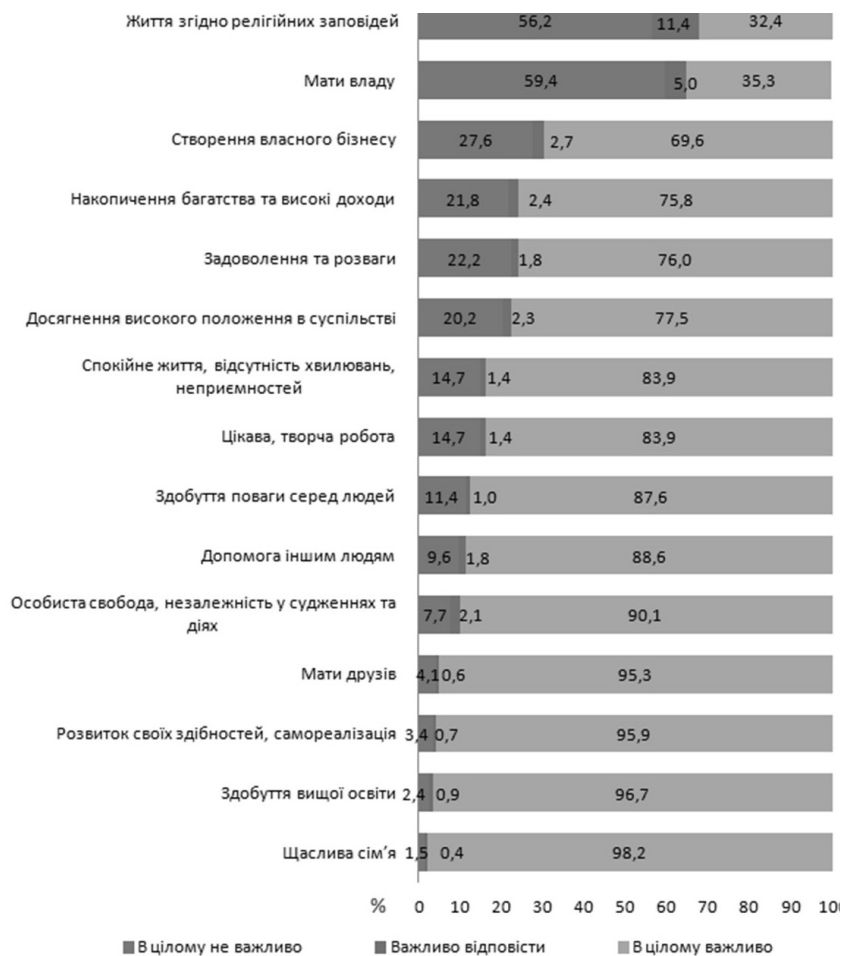

Рис. 1. Життєві цінності студентів коледжів

Найсуттєвішою рисою змін у шлюбно-сімейних відносинах у всьому світі є різноманітність форм сімейних об'єднань і шлюбних стосунків. В Україні, як і в інших країнах, нетрадиційні форми шлюбних стосунків, насамперед незареєстрований шлюб, стають звичною формою організації сімейного життя, що є наслідком складних процесів трансформації шлюбно-сімейних відносин, а також зменшення державної регламентації особистого життя. Незареєстрований шлюб не розглядається як аномальне явище.

З цього приводу ми проаналізували відповіді студентів.

Як Ви вважаєте, чи обов'язково вступати в офіційний шлюб?

Щоб жити разом необхідно укласти офіційний шлюб	34	10 %
Спочатку необхідно пожити разом, а потім вступати в офіційний шлюб	250	72%
Не обов'язково укладати офіційний шлюб, можна жити і без цього	61	17%

Згідно з нашим аналізом (250 опитаних) понад 72 % респондентів, тобто переважна більшість студентів, вважає, що незареєстрований шлюб може бути позитивним явищем.

Відверто віддають перевагу незареєстрованим шлюбам тільки 17% опитаних, решта або відразу реєструє шлюб (майже 10 %) або обирає форму незареєстрованого шлюбу як певний випробувальний етап перед одруженням. Це свідчить про те, що більшість студентів свідомо налаштовані на незареєстрований шлюб, отже, вони не готові брати на себе відповідальність за збереження сімейних цінностей та спільне виховання дітей.

Для вирішення поставлених нами завдань ми апробували курс із сімейно-родинного виховання «Сімейні цінності». В основу курсу покладені завдання: ознайомити студентів з педагогікою та психологією української родини, з традиціями і звичаями нашого народу щодо ідеалу сім'ї. Студенти мали зрозуміти, що для українського народу сім'я є першооснова життя людини. Добра сім'я забезпечує формування найкращих якостей особистості, виховує повагу до сім'ї, роду, рідної землі, держави, способів життя, традицій і звичаїв.

У процесі підготовки студентів до майбутнього сімейного життя нами враховано декілька напрямів: загально-соціальний, моральний, психологічний, правовий та господарсько-економічний.

Отже, як показали результати дослідження, спостерігається стійкий зв'язок між особливостями життєвих цінностей та схильності студентів до незареєстрованого шлюбу. Впровадження курсу з сімейно-родинного

виховання «Сімейні цінності» сприяв формування у свідомості студентів розуміння ролі сім'ї у житті суспільства, пріоритету сімейного виховання, сприяння підготовці студентів до майбутнього подружнього життя та відповідального батьківства.

Список використаних джерел

1. Методи вивчення сім'ї : [науково-методичні матеріали] / І. М. Трубавіна, Н. А. Бугаєць. Х. : УДЦССМ, 2001. 68 с.
2. Методы исследований и организация экспериментов / [под ред. К.П. Власова]. Х. : Изд-во «Гуманитарный центр», 2002. 256 с.
3. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. М.: Высш. шк., 1986. 256 с.
4. Помиткіна Н.С. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодох, Л.В. Хімченко, Н.І. Погорільська. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 264 с.

Літвінчук О. Д., заступник директора
з виховної роботи ДВНЗ «Київський
електромеханічний коледж»

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-МОРАЛЬНИХ ОРІЄНТИРІВ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОЛЕДЖУ

«Виховання – велика справа:
воно вирішує долю людини.»
В. Белінський

Одним з основних завдань освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти є формування ціннісно-моральних орієнтирів студентів. Треба зазначити, що під ціннісними орієнтаціями розуміють «ставлення людини до фактів, явищ навколишньої дійсності з огляду на їх важливість, значущість, ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, система установок, переконань, переваг, що виражається в поведінці» [2].

Таблиця 1 (Схема 1)

Ціннісні орієнтації відіграють важливу роль у формуванні моральної свідомості, а отже, від того якими морально-ціннісними ідеалами наділена молода людина, залежить прийняття нею важливих життєвих рішень.

У коледж вступають підлітки віком 15–17 років. Це особлива соціально-вікова група молоді, що перебуває у стадії становлення, формування і яка поставлена перед життєвим та професійним вибором. Якщо для одних підлітків суспільні моральні цінності є чітко окресленими і цілком свідомо використовуються ними в своїй поведінці, то для інших вони можуть бути незрозумілими, або сприймаються ними формально, чи взагалі підміняються хибними.

Як показує практика, більшість молодих людей підліткового віку ще не готова до самостійного прийняття відповідальних рішень, визначення важливих завдань, спрямування своєї діяльності. Це пояснюється тим, що

Таблиця 2

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-МОРАЛЬНИХ ОРІЄНТИРІВ	
1	Формування громадянської позиції
2	Створення психологічних умов для формування комунікативних навичок та навичок співпраці
3	Формування критичного мислення та навичок самоосвіти
4	Розвиток самостійності, ініціативності, відповідальності

морально-ціннісно-моральні орієнтири в них ще остаточно не сформовані. Тому основне завдання викладачів коледжу допомогти студентам правильно визначати життєві орієнтири та цінності, виховувати у них відповідальність за самостійне прийняття рішень та вчинків, формувати здатність до самовиховання.

Кожна людина є особистістю, її духовний світ є неповторним, індивідуальним, тому важливо спрямувати формування ціннісно-моральних орієнтирів перш за все на становлення моральної свідомості, на розкриття творчого потенціалу людини. Це тривалий процес який розпочинається з народження і продовжується все життя через спілкування, повсякденні справи, навчання та працю. В родині дитина отримує перший соціальний досвід, знайомиться з традиціями, родинними цінностями, усвідомлює значення понять «добро» та «зло» тощо. Але варто зазначити, що в на-

вчальному закладі студент проводить більшість часу, а отже, саме тут відбувається становлення його як особистості. Студентські роки – це не лише певний відрізок часу, не просто підготовка до дорослого життя, а важливий самостійний життєвий етап на якому формується відповідальність, толерантність, людяність, товариськість і важлива роль у цьому процесі відводиться викладачеві. Як показує досвід, на становлення і формування ціннісно-моральних орієнтирів впливає особистий приклад викладача: його реакція, поведінка в різних ситуаціях, принципи якими він керується в своїй професійній діяльності, ставлення до студентів та колег.

З метою формування у студентів ціннісно-моральних орієнтирів, викладачі коледжу під час навчальних занять, а також у позаурочний час використовують різні форми: бесіди, диспути, зустрічі з відомими людьми, відвідування музеїв, виставок, концертів, театрів, кіно тощо. Студентське самоврядування розглядає організацію позакласної діяльності як важливу частину формування морально-ціннісної орієнтації. Під час цієї роботи студенти отримують організаційний досвід, відповідальність, дисциплінованість. Здійснюється передача досвіду – старшокурсники в доступній формі залучають студентів нового набору до суспільно корисної роботи. На виховних годинах застосовуються різноманітні засоби та методи виховання, які допомагають зробити навчально-виховний процес більш пізнавальним, цікавим та різноманітним. Викладачу слід відмежуватись від настанов та вказівок під час таких заходів і зосередитись на обговоренні життєвих ситуацій, щоб надати можливість студенту сформувати своє власне ставлення до правил поведінки у суспільстві, а також до поведінки інших людей. Позитивний результат у цьому процесі дає також і застосування в ігровій формі ситуацій проблемно-пошукового характеру. Тут важливо навчити студентів працювати в групі і правильно оцінювати власні дії та вчинки інших.

Допомагає визначити ставлення студентів до певних моральних принципів та цінностей психолог коледжу. Для цього в групах першого та другого курсу проводяться різноманітні тренінги, конференції, тестування. Одним з таких є тренінг «Чарівний магазин» за методикою О.В. Захарової. Його мета - усвідомлення молоддю своїх позитивних та негативних рис характеру. Студентам пропонується уявити себе у чарівному магазині, де вони мають можливість обміняти свої особисті якості на ті, які необхідні їм, а саме: лінощі, сміливість, працелюбство, байдужість, невігластво тощо. «Покупець» віддає свої якості, а «продавець» відповідає чи є в наявності ті, що потрібні і скільки та що «покупець» може за них дати навзаєм. Наприкінці учасники діляться своїми враженнями від гри, обговорюють цінність різних людських якостей.

Усвідомити свою цінність студентам допомагає тренінг: «Я не такий, як усі, ми усі різні», де кожному учаснику пропонується протягом 5 хвилин за допомогою кольорових олівців намалювати чи описати, що таке «радість». Малюнки можуть бути конкретними, абстрактними, будь якими. Після виконання завдання малюнки складають у «чарівну скриню», де вже знаходиться певна кількість малюнків чи оповідань про радість. Усі малюнки перемішуються. Потім ведучий дістає велику купу і пропонує роздивитися листи передаючи їх один одному. Ведучий просить звернути увагу на відмінності в розумінні поняття «радість». Проводиться обговорення і учасники приходять до висновку, що люди по-різному розуміють одні і ті ж речі. Листи знову складають у «чарівну скриню», перемішують і пропонують кожному дістати зі скрині свій власний лист. Обговорюється легко чи важко було виконати це завдання. Наприкінці робиться висновок про те, що важливо усвідомлювати і відчувати свою цінність.

Існує чимало цікавих методик, сценаріїв заходів, завдань спрямованих на розвиток та становлення особистості саме для даної вікової категорії. Їх використання дає можливість закладам фахової передвищої освіти виконати свої основні функції: «виховання у здобувачів фахової передвищої освіти патріотизму, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, ...моральних цінностей, здорового способу життя, здатності критично мислити та самоорганізуватися в сучасних умовах» (Таблиця 2) [1]. Справжній фахівець – це не просто людина з якісними професійними навичками та компетенціями, це повноцінна особистість з правильно розвиненими ціннісно-моральними орієнтаціями.

Отже, формування ціннісно-моральних орієнтирів студентів у системі фахової передвищої освіти є формуванням системи установок, які регулюють поведінку людини у суспільстві, «програмують» її діяльність на тривалий час і визначають генеральну лінію поведінки особистості. Вклад навчальних закладів у розвиток ціннісно-моральних орієнтацій особистості є запорукою формування цілісного та гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Вікісловник. URL: <https://uk.m.wiktionary.org>
3. Жирун О.А. Ціннісні орієнтації як елементи моральної свідомості особистості. 2007. URL: <https://novyn.kpi.ua>
4. Захарова О.В. Ценностные ориентиры современной молодежи/ Молодой ученый. 2018. № 4 (190). с. 190-192.
5. Семенов В.Е. Ценностные ориентации современной молодежи/ Социологические исследования. 2007. № 4. с. 37

Непрель Г. О., практичний психолог
ДВНЗ «Київський фаховий коледж
прикладних наук»

ВПЛИВ БЛОГІВ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Основні поняття: психологічне благополуччя, блоги, блогери, юнацький вік. Основним завданням статті є підняти проблему впливу на психологічне благополуччя особистості юнацького віку під час перебування на веб форумі у блогерів. Проблема полягає в тому, що юнаки встановлюють стосунки з блогерами засобами веб-форуму. Тому вирішення актуальності цієї проблеми вимагає розкриття основних понять статті та визначити перспективу подальшого дослідження.

У зв'язку з тим що блогерство є інновацією 21 століття, це не лише люди, це і професія, і здатність заробляти гроші і звичайно метод впливу на учасників. Як повідомляє мережева бібліотека Вікіпедія: блог (англ. blog, від «web log», «мережевий журнал або щоденник подій») – це веб-сайт, основний зміст якого – записи, що додаються регулярно, зображення або мультимедіа. Для блогів характерні недовгі записи часової значущості, відсортовані у зворотному хронологічному порядку (останній запис зверху). Відмінності блога від традиційного щоденника обумовлюються середовищем: блоги, зазвичай, публічні й допускають сторонніх читачів, які можуть вступити в публічну полеміку з автором (у відгуках до блог-запису або своїх блогах). Блогерами називають людей, що ведуть блог. Сукупність усіх блогів мережі прийнято називати блогосферою [1].

За авторським складом блоги можуть бути особистими, груповими (корпоративними, клубними...) або суспільними (відкритими), за змістом – тематичними або загальними. Ведення блогу надає його автору (блогеру) свободу для творчості та індивідуального саморозкриття, адже блоги не мають обмеження за змістом, формою, обсягом, кількістю викладення публікацій та часом їх написання, цей процес є некерованим та нерегульованим, та науково недослідженим.

Достатньо активною аудиторією блогів є особистості юнацького віку, розглянемо основні психологічні особливості розвитку. Юнацький вік – надзвичайно складна, суперечлива та визначальна стадія життєвого шляху особистості. Перехід від несамостійного та залежного дитинства до самостійної й відповідальної дорослості торкається усіх аспектів життя, супроводжується внутрішніми та зовнішніми протиріччями. Юність найчастіше

розглядається як період кризи самосвідомості, як стадія духовного розвитку, період розширення життєвого простору, формування власної ідентичності, ускладнення та розвиток гнучкості інтелектуальних процесів [2].

Основними напрямками виявлення нової соціальної ситуації розвитку у період юності є такі: переосмислення власної значущості в системі соціальних відносин; пошук сенсу життя як заключна фаза становлення особистості, що спричиняє виокремлення проблеми набуття ідентичності та перспектив подальшого розвитку власного «Я»; зорієнтованість на здобуття статусу самостійної дорослої людини; потреба в особистісному та професійному самовизначенні. Спілкування з однолітками є важливим чинником соціалізації в ранньому юнацькому віці. Основними сферами, де розгортається соціалізація особистості в юнацькому віці виступають: діяльність, спілкування та самосвідомість. З огляду на те, яким чином сучасні юнаки циркулюють у блогосфері, не отримуючи можливості на якісне проходження основного етапу становлення, самоствердження та самореалізації, зокрема у більшості вони є пасивними членами форуму, які лише втрачають час.

Досліджуючи питання психологічного благополуччя варто ознайомитись з поняттям благополуччя – система адаптації, яка забезпечується факторами, вони є статичними, це відчуття себе в соціумі. Психологічне благополуччя – це здатність самоствердження та реалізації себе у соціумі, у суспільстві людей. Психологічне благополуччя – це здатність людини адаптуватись до оточуючого світу, не втративши своїх особливостей, своєї імунної системи, чим якісніше людина адаптується, чим якісніше суспільство, до якого вона адаптується, тим вище рівень благополуччя. Відповідно кореляція у зворотну сторону, якщо соціальне оточення продукує дезадаптивність, а дезадаптивність руйнує особистість, її основні регулятивні форми функціонування, говоримо це свідчить про те, що психологічне благополуччя зруйновано [3].

Людина функціонує у двох вимірах – вимір внутрішнього світу і вимір зовнішньої його реалізації. В контексті благополуччя людина внутрішньо константна і готова до взаємодії у суспільстві, а суспільство повинно забезпечити можливість, аби людина функціонувала та розвивалась. Чи забезпечує блог можливість розвитку особистості юнацького віку? Проблема впливу блогів на психологічне благополуччя особистості юнацького віку не розкрита ні в теорії, ні в практиці психологічної науки. Перспективою подальшого дослідження є розробка анкети, підбір методики та проведення експерименту.

Список використаних джерел

1. Мережева бібліотека Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%B3>
2. «Україна майбутнього» з Іриною Людвик. Ютуб Тема: «Психологічне благополуччя» гість д. п. н. Макачук Н.О.
3. Реан А. А. Психология изучения личности: Учебное пособие. – СПб., 1999. 208 с.

Мала А. М., студентка Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ, м. Київ
*Науковий керівник: Сухова Г. Л.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ВИКЛАДАЧ – СТУДЕНТ: ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Актуальність дослідження. Що робить освітній процес культурною подією в житті людини, що навчається? Звичайно, не тільки матеріальні умови закладу вищої освіти й навіть не рівень його інформатизації. Новоутворення перетворюється для студента в культуру, якщо відбувається його зустріч із викладачем як носієм цінностей культури.

Мета дослідження: вплив особистості викладача на формування життєвої компетентності студента.

Теоретичний аналіз проблеми. Психологічне підґрунтя проблеми розглядали: Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Д. Ельконін та ін. Педагогічний підхід до формування особистості використовували І. Бех, В. Бутенко, М. Боришевський, Л. Волович, В. Караковський, А. Куракін, Л. Новікова, Г. Філонов та ін. [1; 3; 4].

О. Кононко стверджує, що життєва компетентність – це нова стратегія, що спрямовує зусилля викладачів на забезпечення кожному студенту сприятливих умов для оволодіння важливою наукою і мистецтвом життя [1, с. 7].

І. Ящук звертає увагу на те, що життєва компетентність – це знання, вміння, життєвий досвід, необхідний для продуктивної самореалізації [4, с. 24].

Концепція новітнього освітнього простору вбачає трансформацію закладів вищої освіти у середовище, що сприятиме формуванню цілісної, широко розвиненої особистості, яка адаптована до реалій сьогодення, має сформовані життєві та професійно-важливі компетенції [2, с. 65].

Відповідно до установок гуманістичної, особистісно-орієнтованої педагогіки формуються вимоги до викладача. На погляд науковців, викладач, у якого відсутнє у свідомості зустрічне сприйняття відношення до себе студента, потенційно готовий орієнтуватися тільки на себе й свої цілі, тому що внутрішньо ігнорує студента як суб'єкта. Оскільки навчання

— процес двобічний, то його результат суто залежить від того, наскільки викладач розуміє й враховує особливості інтелектуальної сфери студента.

Головною й постійною вимогою до викладача є любов до людей, до педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань, широка ерудиція, педагогічна інтуїція, високорозвинений інтелект, високий рівень загальної культури й моральності, професійне володіння різноманітними методами, емпатійність та розвинений емоційний інтелект.

Для того щоб бути успішним, викладач повинен мати неабиякі загальні й спеціальні здібності. До загальних здібностей належать ті, що визначають високі результати в будь-якій людській діяльності, а до спеціальних — ті, від яких залежить успіх саме педагогічної діяльності.

До спеціальних здібностей належать: уміння бачити й відчувати, вміння визначати оптимальні засоби й ефективні методи навчання; здатність, зрозуміло пояснювати; уміння будувати навчальний процес, ураховуючи індивідуальні особливості студентів; уміння передавати свій досвід іншим; вміння формувати у студентів позитивну мотивацію до навчальної діяльності.

Особливий клас педагогічних здібностей — здібності до виховання: емпатія, розвинений емоційний інтелект; уміння викликати у молоді людини шляхетні почуття, бажання й прагнення до самовдосконалення; уміння застосовувати різноманітні впливові форми заохочень, враховуючи індивідуальні особливості студента; володіння різними стилями спілкування; уміння викликати до себе повагу з боку студентів, користуватися неформальним визнанням з їхнього боку [3, с. 196].

Висновки. Проаналізувавши наукові джерела, ми можемо стверджувати, що перед сучасним освітянином постає завдання не тільки дати знання, практичний інструментарій їх втілення в життя, а й бути спроможним сформувати у молодих людей необхідні для повної самореалізації компетенції, які не завжди пов'язані зі сферою професійних інтересів викладача. Віддані улюбленій справі, вони можуть сформувати у студентів громадянський і соціальний досвід, компенсувати в ньому брак того, що необхідно для повноцінного всебічного розвитку особистості, подолати чи послабити негативні впливи сучасного середовища.

Список використаних джерел

1. Балл Г. О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири / Г. О. Балл. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І. А. Зязюна. К.: Віпол, 2010. С.134–157.
2. Болтівець С. І. Якість психічного здоров'я: педагогічні критерії, прогнозування / С. І. Болтівець. Практична психологія та соціальна робота. 2005. № 5. с. 62 – 67.
3. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П. Вікова психологія. Навчальний посібник / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова. К. : Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
4. Ящук І. П. Формування життєво компетентної особистості: Науково-методичний посібник / І. П. Ящук. Хмельницький : Вид. Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 1999. 54с.

Масло В. М., викладач вищої категорії, викладач-методист, заступник директора з навчально-виховної роботи Київського коледжу комп'ютерних технологій та економіки НАУ

Михалевич В. М., викладач вищої категорії, старший викладач, заступник директора з навчально-виробничої роботи Київського коледжу комп'ютерних технологій та економіки НАУ

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ

Процес формування молодшої генерації національної еліти надзвичайно копіткий, довготривалий, комплексний і загальнодержавний. Його прискорення вимагає посилення уваги до створення системи національного виховання студентської молоді [1].

Творче ставлення до праці є цінною якістю сучасного фахівця будь-якої галузі. У певних соціальних умовах потрібен фахівець, здатний розв'язувати не лише технічні задачі, але й задачі комунікативного та концептуального характеру, що вимагає ставлення під час навчання його соціально-культурної компетенції [4; 10].

Сфера духовних цінностей містить у собі сенс життя, любові, добра, зла тощо. Необхідність гуманізації освіти також зумовлена потребою подолання існуючого розвитку між наукою, культурою і освітою, перспективою інтеграції фахової передвищої освіти України в зарубіжно-освітній простір [2; 6].

При проектуванні змісту освіти майбутнього спеціаліста XXI століття зросте необхідність урахувати істотного посилення людського фактора (чинника), адже сьогодні все більш чітко відбувається формування нової філософської фахової передвищої освіти України [3].

Майбутній фахівець має володіти системою професійних знань, умінь, навичок, уміння навчатися протягом усього життя, здатність орієнтуватися у життєвих ситуаціях, мати стійкі орієнтації. Він повинен бути носієм загальнолюдських та культурних цінностей, прагнути до самовдосконалення у сучасній педагогіці [5; 8].

Проблема формування системи професійно-ціннісних орієнтацій студентів на сьогоднішній день спеціального дослідження є актуальною. Обґрунтувати доцільність та причини формування системи професійно-ціннісних орієнтацій студентів у навчально-виховному процесі є головним завданням, що стоїть перед фаховою передвищою освітою, і підготовку не просто фахівця, а професіоналів своєї справи.

Майбутній фахівець повинен мати якості, які відображають фахову компетентність (сукупність знань, умінь, навичок) і здатність їх використовувати в певній галузі фахової діяльності, уміння навчатися протягом усього життя, здатність орієнтуватися у життєвих ситуаціях, працювати над своїм розвитком цінності орієнтації, соціальну спрямованість.

Він також повинен бути носієм загальнолюдських та культурних цінностей, прагнути до самовдосконалення [7].

Гуманітарні науки в підготовці студентів мають вагоме значення, бо покликані розвивати такі якості, як порядність, уміння співпереживати, почуття прекрасного, творче ставлення до освоєння технології, знайомлять із загальнолюдськими цінностями, дають можливість повною мірою сприймати навколишній світ [11].

Основними принципами побудови системи професійно-ціннісних орієнтацій студентів фахової передвищої освіти є принципи цілепокладання, єдності цінностей та професійної спрямованості особистості, творчості та гуманізації. До подальших напрямів дослідження відносимо конкретизацію цих принципів для конкретних спеціалістів технічного профілю.

Аналіз реальної практики формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів коледжу, зокрема навчально-методичного забезпечення цього процесу та планів виховної роботи коледжу засвідчував домінування технічної складової в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Процес формування молодшої генерації національної еліти надзвичайно клопіткий, довготривалий, комплексний і загальнодержавний. Його прискорення вимагає посилення уваги до створення системи національного виховання студентської молоді. У національній доктрині розвитку освіти підкреслюється, що національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. У ній визначено стратегічні завдання і основну мету національного виховання, пріоритетні напрямки та шляхи його здійснення.

Аналіз стану виховної студентської молоді на теоретико-методичному рівні залишається невичерпною: недостатньо розроблені зміст, методи і форми національного виховання. Дефіцит науково-методичного супроводу негативно позначається на виховній практиці роботи у ВНЗ свідчить

про її безсистемність. Отже, існує практична потреба у створенні цілісної системи національного виховання студентської молоді.

На жаль, на сьогоднішній день не визначена та не запроваджена чітка і посильна інфраструктура для організації виховного процесу у ВНЗ з відповідно встановленими нормами і формами її фінансування. У частини ВНЗ вона перебуває на самодіяльному рівні. Звідси недооцінка виховної роботи з усіма її вкрай негативними наслідками для суспільства. У Київському коледжі комп'ютерних технологій та економіки Національного авіаційного університету (ККТЕ НАУ) нагромаджено певний позитивний досвід у створенні цілісної системи національного виховання студентів та її науково-методичного супроводу, в основі якого лежить системний підхід.

Важливим критерієм вихованості є особистісні якості, передусім духовні та моральні, в яких найвиразніше виявляється сутність її внутрішніх, суб'єктивних ставлень до явищ суспільного життя, людей, праці, до себе, до трансцендентних цінностей. Критеріями вихованості є лише ті якості особистості, що сформувалися як єдність мотиву та дії. Саме сформованість соціально цінних мотивів дій і вчинків, передусім морально мотивованої активності, є одним із надійних критеріїв вихованості особистості, який свідчить про ефективність усіх видів виховання.

Показниками вихованості вважають такі важливі якості особистості, як патріотизм, гуманізм, відповідальність, чуйність, сумлінне ставлення до праці, дисциплінованість, активність, принциповість, цілеспрямованість, допитливість, дитина свідомо керує своїми мотивами та поведінкою. Морально вихованим вважається не той, хто може діяти морально, а той, хто не може чинити аморально. Для цього потрібні не лише знання у сфері моралі, а й моральні почуття, мотиви поведінки, естетичний розвиток, прагнення до фізичної досконалості. Одним із критеріїв моральної вихованості є рівень сформованих моральних потреб, почуттів, звичок. Здатність діяти під впливом власного наміру, переборювати всі інші спонукання, бажання, які заважають його реалізації, свідчить. Визначення рівня вихованості студента передбачає безпосереднє оцінювання його якостей, цілеспрямоване спостереження за поведінкою та діяльністю, інші методи.

Виховний вплив – процес організації спільної активної діяльності викладача і студентів з метою зміни моральних, соціально-психологічних характеристик та перебудови поведінки об'єктів виховного впливу. Виховання передбачає вплив на свідомість і самосвідомість, емоційну і спонукальну сфери. Вплив має проектуватись на всю особистість, увесь її суб'єктивний гніт, спонукати до переживань. Провідна роль у виховному процесі належить педагогу, який керує ним, створює умови для самовихо-

вання, застосовуючи переконання, вимоги, педагогічне навіювання, санкції, приклад, управління та ін.

Ефективний виховний вплив забезпечують такі психологічні передумови:

- доброзичливі стосунки між викладачем і студентом (авторитет викладача, гуманне ставлення до вихованця);
- актуалізування викладачем внутрішніх передумов і зовнішніх умов для реалізації виховного впливу;
- врахування дії соціально-психологічних механізмів захисту «Я»;
- реалізація принципу проблемності у студентів;
- оптимальне співвідношення у реагуванні викладачі на вчинок студента, оцінки, інтерпретації вчинку, з'ясування стану студента з метою отримання додаткової інформації, розуміння його;
- оптимальне співвідношення у структурі виховного впливу, контролю, вимог до студента, його самостійності, творчості, ініціативи, емоційної підтримки, способів спілкування (переконання, обґрунтування свого погляду, готовність до обговорення проблем, увага до аргументації тощо).

Співпраця викладача і студента будується на принципах довіри, віри у найкраще і творче начало в іншому. За спостереженням психологів, особливу функцію впливу на дитину здійснюють оцінки. Позитивні оцінки підкреслюють досягнення, підбадьорюють, стимулюючи особистісне зростання.

Розвивальна стратегія виховання ефективна, якщо викладач враховує вікові та індивідуальні особливості студентів. Завдяки цьому він зможе уникнути помилок у вихованні: використовувати яскраві приклади, не моралізувати; переконувати, але не змушувати; рідше вдаватися до покарання; розвивати мотиви поведінки; впливати на дитину за мінімальної емоційної напруженості. Виховання досягає успіху за умови, що воно переростає у самовиховання, коли студент перетворюється з об'єкта на суб'єкт виховання.

Самовиховання – управління суб'єктом своєю діяльністю, спілкуванням, поведінкою, переживаннями, спрямованими на зміну своєї особистості відповідно до усвідомлених цілей, ідеалів і переконань задля самовдосконалення. Програма самовиховання дає визначати не лише справи, до яких прагне студент, а й шляхи зміни особистості. Для ефективного самовиховання студент бере участь у реальних справах (навчанні, спорті, суспільно-корисній діяльності). У самовихованні важливою є його внутрішня («інтимна») сторона: пізнавальне та емоційно-вольове ставлення і самопізнання (самооцінка, самоконтроль, самодисципліна,

самокритика, самопримус та самовизначення). Студент, який займається самовихованням, самовдосконаленням, завжди має глибинні спонуки до постійного розвитку.

Ідеалом самовиховання є різнобічно розвинена, внутрішньо несуперечлива, психічно здорова і духовно багата особистість, яка творить добро на землі, бореться зі злом.

У педагогічній практиці доводиться займатися не лише вихованням, але й перевихованням. Передумовами перевиховання є незадовільні прояви у поведінці, негативна мотивація, деструктивна спрямованість особистості. Перед вихователем постає завдання сформувати позитивну спрямованість особистості і відповідні позитивні норми і звички. Звичні форми поведінки є міцним, сформованим динамічним стереотипом. Однак перевиховання передбачає не руйнування існуючого стереотипу, а заміну його новим. Це відбувається у боротьбі старого і нового, тобто за одночасного гальмування негативних звичок і створення умов для формування досвіду позитивних стосунків.

Ефективний педагогічний вплив у процес перевиховання забезпечує успішну інтеграцію важковиховуваних у соціум, прийняття таких дітей суспільством і одночасне прийняття важковиховуваними суспільних, моральних норм та обов'язків.

Освіта і виховання є найважливішими компонентами культури, духовності, громадянськості, суспільної свідомості. Правильно організоване виховання студентської молоді формує повноцінну цілісну особистість, індивідуальність.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія / А. М. Алексюк. К. : Либідь, 2014. 560 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д. Бех. К. : Либідь, 2014. Кн. 2. 344 с.
3. Бех І. Д. Дві експериментально виховні стратегії – два етапи розвитку педагогічної науки // Педагогіка і психологія. 2000. № 3. С. 5–15.
4. Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. К.: ІЗМН, 1998. 335с.
5. Державна політика в соціогуманітарній сфері / В. А. Скуратівський, В. П. Трошинський, П. К. Ситнік; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трошинського. К. : НАДУ, 2010. 284 с.
6. Дзюба І. Сучасне суспільне і церковне становище в Україні. Народна творчість та етнографія. 2001. № 3. С. 5-12.

7. Методичні рекомендації «Про організацію управління виховним процесом у вищих закладах освіти / Інф. зб. Міністерства освіти України. 1999. №3–4. С. 58–62.

8. Про освіту: Закон України / Урядовий кур'єр, 2017. 4 жовтня.

9. Третяченко В.В. Управлінські команди: технології підготовки (соціально-психологічний аспект) / В.В. Третяченко, В.М. Гончаров, О.А. Коломойцев. Луганськ: «Світлиця», 2012. 256 с.

10. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. К. : Академвидав, 2006. 352 с.

11. Шулдик Н. В. Становлення особистості студента : психологічний аспект: навчальний посібник / Н. В. Шулик, Г. О. Шулдик К., Інтерлінк, 2014. 220 с.

Мучичка К. П., студентка
Ужгородського торговельно-
економічного коледжу КНТЕУ
*Науковий керівник: Фречка О. В.,
викладач історії України Ужгородського
торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ*

УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ ЗАКАРПАТТЯ В РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ (2013–2014 РР.)

Актуальність. Революція Гідності залишила глибокий та визначальний слід в історії. Майдан став також вирішальним кроком у процесі десовєтізації України, болісного процесу трансформації посттоталітарного суспільства. Саме студентство в багатьох містах України стало рушійною силою, одним з перших, хто виступив на захист своїх прав та ідеалів демократичної держави, тому дослідження студентського руху в період Революції Гідності є важливою складовою для розуміння всіх аспектів цієї знакової події нашої сучасної історії, а також дозволяє простежити формування чіткої національно-патріотичної позиції серед активної молоді.

Предмет дослідження. Участь студентів Закарпаття в подіях Революції Гідності, що відбулись на території області, студентський рух краю як частина національного революційного руху.

Мета дослідження. Дослідити розгортання студентського руху на території Закарпаття в ході Революції Гідності, з'ясувати особливості організаційної та національно-патріотичної діяльності місцевого студентства.

Хронологічні рамки роботи. Листопад 2013 – лютий 2014 рр.

Географічні межі. Закарпатська область, Україна.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження містить детальну хронологію подій Ужгородського Євромайдану та участі місцевого студентства, дозволяє сформувати уявлення про ставлення молоді Закарпаття до питання євроінтеграції, революційних подій в Києві та масштаб революційної діяльності на території регіону; матеріали дослідження можуть використовуватись для узагальнень по історії Революції Гідності та як додаткові матеріали з історії студентства на Закарпатті.

Створення Ужгородського Євромайдану та перші студентські акції

21 листопада 2013 року на Театральній площі міста Ужгород відбулось зібрання громадських активістів та студентів на знак протесту проти при-

зупинення євроінтеграційного курсу України. Це була перша акція, з якої для Ужгорода почнеться Євромайдан та Революція Гідності. Тихе, розмірене місто, найзахідніший обласний центр, з якого простіше і швидше доїхати до Відня чи Будапешту, ніж до столиці власної держави, в якому часто звучить «там, на Україні», бо тут, ніби теж Україна, але трохи не така, поволі прокидалося. Перша акція, насправді, зібрала всього кілька десятків людей, але стала початком більш потужного руху. З неї і почався довгий шлях Ужгородського Євромайдану у відстоюванні ідеалів демократії.

Однією з головних та рушійних сил Євромайдану на Закарпатті виступили, звичайно, студенти. Мітинг на підтримку євроінтеграції 24 листопада, незважаючи на погоду, зібрав уже набагато більше людей. Переважна більшість присутніх – це молодь, студенти УжНУ на акції загорнулись в національний стяг і, вийшовши на сцену, виконали гімн України.

Вже 25 листопада в фойє центрального корпусу Ужгородського національного університету відбулася акція «Європа – наш шанс. Шанс майбутнього!», під час якої студенти розмалювали прапор Європейського Союзу, в центрі якого розмістили Прапор України. Як згадує одна з координаторок Євромайдану Надія Ваць: «Ми запустили проект «Україна за ЄС». Намалювали плакат в УжНУ, великий, з прапором ЄС. Тоді така акція була в багатьох університетах України. І саме тоді, в той момент, по дорозі з УжНУ до нашого офісу, ми вирішили, що треба щось робити.»

А 26 листопада активне студентство краю розпочало свій страйк на підтримку євроінтеграції України. Вівторкового ранку гурт ініціаторів пройшов ходою через різні факультети Ужгородського національного університету. Маршрут руху склали спонтанно: студентство рухалась через біологічний факультет до Закарпатського художнього інституту, потім – повз фізичний, юридичний та медичний факультети. Перед тим, як рушити ходою за «побратимами», студенти встигли символічно підготуватись: нанесли на обличчя поєднання синього та жовтого кольорів, обгорнулись прапорами, наклеїли на одяг тематичні наліпки із зображенням прапору ЄС та домалювали кілька плакатів. Всього з Театральної в колоні вирушили до 200 мітингувальників.

Зібравши до півтисячі молоді, із прапорами та гаслами на кшталт «УжНУ – за ЄС!», «Наше майбутнє – наші закони, студенти відкривають кордони!», вони попрямували на Театральну площу. І нехай студентів на Ужгородському Євромайдані для початку було лише кількесот, для, переважно пасивного регіону, це був уже хороший результат. Насправді всі найбільші і найяскравіші події в Україні, якраз такі, які змінювали країну, починалися зі студентства.

Тоді ж було прийнято рішення розбудовувати місцевий Євромайдан, як зазначила Юлія Дуб, організатор студентського мітингу: акція практично безстрокова – тут розгортається студмістечко, проходитимуть різноманітні дійства – аж до музичних виступів.

27 листопада представники студентського руху стали організаторами флешмобу, який з'єднав дві набережні річки Уж «живим ланцюгом» в знак єдності в своїй боротьбі, такий самий ланцюг було влаштовано на кордоні із Словаччиною, який розпочинається, безпосередньо, в Ужгороді.

28 листопада студенти організували велопробіг до кордону. Один з учасників, Богдан Михальчук, згадував, що саме ця акція стала такою першою з досить масштабних, саме тоді з'явилась віра в те, що ця справа має завершитися перемогою.

Розбудова Євромайдану та активізація руху студентів

30 листопада в Ужгороді формується Громадський конвент для координації штабу ужгородського Євромайдану, до нього, зокрема, входять і представники студентського руху. Після спроб розгону Євромайдану в Києві, зібралось Ужгородське віче, в результаті чого 2 грудня розпочалось блокування приміщення Закарпатської ОДА, цього ж дня видано наказ ректора Ужгородського національного університету Ф. Ващука про забезпечення реалізації викладачами, співробітниками та студентами конституційного права вільно висловлювати, демонструвати, формувати свої думки, погляди і переконання та збиратись для їх мирного вираження. Хоча ще до цього рішення, значна частина студентів, підтримавши загальноукраїнський протест, припинила відвідування занять.

4 грудня 2013 року студенти влаштували мовчазну акцію та «коридор совісті» для чиновників ОДА. «Живим коридором совісті» йшли на роботу чиновники Закарпатської облдержадміністрації. Студенти вишикувались у шеренги перед входом до адмінбудівлі, у руках тримали світлини побитих на Майдані людей і скандували «Ставайте поруч із нами». Живим коридором чиновники йшли поспіхом. Плакатів не читали, нічого не розпитували і нічого не коментували. До мовчазної акції долучилися понад дві сотні студентів. «Ставайте поруч з нами» – це гасло пікетувальники промовляли пошепки і безперервно. Вхід до адміністрації не заблокували, але й повз коридор нікого не пускали. Напередодні в обласній раді депутати провалили голосування за вимогу відставки уряду й притягнення до відповідальності правоохоронців, які жорстоко розігнали мирний мітинг. «Ми хочемо цим донести, що нам не треба нічого кричати для того, щоб ви зрозуміли, що байдужість - це теж злочин. Ми просто хочемо донести, що не треба бути байдужими. Ставайте поруч з нами!», – каже організатор протесту Юлія Дуб.

Ужгородський Майдан розростався, розвивався організаційно, запроваджено традицію щоденного перегляду фільмів та проведення відкритих лекцій, присвячених історії України, протестному руху та іншим темам. Студентський актив, особливо після побиття на Майдані, згуртувався, тоді ж провели акцію «Брат за брата, студент за студента».

5 грудня Вчена рада Ужгородського національного університету прийняла рішення про підтримку студентської ініціативи та засудження жорстокого побиття спецпідрозділом міліції «Беркут» студентської молоді 30 листопада і закликом до уповноважених органів здійснити справедливе та об'єктивне розслідування цього факту. Одразу ж було проведено круглий стіл за участю адміністрації УжНУ та студентських активістів, на якому було прийнято рішення організувати навчальний процес та семестровий контроль з урахуванням конституційних прав студентів вільно висловлювати, формувати свої думки, погляди, переконання та збиратися для мирного їх вираження.

8 грудня організовано ходу вулицями Ужгорода на підтримку столичного «Маршу мільйонів» та пов'язання стрічок національних кольорів на перила Пішохідного мосту.

10 грудня закарпатські студенти приєдналися до всеукраїнської акції солідарності з тими, кого судять за події на Майдані та на Банковій у Києві. Колона студентів з пл. Театральної пройшла до будівлі УМВС України в Закарпатській області до Закарпатської ОДА та до ректорату УжНУ. 11 грудня відбувся круглий стіл, ініційований студентським страйковим комітетом з метою обговорення членства ректора Ужгородського національного університету Ф. Ващука в Партії регіонів (ректор на запрошення прийти не відгукнувся).

15 грудня пройшла акція «День гідності та солідарності з Майданом». 24 грудня Ужгородський Майдан долучився до флешмобу «Україна – разом!», під час якого на Театральній площі активісти сформували жовто-блакитну стрілку, що вказувала на Київ.

Новий 2014 рік почався з нових акцій місцевих активістів, зокрема, за участі студентства пройшов круглий стіл «2014 – перспективи перезавантаження влади». 17 січня вони влаштували «коридор ганьби» для місцевих чиновників на знак протесту проти прийнятих Верховною Радою диктаторських законів 16 січня.

24 січня відбулося оголошення активістами Майдану безстрокового блокування приміщення Закарпатської ОДА на Народній площі з вимогою відставки її очільника. 25 січня студенти та активісти розпочали акцію пам'яті загиблих на київському Майдані із зав'язуванням жалобних

стрічок на приміщенні Закарпатської ОДА. Біля приміщення Закарпатської ОДА споруджено перші барикади. Правда, як згадували учасники, нарівні Ужгорода та Закарпаття протистояння з тим же «Беркутом» чи місцевим Антимайданом мало не такий радикальний характер.

28 січня Закарпатська обласна рада прийняла рішення про створення Закарпатської народної ради, до складу якої увійшли місцеві депутати та активісти Майдану. 30 січня ужгородці долучились до всеукраїнської акції «Не бійся — вийде мільйон!» з метою мобілізації людей на захист своїх прав.

1 лютого міліція провела рейд гуртожитками УжНУ з метою залякування найактивніших учасників революції. 16 лютого відбулось віче та «Марш небайдужих», а на 18 лютого заплановано було провести пікетування ОДА на знак підтримки мирної ходи в Києві. 19 лютого Євромайдан Ужгорода оголосив загальну мобілізацію, приміщення закарпатської ОДА було захоплено.

Після найжорсткіших зіткнень в українській столиці революційні події в областях все ще тривали. 27 лютого студентство оголосило страйк, покликаний змусити ректора УжНУ підписати заяву про відставку. Після завершення революції ужгородські студенти долучились до антивоєнних акцій, зокрема, 03 березня проведено антивоєнний мітинг з ініціативи викладачів та студентів Ужгородського національного університету. Багато студентів, які були активістами місцевого Євромайдану, з початком війни поповнили ряди добровольчих формувань, зокрема, Карпатської Січі.

Висновки. Революція Гідності, як одна з ключових подій історії незалежної України, не залишила осторонь студентів області, активістів найбільших вищих навчальних закладів Закарпаття. Євромайдан Ужгорода організувався протягом листопада 2013 року і став складовою всеукраїнського руху. Закарпаття, яке традиційно виступає досить аполітичним регіоном, стало, хоч і не великим, але не менш активним центром революційного руху. Особливість розташування регіону та близькість до кордону давно сформували відчуття належності до європейської спільноти, тому тут ідеї євроінтеграції знайшли широкий відгук, насамперед, серед студентської молоді.

У ході дослідження було встановлено такі висновки:

- акції листопада 2013 року не відзначались великою чисельністю, збираючи переважно молодь;
- ужгородські студенти, насамперед студенти Ужгородського національного університету, стали одними з головних ініціаторів та організаторів перших великих акцій;

- учасники Євромайдану в Ужгороді долучались до всеукраїнських акцій та протестів, організованих студентами по всій Україні;
- студенти, які були активістами Євромайдану в Ужгороді, долучались до діяльності також Київського Євромайдану, зокрема, в грудні 2013 – січні 2014 рр.;
- взаємовідносини місцевих активістів з владою та Антимайданом виглядали, на фоні багатьох областей, не такими радикальними, хоча спроби тиску на учасників та обшуків у студентів тут траплялись;
- завершення головних трагічних подій на Майдані в Києві не зупинило активний студентський рух, який активно долучився до громадської роботи по організації постмайданівської влади, антивоєнних рухів та добровільних формувань.

Список використаних джерел

1. Фрагменти з Майдану. Редактор В.Мехова. 2016. 120 с.
2. Закарпатська правда. 2013. № 47. С. 5.
3. Закарпатська правда. 2013. № 48. С. 4.
4. Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Вип. 3: у 2 ч. Ч.1. АР Крим – Луганська область / уклад.: О. Білобровець, Л. Бондарчук, Т. Ковтунович, Т. Прилавко; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ: К.І.С., 2017. 416 с.
5. Ножка А. Закарпаття підтримало всеукраїнську акцію / Новини Закарпаття. 2013. № 142-143. С. 2.
6. Штефаньо О. У кількох містах області відбулись свої Євромайдани / Новини Закарпаття. 2013. № 135. С. 2.
7. Штефаньо О. Закарпатське народне віче / Новини Закарпаття. 2013. № 139-140. С. 1.

Папп В. Д., студент Житомирського
торгівельно-економічного коледжу
КНТЕУ

*Науковий керівник: Панченко В. С.,
голова ц/к гуманітарних та природничих
дисциплін ЖТЕК КНТЕУ,
кандидат історичних наук*

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА МОЛОДІЖНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СТУДЕНТ ЗА СТУДЕНТА» ЯК ЧАСТИНА НОВІТНЬОГО СТУДЕНТСЬКОГО РУХУ ПОЛІССЯ

У кращих традиціях побутової поетики юність зазвичай називають найяскравішим періодом життя людини. Згідно з ідеалістичними міркуваннями, для молоді людини всі шляхи світу цього відкриті — але, за іронією долі, молодість супроводжується бажанням радше змінити світ, ніж потурати його недолікам. Чому ж так відбувається? Сучасна молодь є особливою соціально-демографічною групою, яка має свої специфічні риси, серед яких центральне місце займає прагнення до повної самостійності. Важливе значення для становлення студентського руху незалежної України мав процес постійного дорослішання молоді, поява різних молодіжних організацій та посилення їх впливу на самоусвідомлення юнацтва. Все це призводило до більш ранньої їх соціалізації та незалежності від старшого покоління. Оскільки темпи соціальних змін прискорювалися, то й соціально-психологічні відмінності між молодим і старшим поколінням ставали більш контрастними. Молодь протиставляла себе старшому поколінню, бачила в ньому безпосереднього винуватця катастроф минулого, соціальних негараздів, несправедливостей. Кризу суспільства, ідеології вона сприймала як кризу, створену старшим поколінням. Ось чому рух молоді та студентства виглядав як протест проти світогляду, авторитету, моралі попередніх часів. Формами протесту студентів, що історично склались, були демонстрації, блокади, символічні акції, страйки, поширення листівок і виступи, перформанси та інформаційна війна.

Однак за 29 років незалежності України студентський рух значно трансформувався у напрямку від впертого протесту і заперечення старих норм життя до мирної перетворюючої діяльності, заснованої на компромісній співпраці із урядовими структурами та рештою громадськості. Саме до

такої новітньої генерації руху належить заснована у 2016 р. кількома студентами педагогічного університету Житомирська обласна молодіжна громадська організація «Студент за студента».

Унікальність цієї події полягала у тому, що вона відбулась із ініціативи студентства та була реалізована без сторонньої допомоги. Засновником організації був студент історичного факультету ЖДУ ім. І. Франка Кирилюк Віталій Леонідович, а нині співробітник юридичного департаменту Житомирської міськради. Щодо мотивів заснування цієї форми руху, в інтерв'ю авторові Кирилюк В.Л. зазначає: «Це було бажання заявити про молодіжну громаду Житомирщини, й відстоювати незалежно власну думку. А визначальним у нашій позиції є те, що ми не боремось і не протестуємо. Ми змінюємо обставини й ситуацію. Головна наша мета – просвітницька робота серед молоді стосовно досить широкого кола питань. Серед них – захист прав студентів, усвідомлення громадянської позиції та місця молоді людини у сучасному світі» [1].

На сьогоднішній день «Студент за студента» стала всеукраїнською молодіжною організацією й діє в усіх обласних центрах та багатьох інших містах України. Для популяризації власної діяльності та обміну ідеями із однодумцями декілька разів на рік здійснюється обмін студентами між різними регіональними осередками. Під час цих обмінів учасники руху можуть побачити як навчаються студенти в інших куточках України, які умови проживання в гуртожитках, як реалізовується вільний час, які заходи організовують, які газети, журнали чи тижневики видають. Отриманий досвід представники організації втілюють у повсякдення Житомирщини. Чи не найулюбленішими серед студентства є тематичні кількадевні семінари. Під час таких зустрічей молодь навчається й обмінюється досвідом щодо організації та проведення конкретних тематичних заходів та акцій.

Найуспішнішою за останні два роки в Житомирі є спортивне змагання «Молодіжна бутса», яке щороку збирає все більше учасників. Про низку спортивних змагань, дискотек, тематичних вечорів, круглих столів годі й згадувати. Молодь досить охоче відгукається. Можливо, саме тому волонтерський рух організації «Студент за студента» є одним з найкращих в області. Наші волонтери допомагають малозабезпеченим, працюють з людьми з особливими потребами, беруть активну участь в організації загальноміських свят [2].

Поза сумнівом, наймасовішою та наймасштабнішою стала акція «Анти-СНІД. Дія». Про неї із гордістю розповідає ініціатор руху Кирилюк В.Л.: «Планували долучити до неї певну кількість людей. А коли акція старту-

вала, стало зрозуміло, що її учасників буде в рази більше. Зали інституту медсестринства та Житомирського драмтеатру під час просвітницьких спектаклів були повні. Дискотечні зали, де проводилась просвітницька робота – переповнені. Флаєри та інформаційні буклети зголосилась розповсюджувати значне число студентів. Під час акції до нас телефонували незнайомі люди й пропонували свою допомогу. А після закінчення заходу до нас підійшов керівник регіональної організації людей, які живуть з ВІЛ-СНІДом, дякував: «Якби не Ви, такої уваги до наших проблем не було б. Спасибі, що Ви є» [1].

Організація «Студент за студента» також дбає про громадянсько-правову просвіту студентства, проводячи різні відкриті лекції, семінари із залученням працівників правоохоронних органів, випускає листівки, буклети, постери відповідної тематики. Також під час виборів президента представники руху у регіональній пресі звернулись до молоді із таким закликком: «Студентський Рух – «Студент за Студента» Житомирщини висловлює занепокоєння можливими підкупамі голосів студентів і вважає це неприпустимим і ганебним у демократичному суспільстві. Ми звертаємось до кандидатів на посаду Президента України і молодих виборців – не піддавайтесь спокусі брудного голосування за брудні гроші. Ми вважаємо студентство активним і свідомим потенціалом нашої держави. А відтак, закликаємо розвивати цей потенціал чесно і порядно» [3]. Слугуючи живим прикладом проголошених гасел, учасники руху працювали громадськими спостерігачами на пунктах голосування, а також проводили просвітницькі акції щодо процедури волевиявлення, прав і обов'язків виборця для молодих людей, які голосуватимуть вперше у житті.

Отже, молодь завжди була першопрохідцем у всіх починаннях. Саме від принциповості молодого покоління залежить якість життя в державі. Крім розуму й моралі, слід ще мати активну громадську позицію. Першою ластівкою усвідомлення цієї прописної істини є діяльність Житомирської обласної молодіжної громадської організації «Студент за студента». Сподіваємось, що надалі подібних ініціатив ставатиме все більше і більше, і вони закладуть міцну основу для розбудови громадянського суспільства та правової держави в Україні.

Список використаних джерел

1. Папп В. Інтерв'ю із Кирилюком В.Л. – засновником молодіжної організації «Студент за студента» від 20 січня 2020 р.
2. [Без автора] Житомир: Віталій Кирилюк про молодь та громадську діяльність: URL: <http://ruporzt.com.ua/topnews/12397-zhitomir-vitalij-kirilyuk-pro-molodizhnu.html>
3. [Без автора] Житомирський Студентський Рух «Студент за Студента» закликає зробити свідомий вибір! URL: <http://ruporzt.com.ua/politica/11190-zhitomirskij-studentskij-rux-student-za-studenta.html>

Первун Б. Р., студентка Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ, м. Київ
*Науковий керівник: Донченко Ю. Г.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА

Актуальність теми. Глобальні соціальні зміни сучасного світу вимагають від молоді вміння адаптуватися до нових умов і, що більш важливо, здатності включатися в життя на рівні суб'єкта соціальних змін. Спостерігаємо необхідність у вихованні професійно компетентного, мобільного, конкурентоспроможного молодого фахівця. Потрібні нові гуманістично орієнтовані молоді лідери, носії потужного критичного мислення, вмотивовані на синергетичну модель розвитку, здатні до продуктивного співробітництва, продукування неординарних ідей, готові до прийняття рішень і несення відповідальності за себе та свою діяльність. Отже, важливість розвитку лідерських якостей студентської молоді в наш час є беззаперечною.

Мета дослідження – з'ясувати, психологічні особливості, формування лідерських якостей сучасного керівника у студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Визначення поняття «лідер» дав ще у 1948 р. англійський соціолог Р. Стогділл.

Лідер — це людина, яка береться за справу сама або розподіляє завдання між членами групи так, щоб кожен з них міг проявити ініціативу, це людина, яка конкретно бачить мету та шлях її досягнення, а також має достатньо сил і можливостей це зробити.

Лідерство (англ. leader — провідник, ведучий, керівник) виявляється у вмінні пробудити у співробітників мрію, до якої вони прагнуть наблизитися,

«вдихнути» в них необхідну для цього енергію.

На основі опитування багатьох менеджерів, бізнесменів сучасності можемо намалювати **портрет менеджера високого класу, який**

- добре знає потреби клієнта і сприяє їх задоволенню;
- стимулює використання нестандартних підходів, запалює своїми ідеями інших;
- бере на себе відповідальність тоді, коли інші собі цього не дозволяють;
- генерує нові ідеї, спрямовані на суттєві зміни;

- залучає у команду талановитих людей, вміє використовувати потенціал кожного члена команди і ставиться до нього як до партнера;
- не тільки активно поновлює свої знання та вміння, а й створює умови для поновлення знань членами команди;
- сміливо впроваджує нові технології;
- вміло усуває психологічні бар'єри між підрозділами, окремими людьми, створює умови для доброзичливих взаємин між ними;
- формує корпоративну культуру в організації.

Висновки. Сьогодні Україна на крок від входу в Євросоюз, тому тепер нам потрібні висококваліфіковані топ-менеджери та керівники. Заохочуючи студентів до відповідальності та самоврядування, ми виховуємо або розкриваємо в них лідерські якості.

Під лідерськими якостями студентів вищих навчальних закладів розуміємо сукупність стійких характеристик особистості, які забезпечують ефективність діяльності та допомагають особистості займати позицію лідера в групі, проявляються в організаторських здібностях, умінні здійснювати значний вплив на поведінку і настрій людей, бути прикладом для наслідування.

До структури лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів належать індивідуально-особистісний, мотиваційний, соціально-психологічний, індивідуально-комунікативний, організаторський компоненти, комунікативна компетентність.

Отже, формування лідерських якостей керівника внз відбувається під впливом його вроджених здібностей, а також постійної наполегливої праці над собою, практичного досвіду та набутих знань. Проте слід зазначити, що яким би визначним талантом від природи не володів керівник, лише постійне самовдосконалення, сучасний науковий підхід до керівництва може принести позитивний результат в управлінській діяльності та вивести підприємство на якісно новий рівень розвитку.

Список використаних джерел

1. Данильчук Л. А. Основи имиджа и этикета: Учебная пособия / Л. А. Данильчук. К : Кондор, 2010. 215 с.
2. Деловий етикет / сост. И. Афанасьев. Київ : Альтерпрес, 2010. 345 с.
3. Кузин Ф. А. Современный имидж делового человека, бизнесмена, политика / Ф. А. Кузьмин. М. : Ось-89, 2011. 189 с.
4. Радченко С. Г. Етика бізнесу. Практикум : Навч. посіб. / С. Г. Радченко К. : КНТЕУ, 2011. 245 с.
5. Радченко С. Г. Етика бізнесу. Навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2014. 395 с.
6. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин Навч. посіб. К. : Кондор, 2012. 273 с.

7. Тимошенко Н. Л. Корпоративна культура : Діловий етикет: Навч. посібник. К. : Знання, 2011. 317 с.
8. Алехина И. Имидж и этикет делового человека. М. : Дело, 2011. 310 с.
9. Грищенко С. Л., Грищенко М. Д. та інш. Навч. Посібн. К. : Центр навчальної літератури, 2012. 296 с.
10. Зусін В. Я. Етикет та етикет ділового спілкування : Навч. посібн. 2-е вид. К. : Центр навчальної літератури. 2010. 163 с.
11. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. К : Товариство «Знання», КОО, 2011. 139 с.
12. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика. Навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2011. 215 с.
13. Машир Н. Л. Сучасний етикет та секрет гостинності. Навч. посіб. К. : «Кондор», 2010. 127 с.
14. Цимбалюк І. М. Психологія Навч. посіб. ВД «Професіонал», 2011. 248 с.
15. Ділова етика. URL: www.posada.com.ua
16. Ділова етика. URL: www.ethic.com.ua
17. Корпоративна етика. URL: www.etyket.org.ua
18. Етикет і правила поведінки в суспільстві. URL: www.kriska.ru/etiket

Петричук О.В., студентка
Коломийського економіко-правового
коледжу КНТЕУ
*Науковий керівник: Гаврилюк Г. М.,
викладач історії України,
спеціаліст вищої категорії*

РОМАН ГУРИК – ГЕРОЙ СТУДЕНТСТВА ПРИКАРПАТТЯ

Життепис. Народився Роман Гурик 2 жовтня 1994 року в родині Ігоря та Ірини Гуриків. Прадід Романа і два прадідових брата були вояками УПА. Прадідові брати загинули у 19 років від рук московських загарбників. За дивним збігом обставин Роман Гурик загинув у такому ж віці, і такою ж смертю, як і брати його прадіда. Зі своєї родини Роман є шостим, хто загинув за Україну. З дитинства Роман відвідував усі можливі гуртки, ходив на тренування з гімнастики, тайський бокс та плавання (семирічним отримав дитячий розряд із плавання), на хореографію, вчив іноземні мови (англійську — з 4 років, польську). Екстерном завершив навчання у школі. Не був відмінником, але добре знав і вчив ті предмети, які були йому до вподоби і якщо імпонував стиль викладання.

Читав книги з психології: Ніцше, Левіна та інших психологів. Мав загострене відчуття справедливості. Готувався до навчання у Гданську — пройшовши відповідні курси, вивчив польську мову за два місяці, обрав для себе у польському вишій спеціальність «навігаторство». Через недобір групи, навчання перенесли на липень 2014-го. Тим часом навчався на філософському факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Мріяв про вступ у морську академію.

На Майдані. Чотири рази їздив у столицю: вперше у листопаді з друзями з Івано-Франківська та з хресним татом, останній — у суботу, 15 лютого. У середу, 19 лютого, близько 18 години зв'язок із ним обірвався — не було змоги зарядити телефон. Зранку, 20 лютого, близько 10-ї години батьки почали бити на сполох — телефонували до знайомих майданівців у Києві, звернулись до Мальтійської служби допомоги, зробили оголошення на телебаченні, попросили оголосити з головної сцени. Загинув під час загострення протистояння від пострілу снайпера у скроню. Ввечері подзвонив брат матері з Києва і повідомив, що знайшли Романа. Час смерті в інтернет-джерелах суперечливі. Його останній запис на персональній сторінці в соціальній мережі «ВКонтакте»: «зараз або ніколи. всі на Грушевського, на смерть». У соціальній мережі дівчина, яка робила усе можливе, щоб

врятувати життя юнака, поділилася спогадами про останні хвилини життя хлопця:

«Поки я притримувала його руку, щоб поставити крапельницю, він без тям, рефлекторно, інстинктивно (він був у комі через тяжку травму) стиснув мої пальці в своїй долоні. Я ніколи не забуду цю своєрідну спробу втриматися за життя. Ніколи не забуду це останнє рукостискання. Червоний Хрест та мітингуючі, які заносили його на носилках в карету швидкої допомоги, кричали «Тримайся! Героям Слава!!!». Наша влада не варта цих юнаків, наших ГЕРОЇВ. Героям Слава! Ромі Слава! Посмертно».

Поховання відбулося 24 лютого в Івано-Франківську. З Народного дому «Просвіта», де впродовж кількох днів прощалися із загиблим юнаком, труну з тілом Романа Гурика принесли під адміністративну будівлю на вулиці Грушевського. Студенти обривали пелюстки квітів, устеляючи ними шлях герою. Гімн Небесної Сотні «Пливе кача» лунав упродовж всієї похоронної процесії. Було море сліз... Місто паралізував смуток... Роман Гурик у вишитій сорочці, загорнутий двома прапорами — повстанським та державним, неначе спить. Духовенство на чолі з митрополитом Івано-Франківської єпархії Української греко-католицької церкви Володимиром (Війтишиним) відправили панахиду. Після її закінчення багатотисячна процесія вигукувала: «Герой!», «Герої не вмирають!». Із цими словами тіло юнака понесли до катедрального собору, де відбулася поминальна Служба Божа.

Далі похоронна процесія, яка складалася із кільканадцятьох тисяч людей, попрямувала вулицею Мазепи до Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, де навчався юнак. Молодь скандувала: «Честь і слава Героям Станіслава!», «Честь і слава Гурику Роману!», «Україна — понад усе!». «Слава Небесній Сотні!...» Альма-матер зустріла свого героя тисячами лампадок, котрі студенти тримали в руках. Наступна зупинка — меморіальний сквер, в якому й поховали Романа, поруч із іншими галицькими героями — січовими стрільцями.

... щоб усі почули, за що полягла наша дитина, — наголосив батько Романа Ігор Гурик. — Він поїхав до Києва, щоб зробити нашу Україну світлою, щоб в Україні панувало добро, не було зла, щоб люди одне одного поважали і щоб ніколи не йшли одне на одного зі зброєю. Тільки заради цього він поїхав до Києва і там поклав свою голову за нас з вами, за нашу вільну Україну.

Могила Романа Гурика – Івано-Франківський меморіальний сквер.

Міський голова Івано-Франківська Віктор Анушкевичус, виступаючи перед багатотисячною громадою, розповів про рішення міської влади, од-

ноголосно підтримані активістами Майдану: нову вулицю Проектну, яка йде від вулиці Мазепи до Південного бульвару, назвуть іменем Романа Гурика; площу перед «білим домом» також перейменують на площу Героїв Майдану.

Нагороди. Звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (21 листопада 2014, посмертно) — за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності

– Медаль «За жертвність і любов до України» (УПЦ КП, червень 2015) (посмертно);

– 13 березня 2014 року в Івано-Франківську з'явилася Вулиця Романа Гурика (раніше Проектна, яку відкрили минулого року), вона з'єднає вулиці Короля Данила й Гетьмана Мазепи;

– 2 жовтня 2014 року була відкрита меморіальна стела пам'яті Романа Гурика, на подвір'ї Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, де він навчався;

– 20 лютого 2015 року у місті Івано-Франківськ на будинку школи № 23, у якій він навчався, відкрили меморіальну дошку Роману Гурику;

– 14 жовтня 2015 року у меморіальному сквері Івано-Франківська відкрили пам'ятник Романові Гурику. Це бронзова фігура юнака зі щитом, встановлена на його могилі. Ідея та її втілення в життя належить київському скульпторові Борисові Данилюку. Над створенням образу майданівського янгола він працював близько восьми місяців. Пам'ятник освятив архієпископ і митрополит Івано-Франківський преосвященний владика Володимир (Війтишин);

– Кабінет Міністрів України 15 листопада 2017 р. заснував в числі державних стипендій найкращим молодим вченим за вагомий внесок у розвиток демократичних та гуманістичних цінностей у сфері науки і освіти та зміцнення міжнародного авторитету України стипендію імені Романа Гурика.

У кінематографі. «Канал 1+1» створив документальний фільм «Жіноче обличчя революції». Однією з сюжетних ліній є розповідь матері Романа Ірини Гурик.

....Четвер 21 листопада 2013 року починається звично. У квартирі на четвертому поверсі будинку №26 по вулиці гетьмана Мазепи в Івано-Франківську прокидається майбутній герой.

19-річний Роман Гурик, студент факультету психології Прикарпатського національного університету імені Стефаника, любить поспати. Він встає з

ліжка ближче до восьмої, лише за півгодини до початку пар. Моментально одягається, вмивається, чистить зуби. Сніданок його мало хвилює.

Рома швидко долає 65 сходинок парадного. Продуктовий магазин, нотаріус, антикварна крамниця, кафетерій, аптека – цю вулицю хлопець знає, як свої п'ять пальців.

На дорогу до університету вистачить шість-сім хвилин пішки. Але він змушений сповільнювати крок, щоб потиснути руку всім знайомим. Їх у нього багато. Гурик – знатний балагур. Оптимістичний, енергійний, харизматичний.

У навушниках грає рок. Голова, як завжди, зайнята думками про Всесвіт, сенс життя.

Ким бути – Рома ще не визначився. Він мріяв стати капітаном далекого плавання, але не вистачило грошей на навчання в польській академії. Він мріє бути актором. Він мріє бути винахідником.

Ще Рома дуже багато думає про дівчину Олю. Він поклявся, що ніколи не залишить її. У нього обов'язково будуть сім'я та діти.

Поки Рома сидить на парах у університеті й малює своє безхмарне майбутнє, маховик історії запущено: уряд Азарова повідомляє про те, що припиняє підписання Угоди про асоціацію з ЄС.

Уже ввечері цього дня на Майдані в Києві збереться мітинг.

Через вісім діб, у ніч з 29 на 30 листопада, «Беркут» з кийками знищить наметове містечко. Мине ще кілька днів – і Рома не зможе всидіти на місці.

Своїй стурбованій мамі він скаже: *«Ну, не можна так – усі хлопці будуть на Майдані, а я залишусь? Скажу, що мама не пускає?! Це взагалі смішно!»*

20 лютого 2014 року Роман Гурик вирушить у самісіньке пекло на Інститутській, щоб врятувати своїх товаришів.

.... Але його зупинить постріл у голову. Він стане шостим у сім'ї Гуриків, хто загинув за Україну, – предки Романа були воїнами УПА.

Медик-волонтер Марія Матвіїв з Буська буде першою, хто опиниться біля смертельно пораненого юнака.

– Він ще дихав, але був без свідомості, – ділиться вона спогадами з УП. – У нього була дуже, дуже сильна кровотеча. У мене – тільки бинт. Заткнула рулончиком ту рану та тримала. Іншого виходу не було. Час йшов на хвилини.

На мою думку, в тих умовах нереально було його врятувати.

Кльовий. Веселий. Живий. На фасаді будинку, де жив Роман Гурик, меморіальна табличка. Лампадки, хрестик, крихітні жовті хризантеми. Повз пробігають перехожі. Життя триває.

З парадного виходить мама Романа – Ірина. Куртка з капюшоном, джинси, в'язані рукавички. Молода, красива.

Посмішка – головна її зброя, навіть після смерті сина. Песимізм і депресія її дратують.

«Малий» – так Ірина називає свого первінця. Це різке на перший погляд слово з її вуст звучить ніжно, м'яко і якось дуже інтимно. Через невелику різницю у віці в 17 років вони були більше схожі на друзів, ніж на матір і сина.

По дорозі в школу, де навчався Роман, Ірина розповідає про те, яким він був насправді.

– *Таке враження, що з малого роблять якогось ботаніка, – дивується Ірина. – Я хочу всім пояснити: даніфіга він таким не був, слухайте! Він був моднявий чувак, ходив у тертих джинсах. Клітчатa рубашка. Татухи. То біле волосся, то зелене, то ультрамарин. Постійно міняв образ. Тунелі у вухах були, поки не зняв. Кльовий, веселий. Дуже живий! Лежачас, анекдот розкаже, прикол ляпне...*

– *Він був великий експериментатор, – додає батько Роми Ігор. – Завжди щось міняв. Довго чимось одним займатися не міг. Коли він розумів суть чогось, усе, що залишалося, – тільки вдосконалювати. Він мріяв написати серйозну філософську психологічну книжку, яка б впливала на свідомість людей. Він завжди не міг розуміти, чому люди вбивають один одного.*

Ірина показує фото на мобільному телефоні – той справжній Рома, без телевізійних прикрас і фільтрів соцмереж. Тут він схожий на рок-зірку в сонцезахисних окулярах. За склом ховається безстрашний і одночасно жаргівливий погляд.

Трохи пізніше в аудиторії імені Романа Гурика в його рідному університеті Ірина покаже рукою на фото на стіні: *«Тут можна побачити, яким Ромчик був насправді. Ось тут у нього зелене волосся. Ось тут він навіть з півасом. А тут з Юркою – корешем своїм».*

– *Вам не подобається, коли ідеалізують сина?*

– *Мене весь той пафос, у-ф-ф, трохи підбихує, якщо чесно, – говорить Ірина. – Людям приємно ліпити з малого, з нашої сім'ї ікону. Може, так і треба, не знаю. Але я хочу, щоб усі знали: ми звичайні, живі люди. Мене запитують, що було в Ромі головне? Відданість. Не просто відданість – железобетон. Є в житті такі ситуації, коли робиш крок назад і розумієш – ще один крок назад зробити не можеш. Тому що ззаду тебе підпирають, і плечі в тебе прикриті. Завжди. Що б не було. Оце – він.*

Хотів дітей та «Шевроле Камаро». Сьогодні ім'я Романа Гурика без перебільшення – одне з найвідоміших в Івано-Франківську.

Його поховали фактично в центрі міста, в культовому місці – Меморіальному сквері-некрополі. Колись тут спочивали більше ста українських січових стрільців, але у вісімдесятих їх поховання було знищено.

Біля могили Роми завмер 23-річний Вітя Карташов.

Друг Гурика дивиться зі смиренною посмішкою на величний пам'ятник. Він досі трохи картає себе за те, що в лютому 2014-го не зміг поїхати з Ромою на Майдан. Можливо, допоміг би врятувати йому життя. Але Вітя мав залишатися дома через хвору бабусю.

– У серці зараз нічого поганого немає, тільки теплі почуття, – говорить він тихо. – Напевно, я вже прийняв факт його загибелі. Але все одно дуже важко. Рома був такий... Дуже позитивний, завжди посміхався, усі конфлікти переводив на жарт.

Про що він мріяв? Про Шевроле Камаро 69-го року (сміється). Про те, щоб з дівчинкою все було добре. Він дітей хотів. Він однозначно досяг би чогось значного, у нього харизма була.

Неподалік від могили Роми – двір, де літніми вечорами він любив пропадати з друзями аж до самого світанку. Після приємних спогадів на знайомій лавці Вітя Карташов повертається у сьогодення. На питання, чи змінилася країна після Майдану, він спочатку відповідає: «Можна це не коментувати?»

Але все ж таки не витримує.

– Після тих подій я перестав дивитися новини, – зізнається він. – Стільки часу пройшло, а все топчеться на одному місці. Дуже дивно все це... Але не можна просто скласти руки. Треба щось робити. Банально допомагати один одному, ходити на роботу, розвиватися. Не можна тільки говорити, що все погано. Усе буде добре, у кожного з нас.

За що загинув Роман Гурик? На це питання відповідає інший друг Героя України, 23-річний Юра Терень.

– За майбутнє. За те, щоб майбутнє покоління думало над своїми вчинками. Політики, вважаю, цілком і повністю підводять пам'ять загиблих хлопців. У нашій країні це все виглядає приблизно так, що ціною крові одних людей до влади приходять інші. Що робити з цим? Навіть у Біблії сказано, що потрібно починати зміни з себе, – пропонує рецепт Терень.

Дротенко В. В., студентка Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ
*Науковий керівник: Сорвіна С. М.,
викладач-методист Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-МОРАЛЬНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Одним із чинників економічного піднесення Української держави є підготовка нової генерації фахівців, які б бездоганно володіли фаховими компетентностями, уміли швидко реагувати на суспільні виклики, характеризувалися високою загальною культурою. Часто у формуванні готовності до майбутньої професії недооцінюється значення моральних якостей працівників економічної галузі.

Система підготовки сучасних бухгалтерів в умовах ступеневої освіти, переходу її на ринкові відносини повинна бути спрямована насамперед на розвиток нестандартного економічного мислення, національної ментальності та духовності, формування культурних цінностей ведення бізнесу, етики ділового спілкування, толерантності та особистісного самовизначення. Тому особливою функцією ТЕК КНТЕУ є формування моральної і професійної позиції фахівця.

Отже, одним із найважливіших завдань коледжу є формування у студентів професійно-моральних цінностей, носіями яких мають бути передусім викладачі. Уміння виховної роботи вони набувають переважно під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, проте зазвичай студенти не відстежують залежність успіху економічної діяльності від розвитку загальнолюдських цінностей працівників, хоча саме професійно-моральні вартості дають змогу налагодити повноцінне й довготривале співробітництво з партнерами, розвивати новітні форми господарювання, засновані на взаємній довірі. Доцільно припустити, що лише така підготовка фахівців, яка передбачає формування моральних якостей та їх реалізацію у взаємовідносинах на виробництві, забезпечить економічне зростання в Україні.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури, а також емпіричних досліджень засвідчили, що у процесі цілеспрямованого формування професійно-моральних цінностей майбутніх бухгалтерів є низка суттєвих суперечностей між:

– потребою суспільства у новій генерації фахівців економічної галузі з високою загальною культурою та недостатнім рівнем розвитку професійно-моральних цінностей випускників економічних навчальних закладів;

– наявністю виховного потенціалу дисциплін психолого-педагогічного циклу в навчальному процесі вишу та його слабкою реалізацією в змісті методик морального виховання майбутніх фахівців;

– необхідністю впровадження інноваційних технологій формування професійно-моральних цінностей випускників коледжу та низьким ступенем використання доробку сучасних учених з вирішення питань виховання моральних якостей майбутніх фахівців.

Із урахуванням функцій професійно-моральних цінностей (мотивація на професійну діяльність; удосконалення знань у професійній сфері; регулювання взаємовідносин із колегами, партнерами та конкурентами) і спираючись на дослідження науковців виокремлено їх види:

– перша група – цінності, що забезпечують професійну мотивацію – професійний обов’язок і професійна честь (власна гідність і авторитет людини, що займається економічною діяльністю; почуття обов’язку; презентування престижності професії та її привабливості; бажання підтримувати репутацію своєї професії, захищати інтереси колективу; особистісний зразок представника даної професії; збереження професійних традицій; життєва необхідність узгодження особистих бажань із суспільним обов’язком; потреба розширювати професійні зв’язки; використання усіх можливостей професії для розбудови і зміцнення держави; порядність; орієнтація на економічні цінності).

– друга група – цінності, що забезпечують професійну компетентність – професійно-моральний досвід (цілеспрямованість; відповідальність; підприємливість; ініціативність; гнучкість; вимогливість; енергійність; працьовитість; дисциплінованість; обов’язковість; самостійність; сумлінність; професійна дисципліна; планування й організація; усвідомлене працелюбство; орієнтація на якість; переконливість; здорове ставлення до конкуренції).

– третя група – цінності, що регулюють взаємовідносини – професійна етика, контроль проявів у поведінці (чесність у веденні бізнесу; стриманість; ввічливість; володіння собою; самокритичність; почуття совісті; толерантність; турботливість; принциповість; переконливість; активна протидія і непримиренне ставлення людини до фальші, цинізму, лицемірства, підлабузництва, лінощів і неробства; уміння слухати інших, підтримувати зворотний зв’язок; справедливе ставлення до інших; володіння технологі-

ями стрес-менеджменту; неупереджене ставлення до багатих і бідних людей).

Отже, серед моральних якостей, які мають особливе значення для майбутньої професійної діяльності бухгалтерів, виокремлюємо: професійний обов'язок і професійну честь; професійну наполегливість; професійну етику та контроль проявів у поведінці.

Для визначення напрямів педагогічної діяльності з формування професійно-моральних цінностей необхідно врахувати особливості роботи у сфері ринкових відносин. Професійна діяльність майбутніх фахівців відбуватиметься в умовах економічної конкуренції, насаджування ЗМІ культу багатства, постійних соціальних змін, економічної та духовної нестабільності в суспільстві.

Професія бухгалтера базується на стереотипних діях, певних технологіях, наповнена типовим змістом, що й відрізняє її від інших. Саме тому «належне виконання професійних обов'язків вимагає від її носія цілком певних здібностей, навичок та вмінь, завжди залишає відбиток на особистісних рисах, моральних якостях та світогляді людини».

Таблиця 1

Основні сутнісні характеристики структурних компонентів професійно-моральних цінностей майбутніх бухгалтерів

Когнітивний (орієнтуючий)	Емоційно-мотиваційний (стимулюючий)	Діяльнісно-регулятивний (продукуючий)
		Індивідуальний особистісно-
Пізнавальна активність	Розвиток ціннісних орієнтацій	орієнтований стиль професійно-моральної поведінки
знання про професійно- моральні цінності, їх пере- ваги у веденні бізнесу	стимулювання потреб і мотивів до морального само- вдосконалення; подолання соціальних стереотипів	навички конструктив- ного ведення діалогу, переговорів, ділового етикету
формування уявлень про прийоми, способи, стратегії моральної поведінки у професійній діяльності, ети- ку ділового спілкування	організація особистісної рефлексії, ідентифікації; вміння володіти собою: емоціями, настроєм, по- чуттями; формування милосердності, терпимості, вміння бачити в людині по- зитивне	вміння співпрацювати на позиціях рівності, достойно відстоювати власну думку;

усвідомлене бажання відповідати моральним взірцям фахівця-економіста	міжособистісна взаємодія на засадах толерантності, гуманності, любові	креативне використання рефлексії, толерантності у конфліктних ситуаціях та навички орієнтації у ситуаціях морального вибору
прагнення до професійно- морального саморозвитку	створення індивідуальної програми особистісного і професійно-морального зростання	суспільно-корисна діяльність в контексті ствердження демократичних прав та свобод людини

Підсумовуючи все вищесказане, можемо припустити, що розв'язання даного питання ймовірне тільки у випадку упровадження інноваційних концепцій та методик морального виховання.

Список використаних джерел

1. Авксентьева Т. А. Формування моральної свідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Авксентьева Таміла Анатоліївна. Тернопіль, 2005. 198 с.
2. Анненков В. П. Особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді / В. П. Анненков. К.: [б. в], 1999. 138 с.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-метод. посібн. / І. Д. Бех. К.: ІЗМН., 1998. 204 с.
4. Бурдейна Л. І. Формування моральної культури студентів вищих навчальних закладів торговельно-економічного профілю: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Бурдейна Людмила Іванівна. Тернопіль, 2005. 207 с.
5. Ломако Л. І. Проблема ціннісного пізнання в навчальній діяльності / Л. І. Ломако // Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 160–165.

Тимчук М. Р., Данюк В. В.,
студентки Коломийського економіко-
правового коледжу
Науковий керівник: Гарат Р. Б.,
викладач історії України,
викладач-методист

УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ ГАЛИЧИНИ (НАПРИКІНЦІ XIX – ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XX СТ.)

Український студентський рух XIX–XX ст. незмінно привертав увагу істориків. Деякі вчені поділяють розвиток студентського руху на кілька етапів, зокрема

1) 1800–1850-ті рр. – участь студентів у початках “національного відродження” та “Весні народів”, утворення перших легальних гуртків;

2) 1860–1870-ті рр. – активізація студентського руху внаслідок конституційних реформ у Габсбурзькій монархії, виникнення студентських громад і культурно-просвітніх товариств;

3) 1880–1890-ті рр. – політизація студентства, його залучення до модернізаційних процесів та оформлення партійної структури українського руху;

4) 1900–1914 рр. – утвердження у студентському русі гасла незалежної України, боротьба за досягнення підавстрійськими українцями національної рівноправності, зокрема за заснування українського університету у Львові, консолідація студентського руху й утворення Українського студентського союзу;

5) 1914–1920 рр. – участь студентства у визвольних змаганнях України під час Першої світової та українсько-польської війни, зокрема в частинах українського січового стрілецтва.

Студентська молодь відіграла помітну роль у політичних процесах на Галичині.

Саме вони були носієм прогресивних, демократичних ідей, а її представникам традиційно належали до числа борців із консерватизмом.

Організований студентський рух сформувався в середині XIX ст. під впливом українського національного відродження та ідей романтизму і в конституційному полі Австрійської (Австро-Угорської) імперії, що забезпечувало правову підставу для легальної діяльності численних українських студентських товариств і створювало підґрунтя для їх залучення до національного руху й політизації.

У 60-х роках XIX ст., подібно до об'єднань молоді інших європейських народів, об'єднання української молоді називалось "Молода Русь". Речником молоді молоді стає її самостійна преса. Згодом на зразок студентських товариств чеської, болгарської, словацької молоді у Відні українські студенти, котрі теж тут навчалися, скориставшись законом про товариства, організували академічне товариство "Січ". За їх прикладом такі товариства пізніше були утворені у Львові і Чернівцях.

У 1871 р. українські студенти Східної Галичини об'єдналися у два товариства – «Академічний кружок» і «Дружній лихвар». Перше з них гуртувало молодь проросійської орієнтації та підтримувалося русофільськими установами. Окрім того, до «Академічного кружка» належали студент-рутенці, у основі світогляду яких лежало переконання, що галицькі українці є окремим народом. Основну увагу ці діячі зосереджували на науковій та літературній діяльності. Тим часом до «Дружнього лихваря» належали, в основному, студенти-народовці. Головним своїм завданням керівництво цієї організації вважало боротьбу із матеріальними злиднями молоді та спрямовувало зусилля на надання фінансової допомоги своїм членам.

У перші роки існування обидва товариства намагалися розгорнути широку діяльність, прагнучи при цьому збільшити кількість своїх членів і заручитися підтримкою громадськості. Однак помітна активність перших років існування товариств через кілька років змінилася на цілковиту апатію.

Уже на початку 1874 р. у «Академічному кружку» та «Дружньому лихварі» була відсутня будь-яка робота. За таких умов у товариствах почалися пошуки шляхів подолання кризи. У «Лихварі» з цією метою було вирішено розширити діяльність товариства, долучивши до його цілей надання членам не тільки матеріальної, але і «наукової підмоги».

З весни 1876 р., у «Академічному кружку» поживавилася робота, спрямована в соціальну площину. Молодші представники студентства, які були, в основному, вихідцями з селянських родин, вважали своїм першочерговим завданням вивчення простого народу, його звичаїв, побуту, а також просвітницьку роботу в народних масах. З цієї метою вони намагалися розгорнути широку етнографічну роботу.

У квітні 1876 р. у часопису «Друг» навіть була започаткована спеціальна фольклорна рубрика «З уст народу». У ній студенти, у першу чергу І. Франко та М. Павлик, вміщували записані під час подорожей по селах пісні, приказки і влучні вислови. У результаті агітаційної роботи, здійснюваною М. Павликом, у Львові з'явилося неофіційне студентське етнографічне товариство. Зауважимо, що студентська молодь розуміла етнографію

у широкому соціальному значенні. Студенти цікавилися не тільки піснями та байками, але й прагнули ближче познайомитися з проблемами, потребами простого народу.

У середині 70-х серед української студентської молоді поширюються соціалістичні ідеї.

До цього були причетні члени віденської “Січі” та львівських “Дружнього лихваря” і “Академічного кружка”. Це стало причиною арештів української студентської молоді 1877 р. як у Відні, так і Львові. Серед них поліцейських переслідувань зазнали Іван Франко, Михайло Павлик, Остап Терлецький [4].

У 80-ті роки духовне життя студентів концентрувалось у наукових гуртках при академічних товариствах. 30 червня 1882 року у Львові виникає організація студентів народницького спрямування, яка стала називатися «Академічне братство». Члени цього Товариства допомагали один одному в навчанні, обмінювалися необхідною літературою. У братстві діяли музичні, філософські, етнографічні гуртки. Окрім того був створений т.зв. мандрівний комітет, який організовував подорожі у села Галичини. У 1884 році члени «Академічного братства» виступили на підтримку викладання української мови та створення кафедри історії України.

“При Львівським університеті й політехніці, – писав Іван Франко в липні 1888 р., – є кілька студентських товариств та кружків руських, польських, мішаних, що займаються або грошовою допомогою членів, або постачанням для них книжок, або в кінці дають привід до власної освіти. По більшості буває так, що в рамці одного більшого товариства творяться кружки спеціальні-наукові, літературні, музикальні і т. п. Особливо рух науковий в тих гуртках у останніх роках починає значно оживлюватись і рішучо стає на шлях новітніх європейських напрямків.

Так, відділ товариства “Братня поміч слухачів політехніки” у Львові (де в керівництві і членами були українські студенти) інформував, що 1886–1887 рр. колеги 21 раз знайомилися з новітніми здобутками науки, новітніми теоріями. Підкреслювалося бажання набути нових прогресивних поглядів і позбутися старих, консервативних. Преса повідомляла, що радикали-соціалісти Вольф Фельдман і Жигмунд Северин, знані в австрійських університетах, за участь у демонстраціях піддавались репресіям. “Не сходячи ані на хвилю з ґрунту народного русько-українського, – підкреслював Іван Франко, – ми бажаємо по змозі прикладати до пізнання того ґрунту сучасної європейської методи наукові і літературні, а заразом прояснювати дальшу нашу роботу показом на ті дороги, якими йде тепер наука і література в других, освічених краях Європи».

Українські студенти виступали ініціаторами скликання міжнародних форумів студіюючої молоді для обговорення важливих питань. Так, голова українського академічного товариства “Січ” у Відні виступив на сторінках “Часопису чеського студентства” з пропозицією скликати в 1891 р. всеслов’янський з’їзд поступової молоді в Празі з нагоди чеської Ювілейної виставки. Пропозиція була підтримана і в травні 1891 р. такий з’їзд зібрався. Він мав на меті “покращення долі слов’янських народів, особливо в Австрії” [8]. На цей форум молоді прибули делегації українських студентів Відня, Кракова, Львова, Праги. Але чеська поліція заборонила проведення з’їзду. Також студенти спромоглися видати спеціальну книжкову серію під назвою «Ювілейна бібліотека», де друкувалися праці І. Франка, Є. Левицького ...

Народження українського футболу

14 липня 1894 року у Львові, який у той час був столицею коронного краю Галичини, відбувся перший офіційний футбольний матч на українських землях. Його провели у рамках крайової виставки досягнень. Гра відбулася між представниками Львівського гімнастичного товариства «Сокіл» і студентами Краківського навчального закладу. Матч тривав до першого забитого гола. На 7-й хвилині це вдалося зробити львів’янину В. Хомицькому. Автор першого забитого гола в інтерв’ю, яке він дав «Львівській газеті», сказав «Я стояв трохи на віддалі від загального гурту під воротами краків’ян, де йшла пекельна копанина. Раптом із того натовпу вилетів м’яч і покотився мені під ноги. Не роздумуючи довго, я замахнувся правою ногою і ударив м’яч. Гравці цієї гри не розуміли і не знали правил гри у футбол».

У 1894 році В. Лаврійський у видавництві «Сокільський календар» вперше українською мовою опублікував правила проведення футбольних матчів.

Знаменними подіями в житті українського студентства Галичини були два віча студентів (1899 і 1900 рр.) усіх вищих навчальних закладів на території колишнього Галицько-Волинського князівства. У 1896 році студенти братства об’єдналися і утворилася нова організація «Академічна громада», яка налічувала до сотні студентів, випускала друкований орган «Молода Україна», Входила до Українського союзу.

У липні 1899 р. до Львова прибуло 450 українських студентів з усіх кінців Австрії. На вічі-з’їзді обговорювалося питання про потреби українсько-руського університету у Львові. З цього приводу була ухвалена відповідна резолюція, яку підписали 449 студентів і 57 матуристів. Громадськість гаряче вітала учасників віча. Професор Празького університету,

доктор, колишній діяч українського студентського руху у Відні, винахідник “Х-променів” Іван Пулюй писав у вітальному листі: “Поки не буде в нас свого університету, а наша мова не буде переведена по всіх загонах науки, поти ми не нація».

У липні 1900 р. відбулося друге віче-з’їзд української студентської і шкільної молоді, на якому вона поклялася на рубежі двох століть боротися за самостійність України як держави. Як перший крок на цьому шляху вони вважали відкриття українського університету у Львові. 11 грудня 1900 р. на загальних зборах “Академічної громади” у Львові було підкреслено, що студентська молодь за пройдений рік на Україні Галицькій, на 100 літ випередила вже решту української суспільності і повинна йти далі з вірою у свої сили і здобути те, що видається їм великою мрією [13].

У зв’язку з тим, що австрійський уряд не розв’язував питання про відкриття у Львові українського університету і через утиски польської адміністрації щодо українських студентів, 1 грудня 1901 р. 440 студентів-українців покинули Львівський університет і вирішили перейти до інших університетів Австрії. Цей сміливий вчинок студентської молоді сколихнув громадськість і отримав широкий відгук у багатьох країнах Європи. Вихід українських студентів зі Львівського університету та їх рішуча позиція винесла питання українського університету на поверхню політичного життя. За висловом Костя Левицького, університет “став майже альфою і омегою наших національних змагань”.

З новою силою університетська справа постала у зв’язку з демонстрацією українських студентів у Львівському університеті 23 січня 1907 року. Тоді було арештовано австрійською поліцією 116 українських студентів. Заарештовані оголосили голодування, як протест проти нахабного ув’язнення, яке тривало чотири доби. Це на тодішній час у Західній Європі була нечувана річ, яка викликала великий резонанс. Преса звинувачувала австрійський уряд і самоврядування в Галичині. Наляканий грізною постановою студентів, уряд розпорядився негайно звільнити студентів [14].

Українська студентська молодь брала активну участь у підготовці всеслов’янського з’їзду академічної молоді в Празі, що відбувся в червні 1908 р. На ньому був присутній голова “Академічної громади” Осип Назарук. А через рік у липні 1909 р. скликають з’їзд українського поступового студентства вищих шкіл Австрії і Росії, на якому вирішено утворити професійну організацію “Український студентський союз”.

Кульмінацією боротьби за український університет у Львові стало 1 липня 1910 р., коли під час віча української академічної молоді у Львівському університеті, зібраного з приводу негайного прийняття рішення

про відкриття українського університету у Львові, був здійснений напад польських бойовиків, унаслідок загинув від куль один з провідних діячів українського студентського союзу студент права Адам Коцко.

Для ще більшого посилення своїх позицій в Європі Німеччина об'єдналася з Австро-Угорщиною та Італією. Тим часом Російська імперія об'єдналася з Францією, а пізніше до них приєдналась Великобританія. Росію турбувало посилення Німеччини, однак більш близькими для царату були процеси, пов'язані з Габсбургами.

Австро-російське протистояння розгорталось до 90-х років XIX ст., насамперед навколо впливу на Балканах. Відносно ліберальний режим в Австро-Угорщині дозволив українському народу хоч і повільно однак досягнути своїх прав. Російський уряд розумів, які наслідки для імперії може мати вільний розвиток українського національного життя в Австро-Угорській імперії. На початку XX ст. в російських колах зросло переконання, що Австрія свідомо підтримує рух русинів, щоб здобути прихильність наддніпрянських українців.

Особливо зросла напруга восени 1912 р., після поразки Туреччини у війні з Італією проти неї вступили об'єднані в союз Болгарія, Сербія, Греція та Чорногорія. І хоча туркам вдалося розгромити військо останньої держави, проте поразки від сербів та болгар змусили їх відійти від укріпленої лінії поблизу Константинополя.

Останні події на півдні Європи і загострення конфлікту між Австро-Угорською імперією давали підстави припускати, що між ними буде збройний конфлікт.

Відповідна проблема була предметом обговорення Другого всеукраїнського з'їзду студентської молоді, що проходив у липні 1913 року. Тут студенти зійшлися на думці, що слід підтримати Австро-Угорську імперію, а це в свою чергу може дозволити українцям отримати самостійність. Після виступу з цього питання Дмитра Донцова було ухвалено: «З огляду на те, що ні українська політика російського уряду, ані українська політика російського лібералізму, зараженого імперіалістичними ідеями «великої Росії» ... ні загарбницькі плани царату щодо Галичини, не лишають жодної надії на можливість нормального і спокійного розвою для нашої нації в межах Російської імперії, ба навіть у Галичині ... з огляду на те, що розвиток Австрії, де живе значна частина нашого народу, в напрямі федерації вільних націй створює з неї природний центр політичної гравітації нашої нації ... з огляду на те, що теперішня міжнародна ситуація ... як найліпше сприяє поєднанню українського питання з питаннями міжнародної політики, вважаємо конечним боротися за програму політичного сепаратизму

від Росії...». Далі підкреслювалося, що засобами, котрі мали б служити наміченій меті, студентство вважає боротьбу із проросійськими впливами у Галичині, якнайширшу агітацію за відокремлення українських територій від Росії.

Серед галицької інтелігенції практично тільки студенти здійснювали реальні кроки, спрямовані на підготовку до можливого протистояння. Однак і в середині цієї частини молоді не було єдиного погляду на цю проблему та відповідно військове виховання. У кінці 1912 – на початку 1913 рр. з цього приводу на різного роду зборах відбувалися жваві дискусії. Так ця тема обговорювалася на вечорі, влаштованому II секцією Українського студентського союзу 20 жовтня 1912 р. Безпосередня учасниця подій, а пізніше активна представниця стрілецького руху Олена Степанів згадувала: «На дискусійному вечері «Під нинішню хвилю», влаштованому II.С.С.С./ II Секція Студентського союзу/ дня 23 жовтня зішлись між собою дві протилежні течії: одна бачила в балканських подіях можливість збройного австро-російського конфлікту і вірила, що українська молодь може утворити окрему мілітарну одиницю в ім'я боротьби за самостійну українську державу; друга, представником якої були старші студенти, висловлювалася, що про справу української державності дається гарно говорити в кав'ярні при чорній каві»

Об'єктом суперечок ця проблема була на зборах українського студентського союзу 15 грудня 1912 р. та 3 квітня 1913 р., а також на вже згадуваному Другому всеукраїнському студентському з'їзді. У ході дискусій у студентському середовищі відбувся поділ на прихильників та противників військового навчання серед молоді. Ще одним подразником у цій справі служили польські військові організації, які за почином Юзефа Пілсудського поширилися по всій Галичині і були потенційною загрозою для майбутнього українців. Так, військово-спортивна стрілецька організація («Союз стрільців»), заснована 1910 р. у Львові, стала головною базою для підготовки кадрових офіцерів для майбутніх польських збройних сил. Поляки мали також кілька своїх кількох військових шкіл та проводили регулярні маневри на полігонах Львові та Кракова. Отож не випадково Олена Степанів у статті «На тему військового образования» зазначала: «Можливість австрійської-російської війни, загроза того, що війна вестиметься на нашій терені, безнастанні приготування зі сторони поляків... все то казало призадуматись і нам над собою і над своїм евентуальним становищем...». У результаті, як уже згадувалося, на Другому всеукраїнському студентському з'їзді більшість присутніх підтримала ідею військової підготовки молоді.

Перші кроки на шляху військового навчання було здійснено у пластовому гуртку, організованому Іваном Чмолюю при підтримці інших слухачів Львівського університету Романа Сушка, Олени Степанів, Г. Дмитренка та студента хімічного факультету Вищої політехнічної школи Петра Франка, а в недалекому майбутньому – викладача Коломийської гімназії. Створений ще до початку громадської дискусії стосовно військового навчання восени 1911 р., гурток об'єднував студентів та учнів середніх шкіл.

Галицька молодь масово включилася у розбудову пластового руху. Знаковим є те, що до початку Першої світової війни, тобто менше як за три роки у Галичині нараховувалося 34 пластових гуртки що, об'єднували 1700 осіб. При цьому варто відзначити, що діяльність таємних військових організацій стала одним із чинників, котрий підштовхнув українську громадськість Східної Галичини до дискусії щодо майбутнього національного руху. Підсумовуючи значення діяльності пластового гуртка, дослідник стрілецького руху та старшина Легіону Українських січових стрільців Степан Ріпецький зазначив: «Проіснувавши 1 рік, до осені 1912 – цей гурток виконав дуже трудну і важку піонерську працю. Він передав цінний досвід своєї недовгої праці комітетові академічної молоді та січовій організації».

Протягом 1912–1914 рр. відбувалося становлення студентського стрілецького гуртка.

У 1913 р. організацію «Січові стрільці» визнала влада. Але згодом у товаристві почала зростати напруга, викликана насамперед небажанням студентів підкорятися «Українському січовому союзу». Тоді за ініціативи К. Трильовського організація поділилася на «Січові стрільці І» та «Січові стрільці ІІ». Характерною відмінністю «Січей» було те, що керівники організації «Січові стрільці ІІ» були зорієнтовані на підготовку майбутніх підстаршин, тоді як керівництво «Січові стрільці І» на вишкіл підстаршин. Поділ «Січових стрільців» тривав недовго. Згодом обидва товариства сформували так звану «Стрілець секцію», а до її керівників увійшли по 3 представники від студентів і січовиків. У результаті їхньої роботи перед Першою світовою війною в Галичині діяло 96 українських стрілецьких товариств, що нараховувало 8200 членів.

Протягом Першої світової війни більшість українського студентства була забрана до війська; чимало студентів Галичини служило у формації Українських Січових Стрільців.

Українські студенти в Галичині відновили свої передвоєнні організації, а в 1921 році створили Українську Крайову Студентську Організацію, що проіснувала до 1925 р.

Ще однією таємною організацією студентів став «Мазепинський курс мілітарний», заснований студентом правничого відділення Василем Кучабським і О. Квасом. Представниками «Мазепинського курсу мілітарного» було налагоджено видавництво газети «Вічний революціонер». Саме В. Кучабський написав праці «Сигналізація», «Теорія стрілянини», «Розвідча служба». Цей гурток, який об'єднував 80 людей, мав більш воєнне спрямування.

Отже український студентський рух у XIX ст. розвивався під впливом провідних європейських ідей, сприйняв і трансформував досвід організованої академічної молоді країн Західної Європи, перетворився в масовий рух. Студентство в наступні роки Першої світової війни та визвольних змагань українського народу стало в авангарді боротьби за українську соборну незалежну державу.

Список використаних джерел

1. Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України XX століття / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана України січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007 р. / Упор., ред. І. Монолатія. Коломия: Вік, 2007. 312 с.
2. Чухліб Т.В. «Зародження українського футболу». Тарас Чухліб. Київ : Національний книжковий проект, 2010. 384 с.
3. Чухліб Т.В. «Студентське братство». Тарас Чухліб. К. : Національний книжковий проект, 2010. 384 с.
4. Благий В. Українсько-Польські відносини в Галичині XX ст. / Матеріали міжнародної наукової конференції (21-22 листопада 1996 р.). Івано-Франківськ: "Плай", 1997.
5. Прилуцький В. І. Небільшовицькі молодіжні об'єднання в УСРР в 20-ті роки. К. 1993.
6. Головенько В. А., Корнієвський А. О. Український молодіжний рух: історія та сьогодення. К. 1994.
7. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини: 1861 – 1939 рр. Івано-Франківськ, 1995; Головенько В. А. Український молодіжний рух у XX столітті (історико-політичний аналіз основних періодів). К., 1997.
8. Молодіжний рух в Україні: Довідник, ч. 1-2. К., 1998.

Трофіменко Є. С., студентка
Торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ

*Науковий керівник: Кравець Ю. В.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР

Актуальність теми. Сучасне суспільство представляє собою систему, що складається з багатьох подібних субкультурних течій. Молодіжна субкультура є одним з її видів та особливою частиною суспільної культури. Кожен представник субкультурної течії приймає норми, цінності, картини світу, стиль життя та інше – за зразок свого існування.

Метою роботи є визначення причин виникнення молодіжних субкультурних течій, а також аналіз чинників їх впливу на адаптацію молоді до умов навчання у ЗВО.

Теоретичний аналіз проблеми. Адаптація студентів-першокурсників в умовах нового середовища, в умовах нової системи освіти у вищих навчальних закладах не завжди проходить успішно. Багато першокурсників відчують великі труднощі, пов'язані з:

- відсутністю готовності студентів-першокурсників до викликів освітнього середовища ЗВО (різні рівні здатностей до навчання тощо);
 - відсутністю навичок самостійної роботи, роботи з підручником та першоджерелами, аналізом інформації великого об'єму, чіткого висловлювання своїх думок;
 - неприйняття нових стереотипів соціальних відносин студент-студент, студент-староста, студент-куратор, студент-викладач, студент-адміністрація;
 - психофізіологічні особливості студентського віку;
 - відсутність контакту в нових соціальних групах (відділення (коледж), факультет (університет), навчальна група, кімната гуртожитку);
- феномен втрати опіки та контролю з боку батьків (актуально для студентів з інших міст) [3].

Саме ці фактори й стають найчастіше причиною пошуку молодою людиною, студентом, близького за «духом» й уподобаннями середовища, в ролі якого й виступають субкультурні осередки. Найчастіше послідовниками субкультурних течій стають в старшому підлітковому чи в ранньому

юнацькому віці, коли молода людина вже не дитина, але ще не дорослий. Основним змістом й специфічною відмінністю цього віку є перехід від дитинства до дорослості у всіх напрямках розвитку. Важливість цього віку в онтогенезі визначається тим, що у ньому закладається загальний напрямок формування моральних і соціальних настанов особистості. На цьому етапі виникає специфічний комплекс потреб, що виражається у прагненні знайти своє місце у групі ровесників, вийти за межі школи. Таким чином підлітки об'єднуються у групи, створюючи певну субкультуру.

Молодіжна культура – це неоднорідне явище, що має декілька можливих рівнів втілення ідеалу людини. За даними новітнього філософського словника «субкультура» – це система норм та цінностей, що відрізняє групу від більшості суспільства. Молодіжна субкультура – це езотерична, ескапістська, урбаністична культура, створена молодими людьми для себе; це культура, спрямована на включення молодих людей у суспільство; це – часткова культурна підсистема всередині системи «офіційної», базової культури суспільства, що визначає стиль життя, ціннісну ієрархію і менталітет її носіїв [1].

Над дослідженням цього соціально-психологічного феномену працювали: Я. Васильєв, Л. Калашнікова, І. Кононов, А. Лобанова, З. Мирошник, І. Рущенко та ін. [1; 2; 3; 4; 6].

Поширення різних субкультурних течій в Україні визначається кризою соціальних, психологічних і культурних чинників, адже в останні десятиріччя йде трансформація культурних явищ минулих століть в молодіжну субкультуру, яка змінила спосіб життя, світогляд, музику, зовнішність.

В залежності від спрямованості, молодіжні субкультури є доповненням до організованих колективів, так і їх антиподами, тобто їх норми і цінності, суперечать з панівною культурою. Є субкультури з нейтральним спрямуванням.

Позитивне спрямування субкультур:

- в “ідеальній” субкультурі учасники тренуються у виконанні соціальних ролей, розвитку самосвідомості, шукають свій статус і прагнуть досягнути визнання;
- культивують протест проти несправедливості, брехні, подвійної моралі з боку дорослих (суспільства).

Негативне спрямування субкультур:

- прояви вандалізму, бездіяльність, вживання наркотиків, розпуста;
- вплив комерційних компаній, які диктують моду і модель споживачької поведінки: виробники одягу, тютюну, алкоголю, музичних дисків за-

цікавлені в надійному споживачеві, так, наприклад, одна з компаній розбагатіла за рахунок продажу рожевих кедів для Емо;

– субкультури впливають на молодь, а самі практично закриті для зовнішніх впливів.

У чистому варіанті жодного типу молодіжної субкультури не існує, оскільки ці угруповання не відзначаються стійкістю та перетинаються, взаємопроникають одне в одне, проте кожна субкультура має свої відмінності та характеристики, за домінуючими цінностями та ознаками всі молодіжні субкультури можна поділити на:

- музичні – металісти, репери, рейвери, брейкери та ін.;
- романтико-ескапітські – хіпі, готи, рольовими та ін.;
- гедоністично-розважальні – анімешники, фурі, епсі, геймери, хакери, мажори, екстремали та ін.;
- релігійно-містичні – растамани, растафаріанці, рідновіри та ін.;
- розправно-самосудні – скінхеди, гопники;
- епатажно-протестові (радикальні) – байкери, панки, екстремістські політизовані субкультури лівого і правого напрямів;

У зв'язку з соціально-політичними змінами в Україні з'являються дві течії: націоналістична та патріотична [3; 6].

В рамках сучасного загальноновизнаного підходу розрізняють дві основні форми націоналізму: громадянський (або державний) і етнічний (або культурний). Перший ґрунтується на понятті нації як політичної спільноти або співгромадянства, другий розглядає націю як етнокультурну категорію, як спільність, що має глибокі історичні корені, соціально-психологічну або навіть генетичну природу. Перший якраз найчастіше і ототожнюється з патріотизмом, але в своїх крайніх політичних формах може набувати форми державної агресивності, шовінізму чи ізоляціонізму.

Патріотизм більше пов'язаний з емотивною сферою, почуттям відданості власній країні, готовністю служити їй. Націоналізм має інше психологічне «навантаження», опікується переважно проблемами незалежності і єдності певної нації.

В Торговельно-економічному коледжі КНТЕУ реалізується комплексний підхід до вивчення сукупності факторів соціально-психологічної адаптації студентів, що характеризує результативність процесів їх адаптації до умов навчання. На основі аналізу будуються як загальна адаптаційна модель для кожної студентської групи, так і індивідуальні адаптаційні моделі з урахуванням особистісних характеристик і потреб кожного студента.

Висновки. Отже, здійснивши теоретичний аналіз наукових праць, ми дійшли висновку, молодіжні субкультури – своєрідний експериментальний

майданчик кожного суспільства, яке дозволяє собі їх мати [5]. У результаті цього з'являються пробні культурні моделі, які й становлять певний ціннісний досвід для всього людства та можуть увійти до складу майбутньої культури певного соціуму.

Список використаних джерел

1. Єрохіна М. М. Молодіжні субкультури: семіотичний аспект [Текст] / М. М. Єрохіна. Соціологічні дослідження 2006. № 11. С. 95-102.
2. Корпач Н. І. Молодіжна субкультура в сучасній Україні // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. № 21.
3. Лобанова А. С., Калашнікова Л. В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. С. Лобанова, Л. В. Калашнікова. К.: Вид-во «Каравела», 2017. 470 с.
4. Череповська Н. Роль медіа-культури у формуванні молодіжних субкультур / Н. Череповська. Соціальна педагогіка. 2008. № 11 (23). С. 51–63.
5. Шимановський Марк. Готи (Коротка історія та ідеологічні засади руху) / М. Шимановський. Шкільний світ. 2007. № 3 (371).
6. Якуба Е. А. Молодіжні рухи та їх базова типологізація / Е. А. Якуба. Культурологічний часопис. 2002. № 24.

Трофіменко М. С., студентка
Торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ, м. Київ
*Науковий керівник: Лелюх Л. М.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

СУБ'ЄКТИ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

Актуальність дослідження. Вдосконалення та підвищення якості освітнього процесу у закладах вищої освіти є на сьогоднішній день пріоритетним завданням, що постало перед нашою державою [1].

Мета роботи – аналіз маніпулятивних технологій суб'єктів освітнього процесу.

Теоретичний аналіз проблеми. Не для кого не секрет, що існує певна кількість здобувачів вищої освіти, які вступають і навчаються у ЗВО, маючи тільки зовнішні мотиваційні чинники до навчання (престиж закладу чи спеціальності, можливість завести корисні знайомства, висока заробітна платня, вказівка батьків тощо). Такі студенти можуть бути не зацікавленими у знаннях, але, в той же час, вони хочуть отримувати високі бали при оцінюванні знань. Саме тоді такі студенти вдаються до механізмів соціально-психологічного впливу, які є в їхньому арсеналі.

Це може бути:

- а) переконування;
- б) маніпулювання.

Як свідчить досвід, студенти інколи вдаються до маніпуляцій, щоб отримати вищу оцінку, скласти залік, екзамен, відпроситися із заняття тощо. У проведеному нами опитуванні понад 33 % студентів вказали, що так чи інакше вдаються до маніпулятивних прийомів впливу на викладача [1].

Серед таких прийомів впливу є насамперед:

- 1) маніпулювання почуттями та особливостями характеру;
- 2) „психологічний шантаж”;
- 3) відвернення уваги;
- 4) маніпулювання інформацією;
- 5) „професійна” маніпуляція тощо [3].

Коротко проаналізуємо ці різновиди маніпулятивної активності студентів.

Маніпулювання почуттями та особливостями характеру. Застосовуючи цю категорію маніпуляцій, маніпулятор прагне добитися співчуття, симпатії, зіграти на слабких місцях тощо. Найчастіше використовуються студентами.

Мета – вища оцінка, залік, допуск до екзамену тощо.

До маніпулювання почуттями та особливостями характеру відносять такі маніпуляції:

1. Маніпуляція „Стипендія”;
2. Лестощі та компліменти;
3. Маніпулювання особливостями характеру.

Наступним різновидом маніпулятивної активності студентів є „Психологічний шантаж”. Прикладами „психологічного шантажу” можуть бути:

1. „Істерика”;
2. „Взяти змором”;
3. „Дрібні послуги”;
4. „Останній залік”.

До категорії «психологічного шантажу» належить також прихована агресія, маніпуляція шляхом відвернення уваги, маніпулювання інформацією.

Висновки. Отже, проведені дослідження і наведені дані дають підстави стверджувати, що маніпулятивні впливи справді є в стосунках суб’єктів навчально-виховного процесу, що вони відрізняються своєю специфікою і суттєво впливають на характер педагогічного процесу, створюючи нездоровий морально-психологічний клімат у тому чи іншому закладі вищої освіти [2; 3].

Список використаних джерел

1. Ворошилов В. В. Журналистика и бизнес: реклама и «паблик рилейшнз» в структуре массовой информации / В.В. Ворошилов. СПб. : Типолаборатория ф-та журналистики СПбГУ, 1993. 456 с.
2. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е.Л. Доценко. СПб. : Речь, 2003. 304 с.
3. Карамушка Л. М. Психология управління: навч. посіб. / Л. М. Карамушка. К. : Міленіум, 2003. 344 с.

Фекета М. М., студентка Ужгородського
торгівельно-економічного коледжу
КНТЕУ

*Науковий керівник: Фречка О. В.,
викладач історії України Ужгородського
торгівельно-економічного коледжу
КНТЕУ*

ФОРМУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО РУХУ НА ЗАКАРПАТТІ (1920–30-ТІ РОКИ)

Актуальність. Залучення молоді до національно-політичного життя, громадська і культурна активність студентства є темою, яка незмінно цікавить дослідників. Становлення студентського руху, його організаційна діяльність є важливою складовою загальнонаціонального руху, молодь завжди відігравала роль каталізатора суспільних процесів. Дослідження студентського руху на території Закарпаття дозволяє прослідкувати особливості становлення та розвитку національної ідеї в регіоні, встановити вплив різних факторів на специфіку освітнього процесу та студентські організації.

Предмет дослідження. Студентський рух на Закарпатті та діяльність закарпатських студентів за кордоном у 1920–30-х рр.

Мета дослідження. Дослідити специфіку освітнього процесу на Закарпатті в складі Чехословаччини; розкрити особливості діяльності студентських організацій, створених вихідцями із Закарпаття, в Празі та Братиславі та їх зв'язки із західноукраїнським студентством.

Хронологічні рамки роботи. 1920–30-ті роки.

Географічні межі. Підкарпатська Русь, Чехословацька Республіка.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження розкриває особливості студентського руху на Закарпатті, включаючи активну громадську та культурницьку роботу студентів краю у вузах Праги, Братислави, організаційну та практичну діяльність студентських організацій, дозволяє простежити взаємозв'язок студентського руху та політичних процесів на території краю; результати дослідження можуть бути використані для історико-краєзнавчої роботи та узагальнення в історії студентського руху.

Загальна характеристика розвитку освіти в Закарпатті у міжвоєнний період в складі Чехословаччини

Після розпаду Австро-Угорської монархії постало питання про належність території Закарпаття, яке входило до угорської частини імперії. 10

вересня 1919 року Сен-Жерменським договором було закріплено рішення про передачу цієї території до складу новоствореної Чехословацької держави. Конституція Чехословаччини, прийнята 29 лютого 1920, ввела в ужиток назву «Підкарпатська Русь» і, починаючи з цього часу, таку назву використовували у всіх офіційних відносинах і як політичне поняття в міжнародній практиці.

У міжвоєнній Чехословаччині значно поліпшилась крайова освітня політика. Зростала освіченість молоді краю, формувалась місцева інтелігенція. В результаті проведеної шкільної реформи в Закарпатті помітно зросла кількість народних шкіл і середніх навчальних закладів. Так, у 1938 році діяло 492 українські народні школи, 5 гімназій, 4 учительські семінарії та 138 різних фахових шкіл. Розвиток початкової освіти сприяв формуванню і середньої, яка була представлена горожанськими школами (21 горожанська школа з українською мовою навчання).

Після входження території сучасного Закарпаття до складу Чехословаччини на тлі загальної лібералізації у значно більшої частини місцевої молоді (порівняно з австро-угорським періодом) з'явилася можливість здобувати вищу освіту. І вже невдовзі на арену культурного і політичного життя краю вийшла нова соціально-активна спільнота – студентство. Питання вищої освіти краю довгий час не було вирішено, тому молодь навчалась у Празі, Братиславі, Брно, Кошице, Відні, Будапешті, Римі, Берліні. Це були переважно майбутні викладачі гімназій, лікарі, науковці. Винятком стала Ужгородська духовна семінарія – єдиний навчальний заклад з підготовки духовенства, який щорічно випускав 40-50 добре навчених священників. Частина з них брали активну участь у культурному та громадсько-політичному житті краю. Яскравим прикладом є А. Волошин.

Ще 1915-му в Ужгороді засновано Угорську торговельну школу, яка з 1921 року носила назву Руської торговельної школи. Саме від цієї школи ще міжвоєнного періоду веде свою історію наш навчальний заклад. За сприяння Августина Штефана Ужгородська торгова школа отримала ранг Державної руської торговельної академії, директором якої він був з 1922 по 1925 рік. За його участю також видавалися підручники українською мовою, щорічні звіти про роботу Державної торгової академії. Він був ініціатором створення молодіжного осередку «Пласт», учительського та учнівського хорів. З 1925 року установа діяла в статусі Ужгородської торговельної школи. Серед випускників багато відомих діячів краю і не тільки, зокрема, Олекса Борканюк – відомий політичний діяч, депутат чехословацького парламенту.

Головним центром навчання студентів-українців із Підкарпатської Русі та Пряшівщини у міжвоєнний період була Прага. На початок 1920-х тут діяли легендарні Карлів університет та Вища технічна школа, низка творчих вишів.

Близько десяти перших закарпатських українців із числа недавніх студентів угорських вишів прибули до Праги навесні 1920 р. Восени того ж року до них приєдналися студенти-першокурсники, нещодавні випускники гімназій Підкарпатської Русі та Пряшівщини. Таким чином, на початок 1920-21 навчального року тут перебувало приблизно 30 закарпатоукраїнських студентів, що обумовило можливість їх самоорганізації у товаристві, утвореному за національно-земляцьким принципом.

У 1920-х роках у Чехословаччині діяло три українські вищі навчальні заклади: в Празі - Український університет та Український педагогічний інститут імені М. Драгоманова, а в Подєбрадах — Українська Господарська Академія — висока школа технічна. Але жоден не був переведений до Ужгорода чи Пряшева, безпосередньо до Закарпаття. Багато хто вбачав у такій політиці чехословацької влади прояви того ж колоніального режиму, що і в часи Австро-Угорщини, тому студентство періодично вдавалось до протестів проти такої політики уряду: «Минулого тижня в п'ятницю влаштували підкарпатські студенти перед помешканням міністра Бенеша демонстрацію за автономію Підкарпаття, проти нехтування нашої мови в урядах й на офіціальних святах. У демонстраціях взяли участь і студенти «Возрожденія», яке являється органом аграрного студентського союзу...» (З «Українського слова», від 19.04.1932 р.)

Ще одним містом, до якого часто вирушали навчатись закарпатські студенти в міжвоєнний період, була Братислава. Щоправда, з 250 абітурієнтів загалом, на саму Братиславу припадає лише 1/5 частина. Однак з часом, переконавшись у сприятливих умовах, вони розпочали досить широку пропаганду, яка приносила свої успіхи. Насамперед, йдеться про створення студентських організацій, котрі, крім тісних зв'язків з братиславським студентським рухом, загалом, поставили за мету активну внутрішню діяльність та сприяли консолідації старшого українського громадянства, що перебувало в Братиславі.

Важливою особливістю міжвоєнного періоду в історії Закарпаття було зіткнення кількох суспільно-політичних течій, що і визначали настрої місцевої інтелігенції: українофільська течія, русофільський напрямок, так звані мадярони та частина русинів, прибічників національної відокремленості населення регіону. Це впливало, в свою чергу, і на погляди місцевого студентства. За духовними, релігійними переконаннями карпаторуське

студентство належало до двох релігійних конфесій: греко-католицької та російської православної.

Закарпатські студенти у вищих навчальних закладах Праги

Станом на кінець 1920-х рр. студенти-закарпатці, які здобували освіту у вищих навчальних закладах Праги, становили порівняно чисельну громаду (250–300 осіб щороку) і складали більшість прихожан місцевих храмів східного обряду.

16 жовтня 1920 р. за участю закарпатських українців, які навчалися у Празі, відбулися установчі збори першої закарпатоукраїнської студентської організації у Чехословаччині – гуртка «Возрожденіє», що прийняв русофільське спрямування. Під час зборів частина студентів виступила проти його національно-мовної орієнтації, у травні 1921 р. вони утворили альтернативну організацію – Союз підкарпатських руських студентів. Метою організації було проголошено об'єднання всіх студентів із Підкарпатської Русі, незалежно від їхніх політичних та особистих переконань, а також їх матеріальна підтримка.

Першим головою «Союзу...» став студент Вищої технічної школи Адальберт Балаж. 1921 року повноваження перейшли до Антона Брашайка. Цього ж року Союз звернувся до президента Томаша Масарика щодо мовного питання у Підкарпатській Русі та різко засудив русифікацію гімназій краю. Також члени організації активно долучилися до збору коштів на будівництво в Ужгороді Народного Дому «Просвіти». У травні 1922 р. «Союз...» розпочав випуск журналу «Подкарпатській Студентъ», де публікувалися матеріали про діяльність організації, статті та художні твори її активістів.

У 1922–23 навчальному році «Союз...» повторно очолював А. Балаж. У його лавах на той час перебувало 29 студентів. «Союз...» продовжував активну співпрацю із «Просвітою», яка поступово переходила на проукраїнські позиції. У 1923–1926 рр. «Союз...» суттєво занепав, а членська база помітно зменшилася: засновники організації поступово завершували (або ж залишали) навчання, а більшість нових студентів, які прибували до Праги, з різних причин вступали до «Возрожденія».

7 березня 1926 р. закарпатоукраїнські студенти провели у Празі збори, де висловили рішучий протест стосовно розпорядження уряду Чехословаччини «Про мову» (у ньому, крім іншого, офіційною мовою на території Підкарпатської Русі було визначено виключно чеську). Учасники ухвалили резолюцію, де назвали уряд Чехословаччини некомпетентним у прийнятті будь-яких рішень щодо мовного питання в Підкарпатській Русі, вимагали заміни чиновників-чехів, які працювали в Підкарпатській Русі, але не во-

лоділи мовою місцевого населення, надання «руській» мові статусу офіційної на території Пряшівщини тощо.

Якісні зміни у «Союзі...» розпочалися із середини 1920-х рр., коли його лави стали регулярно поповнювати нові студенти з числа випускників Берегівської гімназії, Мукачівської торговельної академії і частково Ужгородської гімназії. Серед викладачів цих закладів тоді переважали приїжджі й місцеві педагоги-народовці, а навчальний процес базувався на українських традиціях та україномовних підручниках. Там же діяли й перші осередки «Пласту», що мав колосальний вплив на формування національної свідомості тогочасної молоді. Також «Союз...» розгорнув досить широку культурно-просвітницьку діяльність, проведення відкритих лекцій, а також створення драматичного гуртка. Метою гуртка стало згуртування свідомих студентів для підготовки вистав, за допомогою яких можна було б поширювати українську мову серед населення Підкарпатської Русі, а у Празі – пропагувати українське мистецтво. В квітні 1929 р. гурток перетворився в самостійну організацію під назвою «Студентський драмгурток «Верховина»».

У грудні 1929 р. «Верховина» здійснила гастрольний тур 10 містами й селами Підкарпатської Русі з прем'єрою вистави за п'єсою Ю.-А. Шерегія «Нова генерація». Загалом упродовж 1927–1930 рр. у репертуарі гуртка було 12 вистав за п'єсами сучасних авторів, класиків української і чеської драматургії. Серед постійних акторів гуртка слід згадати студентів: С. Петрашка, Є. Шерегія, М. Цуперяка, В. Федака, П. Добровського та інших.

На 7-х загальних зборах організації було затверджено її нову назву – Союз Підкарпатських Українських Студентів. Змінений статут було подано до Міністерства внутрішніх справ ЧСР, але у відповіді від 15 жовтня 1929 р. ці зміни були визнані незаконними (вживання терміну «український» у назвах закарпатських організацій у міжвоєнній ЧСР тривалий час не дозволялося). Суттєвим у процесі національного відродження СПРС стало встановлення восени 1929 р. контактів із проукраїнськими студентськими організаціями Галичини. 20–26 червня 1930 р. на їх запрошення делегація СПРС відвідала Краків, Перемишль, Львів та Станіславів, де була тепло прийнята активістами місцевих організацій проукраїнського спрямування. Таким чином, на рубежі 1929–1930 рр. СПРС розпочав інтеграцію у загальноукраїнський студентський рух.

Того ж часу СПРС розпочав активну просвітницьку діяльність серед закарпатоукраїнських робітників, які працювали у Празі. У 1929 р. при ньому було створено господарсько-робітничу секцію, до якої тоді записалося понад 60 осіб.

5 липня 1931 р. СПРС провів в Ужгороді урочисті святкові збори з нагоди свого 10-річчя. Участь у них, крім студентів, взяло чимало представників народовецької інтелігенції старшого покоління. За цей період із малочисельного празького гуртка, що не мав чітко визначеного національного обличчя, він, переживши період суттєвого занепаду, перетворився на потужне товариство проукраїнського спрямування, що поширило вплив на найбільші університетські центри Чехословаччини, досягло помітних успіхів у культурно-освітній діяльності, заявило претензію на участь у світовому русі українського студентства та не стояло осторонь актуальних проблем політичного життя Закарпаття.

В 1922 році в Празі утворюється об'єднання українських студентських організацій ЦЕСУС – Центральний Союз Українських Студентів. 24 серпня 1924 р. у Празі був схвалений статут ЦЕСУС, до нього належали 22 студентські організації, що перебували у 9 державах, але у 1932 р. число їх виросло на 32: «Нести всебічну моральну, культурну, станову і матеріальну допомогу своїм членам в їх стремліннях досягнути вищу фахову освіту».

В 1920–1923 роках у Празі виходить студентський часопис «Український студент», а згодом – «Студентський вісник», який у 1925 р. почав виходити друком й був найсоліднішим міжнародним журналом українського студентства в Європі. Тоді ж українське закарпатське студентство видає в Празі часопис «Підкарпатський студент».

В Празі, в чеському Карловому університеті були засновані кафедри українознавства. 16 грудня 1926 р. відбувся вступний виклад ректора проф. О. Колесси, якому була ввірена на цьому університеті кафедра історії української мови та літератури, а 5 березня 1928 року професор Дмитро Дорошенко почав викладати історію України.

Частим явищем при творенні студентських об'єднань та організацій стало врахування конфесійного принципу. Довгий час тривало протистояння між двома основними напрямками – греко-католиками та православними. Наслідком цих процесів стало утворення у Празі товариства православних студентів “Пролом”. Його установчі збори відбулися 29 листопада 1933 р. за участі понад ста студентів із Закарпаття та Пряшівщини. Товариство прийняло виключно русофільське спрямування і його основними завданнями були: відродження первісного “карпаторусского народа” та навернення його до православ'я. Головою новоствореної організації став студент медичного факультету Іван Шлепецький (1907–1976).

З перших днів існування товариство “Пролом” розпочало широку культурно-освітню роботу. У 1933–34 навчальному році при ньому було утворено бібліотеку (станом на 1934 р. у ній нарахувалося 519 томів), якою

мали змогу користуватися усі бажаючі студенти. Крім цього товариство регулярно проводило у Празі різні культурно-масові заходи з нагоди релігійних та слов'янських свят.

Проте найбільше значення безумовно мала благодійна діяльність товариства “Пролом” на користь студентства. Воно регулярно надавало своїм членам матеріальну допомогу та довгострокові позики, а також щороку, за конкурсом, виділяло студентам кілька соціальних стипендій. Названі стипендії виплачувалися щороку протягом трьох місяців (жовтень– грудень) до початку виплати державних стипендій. Слід також відзначити, що деякі активісти товариства “Пролом” проводили благодійну діяльність і поза студентським середовищем. Так, перший голова “Пролома” Іван Шлепецький у 1930-х рр. був основним опікуном закарпатських дітей (незалежно від їх конфесійної приналежності), які навчалися у празькій російській гімназії.

У середині 1930-х рр. члени товариства “Пролом” мали досить впливові позиції у русофільському студентському русі загалом. Хоча “Пролом” від моменту утворення декларувало свою аполітичність, на практиці цей принцип не завжди дотримувався. Яскравим прикладом була публічна компанія товариства проти призначення губернатором Підкарпатської Русі Костянтина Грабаря, проведена у середині 1930-х рр. Основним аргументом студентів було те, що призначення губернатором представника греко-католицького духовництва (до початку 1920-х К. Грабар працював священником) – це дискримінація православної громади Підкарпатської Русі.

У березні 1939 р. після розпаду Чехословаччини діяльність товариства “Пролом”, як і більшості інших празьких студентських організацій, була заборонена німецькою владою.

Український студентський рух у Братиславі

За першої Чехословацької республіки до 1938 року в Братиславі був лише один університет. У тому році була відкрита перша Словацька вища школа технічна. Кількість студентів у Братиславі тоді становила лише дві тисячі осіб, а поміж них українці із загальної кількості українських мешканців 725.360 чоловік, складали зовсім маленьку групу – 2–3%. Вона, однак, жила своїми власними національними інтересами і докладала значних зусиль для ознайомлення мешканців Братислави та цілої Словаччини з рідною культурою.

В 1931 році була заснована в Братиславі філія СПУС, яка під час свого існування (1931–1939) мала пересічно 30–50 активних членів, головою організації було обрано Юрка Шпильку.

Тоді ж невелика група студентів-українських емігрантів, що студіювали в Університеті ім. Коменського, також подала прохання на ухвалення ста-

туту їх організації з назвою «Українська студентська громада». Ця організація під час свого існування постійно співпрацювала зі СПУС та іншими українськими організаціями в Братиславі.

Із статистичних матеріалів Університету Коменського можемо увести деякі дані про кількість студентів із Закарпаття в Братиславі. У 1926 р. їх було 10, 1928 – 12, 1930 – 19, 1932 – 38, 1934 – 53, 1936 – 52, 1938 – 68. У 1938 році, при загальному числі братиславських студентів слухачі з Закарпаття становили 3,15 %. Переважна частина закарпатських студентів походила з незаможних робітничих та селянських родин, що мали повну державну підтримку, і тому, що допомога давалася лише здібним, працьовитим та пильним студентам, першим й головним завданням їх було добре вчитися.

Організаційна праця закарпатських студентів йшла, на превеликий жаль, у двох напрямках, відповідно до двох культурно-політичних орієнтацій, що існували в Закарпатті. Найпотужнішою була українська група, що утворила СПУС. Вона стояла на національному, народному ґрунті і співпрацювала з Товариством «Просвіта», яке було засновано у 1919 році. Сильна була теж група російської орієнтації, що заснувала студентське товариство «Возрождение» та співпрацювала з «Обществом А.Духновича», заснованим у 1923 році.

Братиславське студентство вело досить активне громадське життя, організовуючи читання, творчі вечори, створивши студентський хор, а також гурток танцюристів. З кінця 1920-х років було засновано три курси українських народних танців, а в 1929 році організований і струнний оркестр, за допомогою якого відбувалися хореографічні вечірки. Одяг для концертів позичали з Ужгородського Українського театру. У 1930 році хореографічний гурток виступав у Словацькому Національному Театрі в Братиславі з великою ціловечірньою програмою. Цей вечір у театрі мав великий успіх.

Чималу організаційну працю здійснило студентство при заснуванні братиславської філії Товариства «Просвіта». Студентство брало жваву участь у житті цієї філії та протягом чотирьох років вело українську школу для дітей українських родин, що жили тоді в Братиславі. Братиславська «Просвіта» мала власну велику бібліотеку та передплачувала різні українські часописи та журнали. Не стояли учасники союзу і осторонь політичних процесів, виступаючи з різкими заявами щодо русинів як окремого народу, та підтримували рішуче позиції українофільського напрямку. 1936–37 роки позначились серйозною боротьбою за українську школу в Закарпатті та проти російських підручників у школах. Після проголошення самостійної Словаччини братиславська філія СПУС була ліквідована, а окупація

Карпатської України мадярами остаточно зруйнувала життя українського студентства в Братиславі. З членів організації залишились в Братиславі тільки три студенти, що були перед закінченням свого навчання.

Висновки. Студенти як одна з надзвичайно активних соціальних груп характеризуються нестабільністю, адже період належності до цієї категорії визначається роками навчання. Однак саме студенти виступають каталізатором розвитку суспільства, його активною, організовуючою складовою. Студентство Закарпаття є основою формування та становлення майбутнього політичної та інтелектуальної еліти краю, що, проте, змушена була шукати можливості для навчання за його межами.

Дослідивши студентський рух та громадську, організаційну роботу закарпатських студентів у міжвоєнний період у вищих навчальних закладах Чехословаччини, можна відзначити таке:

- проблема достатньо низького рівня освіти на території краю пов'язана з безпосередньо несприятливою політикою з боку австро-угорської влади на початку XX століття;

- в міжвоєнний період чехословацька влада значно покращила рівень крайової освіти і для місцевої молоді з'явилась можливість здобувати вищу освіту;

- значною проблемою залишалась відсутність вищих навчальних закладів на території самої Підкарпатської Русі;

- головними студентськими містами для закарпатської молоді стали Прага та Братислава;

- організаційна робота студентів у Чехословаччині була надзвичайно активною, про що свідчить товариства, які були створені;

- проблемою розвитку студентського руху, як і національного руху на території Закарпатті, залишалась конфесійна роз'єднаність та наявність кількох головних суспільно-політичних течій;

- український студентський рух закарпатської молоді в чехословацьких вищих навчальних закладах намагався активно співпрацювати з національним рухом на території краю та в інших регіонах.

Список використаних джерел

1. Баяновська М.Р. Роль молодіжних організацій в культурному відродженні Закарпаття (20–30-ті рр. XX ст.) / Науковий вісник УжНУ. Серія «Історія». 1999. Вип. 3. С. 56-59.
2. Делеган М. Громадська діяльність підкарпатських студентів у вузах Чехословацької республіки. / Карпатський край [Ужгород]. 1999. № 1-3. С. 66-68.
3. Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. 720 с.

4. Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2013 р.: реком. бібліогр. посіб. Ужгород: Вид-во Падеяка, 2012. 440 с.
5. Куцов К.О. Діяльність «Союзу підкарпатських руських студентів у ЧСР (1921-1939 рр.)» / Науковий вісник УжНУ. Серія «Історія». 2016. Вип. 1. С. 36-41.
6. Маляр Л.В. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті у II половині XIX ст. – на початку XX ст. / Науковий вісник УжНУ. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Вип. 2. С. 126-132.
7. Молодіжний рух на Закарпатті (XX століття). Ужгород: Закарпатський Центр Соціальних служб для молоді, 1995. 67 с.
8. Науменко Є. З життя українських студентів в Братиславі підчас ЧСР (1920-1939 рр.) / Дукля. 1999. № 4. С. 44-46. № 5-6. С. 51-55.
9. Сьогі Л. Закарпатські студенти в європейських університетах 1407-1919. Київ-Будапешт, 2013. 204 с.

Черниш М. В., студентка Економіко-правового відділення Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ

*Науковий керівник: Панченко В. С.,
голова ц/к гуманітарних та природничих
дисциплін ЖТЕК КНТЕУ,
кандидат історичних наук*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ОЧИМА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ЄВРОПРАГМАТИЗМ, ЄВРОРОМАНТИЗМ ЧИ ЄВРОФОБІЯ?

Постановка наукової проблеми. Сучасний світ охопили глобалізаційні процеси, що спонукають держави вступати до різних міжнародних союзів. Одними із найпотужніших подібних об'єднань є Євросоюз, НАТО, СНД, СОТ та інші. Зберігати позаблоковий статус нині практично неможливо через глобальні проблеми людства, економічні кризи, а також у зв'язку із черговим наростанням політичної поляризації світу та появою нових осередків нестабільності. Україна, яка історично перебуває на пограниччі двох світів – європейського та азійського, останнім часом перетворилась на плацдарм політичної та збройної боротьби. У цій ситуації український народ має зробити свій вибір на користь одного із полюсів, визначивши шлях розвитку країни та долю прийдешніх поколінь на найближчі десятиліття, а можливо, й сторіччя. Тому нині актуальним видається з'ясувати позицію українців щодо євроінтеграції шляхом проведення власного незалежного соціологічного опитування та аналізу його результатів.

Аналіз останніх досліджень. Проблема вивчення євроінтеграційних прагнень в Україні не є новою, оскільки вона почала обговорюватись на загальнонаціональному рівні ще з середини 1990-х рр. Однак об'єктом пильної уваги стала лише із початку 2000-х рр., коли президент України В. Ющенко відмовився від політики балансування між Сходом і Заходом і чітко сформулював євроінтеграційні прагнення держави. У сучасному вченому світі сформувалось кілька точок зору на питання євроінтеграції. Юристи зосередились на аналізі законодавчого забезпечення євроінтеграційних процесів (дослідницька група О. Гончаренка [1]). Політологи вивчали взаємини України з країнами-членами Євросоюзу (М. Золкіна [2]). Економісти та соціологи досліджували проблеми та перспективи євроінте-

граційного процесу задля аналізу соціально-економічних та інституційних перетворень в Україні (Т. Богдан [3], С. Рошко, В. Машкара-Чокнадій [4]). Історики сконцентрувались на специфіці розвитку соціальної сфери України в умовах євроінтеграційних процесів (Н. Пігуль, О. Люта [5]). Отже, проблема євроінтеграції цікавила дослідників, спонукаючи їх до вивчення різноманітних аспектів. Такий підхід дозволив вивчити і деталізувати різні особливості та «підводні камені» досліджуваного об'єкту, але водночас унеможлилював комплексний погляд на нього.

Разом із тим, у 2000–2019 рр. соціологічними центрами проводилися всенародні опитування щодо євроінтеграції, публікувалися аналітичні матеріали. Серед найбільш масштабних – опитування у рамках «Програми сприяння громадській активності «Долучайся!» (травень 2018 р.) [7] та дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» (серпень 2018 р.) [6]. Вони звичайно відображають ставлення українців до євроінтеграції, проте лише старшого покоління і не увиразнюють думку молоді. Цим і обумовлюється актуальність нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Протягом березня 2019 р. автором було опитано 120 студентів трьох вузів м. Житомира – Житомирського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ (73 чол.), Житомирського національного агроекологічного університету (17 чол.), Житомирського державного університету ім. І. Франка (30 чол.). У подальшому викладі спробуємо проаналізувати отримані показники та визначити: наскільки поінформована молодь з питань інтеграції до ЄС та що все ж таки превалює у її судженнях – європрагматизм, євроромантизм чи єврофобія.

За результатами дослідження виявилось, що більшість опитаних ставляться до євроінтеграційних прагнень України позитивно (42%). Це загалом відповідає очікуванням влади та наочно демонструє історичний зв'язок нашої країни із європейським регіоном. Разом із тим, насторожує значний відсоток тих, хто висловлює нейтральну (41%) чи байдужу зовсім (17%) позицію. На практиці це означає, що двом третім молодих українців, які мають розбудовувати нашу державу вже завтра абсолютно все рівно якою вона буде. Це, мабуть, чи не найбільша трагедія сучасності: коли майбутнє нації не цікавиться життям своєї батьківщини, самовідсторонюється від усіх суспільно-політичних процесів і дозволяє іншим творити своє сьогодні і свою історію.

У чому ж причини такої кричущої ситуації? На наш погляд, до цього призвели сторіччя перебування під іноземною зверхністю, де кожен новий окупаційний уряд докладав максимум зусиль до викорінення української ідентичності, національної свідомості та самобутності. З іншого боку, ке-

рівники вже незалежної України приділяли більшу увагу спробам стабілізувати соціально-економічне становище, а також політичній боротьбі і зовсім занедбали ідеологічно-виховну та освітянську галузь. Все це згубно для народу, який вже не відчуває себе етнічною єдністю, що спричиняє відцентрові тенденції та полегшує черговим окупантам завдання з розподілу українських земель. Саме тому нині на перший план у молоді вийшли прагнення до заможного комфортного життя, а не боротьба за власну державність. Адже згадаймо минуле: навіть в умовах кріпацтва, сибірської каторги, жахів нацистських концтаборів все одно наш народ боровся, бо жевріла виплекана культурно-освітніми і церковними організаціями національна ідея. Тепер же це духовне осердя практично знищене і великий свободолюбивий народ перетворився у аморфне населення певної території.

Сучасні реалії показують нам, що складність цієї ситуації зрозуміла і сама влада, адже (хоч трохи і запізно) були видані закони про декомунізацію [8], вибудована концепція української освіти [9], в якій значний наголос робиться на національно-патріотичному та громадянсько-правовому вихованні молоді, за державного сприяння відроджуються культурно-освітні товариства [10, с. 8–9] та пластовий рух [11, с. 62]. Тому окремі позитивні зрушення ми маємо.

Певною мірою впливає на величину показника байдужості до зовнішньополітичного вибору України і мала поінформованість громадян. Так, знають про євроінтеграцію у загальних рисах – 29%, частково знають – 27%, взагалі не знають – 18%, добре знають – 14%, на рівні експерта – 8%. Тобто 74% юного покоління не володіє належною повнотою інформації, а значить не в змозі приймати виважені рішення, керуючись в основному емоціями і тому є гарним об'єктом маніпуляцій. Підтверджує подібні висновки і відповідь респондентів на питання про сторонні впливи на їх судження, до яких 23% віднесли думки батьків, родичів, друзів; 21% – аналітичні матеріали у ЗМІ; 11% – виступи соціологів і політологів, в той же час 12% було важко визначитись із джерелом. Тобто знов-таки 74% молоді є об'єктом маніпулювання і лише 26% намагаються приймати рішення самостійно.

У чому причини такої поганої поінформованості знаходимо відповідь у наступних питаннях нашої анкети. У цьому сенсі показовим є завдання «Як Ви думаєте, наскільки українська влада об'єктивно подає інформацію про перспективи і недоліки євроінтеграції?», де було отримано такі результати: 64% – подається та інформація, яка лише розхвалює перспективи, а недоліки замовчує; 22% – інформація подається повно і всебічно; 10% – висвітлюються тільки недоліки і проблеми євроінтеграції; 3% – не ви-

значились, а 1% переконанні, що у цьому питанні дотримується державна цензура і видно владну лінію висвітлення фактів. Інакше кажучи, 75% респондентів впевнені у необ'єктивності подаваної інформації і лише 22% довіряють ЗМІ. Так склалось тому, що у попередні часи сформувалось відповідне реноме преси як органу комуністичної пропаганди, що був носієм наскрізь фальшивих, проте вигідних владі даних. З іншого боку, і в сучасній Україні через нерозвиненість гуманітарної сфери і невпорядкованість політики у цій царині існує замало солідних наукових державних видань, де б публікувались результати фундаментальних досліджень справжніх вчених.

Цікаво й те, що більшість опитаних винуватить у своїй поганій поінформованості і загальному недовірливому ставленні до євроінтеграції уряд. Оскільки на запитання «Як Ви оцінюєте роботу уряду з позицій реальних дій з євроінтеграції за п'ятибальною шкалою» 55% впевнено поставило двійку, 33% – трійку, 5% – четвірку, 7% – не визначилось і ніхто не оцінив роботу на відмінно. А на завдання анкети «Коли Україна по-Вашому досягне членства в ЄС?» маємо такі відповіді: 34% – в найближчі 10 років, 22% – взагалі не досягне ніколи, 15% – через п'ятнадцять років, 12% – через двадцять п'ять років і всього лише 14% є оптимістами і вважають, що протягом найближчого п'ятиріччя. Тобто рівень довіри до чинної владної вертикалі в Україні надзвичайно низький (всього 5–14%) і це змушує задуматись, особливо в перспективі виборів.

На зацікавленість у партнерстві завжди впливає імідж організації та її діловий образ. Спершу з'ясуємо наскільки достовірним він може бути через запитання «Чи стежите Ви за новинами, які стосуються Європи?». Виявляється, що за справами західних сусідів наша молодь все ж таки стежить у 49% випадків, 4% – частково приваблює дана тематика, а 47% не виявляє інтересу зовсім. Тобто лише у половини опитаних може скластися більш-менш реалістичний образ ЄС. При цьому, характеризуючи європейську країну, 62% використали такі риси як економічно розвинута, прогресивна у науково-технічній сфері, з високим рівнем добробуту; 23% – високоосвічена, інтелігентна, колоритна, древня, культурна; 10% – товариська, співчутлива, безпечна, країна широких можливостей; 5% – жорстока, нетерпима, маргінальна, пихата. З наведеного бачимо, що у 95% респондентів склався позитивний образ і лише 5% мають негативні уявлення.

Поглиблюючи дослідження суспільних настроїв та мотиваційних факторів євроінтеграційних процесів в Україні спробуємо простежити, що переважає: європрагматизм, євроромантизм чи єврофобія у сучасної молоді. Якщо звернутись до відповідей на попереднє питання, то бачимо, що єв-

ропрагматики становлять 62%, євроромантики – 33%, а єврофоби – тільки 5%.

Дослідимо першу тенденцію – європрагматизм. Вона сформувалась вже давно, у XIX–XX ст. Саме тоді українці, шукаючи засобів до виживання, почали масово емігрувати у Європу на заробітки, формуючи іноземні діаспори [12]. Нова хвиля трудової еміграції охопила Україну у 2000-ні рр. Лише за офіційними даними Держкомстату, за 2016–2018 рр. п'ять мільйонів наших громадян виїхало за кордон з метою працевлаштування, при чому 71% всіх виїжджаючих головною причиною такого кроку назвали низьку зарплату. Найбільше працювати їдуть до сусідніх Польщі, Чехії, Угорщини [13]. Міжнародна організація з міграції оцінює можливе потенційне збільшення числа трудових мігрантів у короткотерміновій перспективі на 41%. При чому серед них майже половина осіб віком 18–29 років, які вирішили вже на батьківщину не повертатися [14, с. 13]. Додатковим ризиком для України є збільшення числа студентів, що навчаються за кордоном [15].

На думку голови Ради Федерації роботодавців України Д. Олійника, нині кадровий голод вже загрожує національній безпеці. Ситуація ще більше почала ускладнюватися після введення безвізового режиму з ЄС. Сусідні країни намагаються на повну використати компетенції українських робітників. Так, за підрахунками Союзу підприємців і роботодавців Польщі, для підтримки зростання економіки цієї країни необхідно залучити 5 млн. емігрантів, а загальна кількість виданих запрошень на роботу у 2018 р. для українців склала три млн. чол. Разом із тим, Міністерство праці, соціальних справ та сім'ї Словаччини повідомили, що у зв'язку з розширенням виробництва найближчим часом прогнозується значний дефіцит робочої сили на рівні 70–100 тис. чол., перекрити який планується за рахунок українських мігрантів [16, с. 15].

Підтверджують ці дані і результати нашого соціологічного опитування. Так, 45% респондентів оцінило рівень життя у Європі як добрий і відмінний, 25% як задовільний і ще 15% не змогли визначитись. На питання ж, що саме Вас приваблює у способі життя європейців 75% відповіло гарні умови праці, високі заробітні плати, соціальне забезпечення. При чому, 78% вважає, що у європейському способі життя переважають самі плюси і ще 74% хотіло б жити в одній із європейських країн.

Іншою позицією щодо євроінтеграції є євроромантизм. Його прихильники вважають, що нас з Європою пов'язують цілі віки життя пліч-о-пліч, спільні культурні, господарчі і політичні традиції, родинні взаємини. Лише зла примха історії відірвала Україну від її етнічних коренів і звичної зони

комфорту та кинула в обійми незрозумілого, хаотичного та жорстокого азійського світу, яскравим представниками якого стали спочатку Російська імперія, а потім і СРСР. Серед плюсів повернення у євроспільноту є відродження багатой духовної культури та морального осердя нації, нові перспективи розвитку вітчизняної культури та мови, повноцінне становлення демократії, правової держави та громадянського суспільства, реформування соціально-економічного життя тощо.

За результатами нашого дослідження, євроромантики серед сучасної молоді складають рівно третину, що теж є вагомим показником. Тобто нині ще не все втрачено і юнацтво починає потроху розуміти важливість духовності у нашому житті і що без зміни самого світогляду та ціннісно-моральної сфери сучасного українського громадянина не відбудеться сутнісних змін і у нашому способі життя загалом. Серед заманливих принад європейського способу життя називають: дієвість законодавства (53%), давню культуру і мистецьку спадщину (21%), реальні гарантії демократії (4%), ефективну участь народу у державному житті (3%). У той же час перевагами членства в ЄС є: можливість вільного пересування – 52%, захист прав і свобод – 8%, налагодження міжнародної співпраці – 2%, доступність європейських вузів та освітніх програм – 3%. При цьому 62% опитаних вважає, що вже зараз Україна та Європа мають спільні риси. Наприклад, прагнення до громадянського суспільства і правової держави (25%), спільна історія із багаторічним досвідом співпраці (15%), схожа мова, культура, ментальність (9,6%).

Останньою і найменш чисельною позицією є єврофобія. Її прихильники є представниками консервативних традиційних сил українського суспільства, які вважають за краще добре відоме старе, чим незнане нове. Вони вбачають в євроінтеграції самі мінуси і небезпеки, всіляко критикують будь-які суспільні зміни і прагнуть до консервації вже існуючого стану справ. За результатами анкетування, подібний світогляд характерний лише для 5% молоді. Це можна пояснити психолого-віковими характеристиками юнацтва, для якого притаманні інтерес до всього нового, прагнення спробувати себе у різноманітних сферах діяльності, зростання пізнавальної активності та відкритості світу, що впливають і на оцінку євроінтеграційних процесів.

Єврофоби стверджують, що в Україні з Європою більше відмінностей, чим точок дотику, що унеможливорює процес інтеграції. Серед них: життєвий рівень населення (30%), різні морально-етичні цінності (26%), більш тривалі традиції державотворення у Європі (22%), ступінь сформованості нації (5%), наявність/відсутність державних ідеологій (4%). Разом із тим,

Євросоюз теж має суто прагматичний інтерес до України, як-от: зацікавленість у ресурсно-сировинній базі (47%), здобуття дешевої і кваліфікованої робочої сили (29%), прагнення створити опозицію до Росії і використати Україну як військовий плацдарм (11%), укріпити союз через приєднання молодих амбітних членів (8%).

На погляд євроскептиків, навіть якщо Україна і увійде до Євросоюзу, то одразу отримає цілий віз проблем. При цьому серед найголовніших називають: наплив нелегальних мігрантів із східних країн, що спричиняє криміналізацію життя (51%), глобальні економічні кризи (19%), глобалізація, що знищує національно-культурні особливості (10%), занепад вітчизняної економіки через наплив дешевих і більш якісних товарів із Європи (7%), заплутаність законодавства (4%), зверхнє ставлення країн стійкої демократії до новобранців (4%), завищені стандарти розвитку, що вимагають болючих реформ (2%).

Висновки. Таким чином, у сучасному молодіжному середовищі України впевнено лідирує європрагматичний підхід до інтеграції у ЄС, що обумовлюється як економічною кризою у державі, так і відсутністю повноцінної національної свідомості та української ідентичності у молоді. Причому нині це стало вагомою проблемою нашого життя, адже прагматизм, користь, а подекуди і відвертий цинізм стали рушійною силою та наріжними каменями при прийнятті рішень юнацтвом з усіх сутнісних питань, а не лише щодо євроінтеграції. Тому сьогодні, як ніколи, актуальні проблеми національно-патріотичного та громадянського виховання юного покоління, пробудження національного духу та повернення до традиційних українських морально-духовних першоджерел народу. Причому поставлене завдання має вирішуватись всебічно: як через формування урядом сталої концепції державного розвитку, так і шляхом залучення громадськості у вигляді культурно-освітніх, правозахисних організацій, ініціативних груп та товариств.

Список використаних джерел

1. Гончаренко О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України / О.М. Гончаренко, А.О. Багатуренко, К.В. Бакал, А.І. Винокурова та ін. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2013. Т. I. С. 101-113.
2. Золкіна М. Громадська думка щодо євроінтеграції: нові тренди як шанс на консолідацію суспільства / Інформаційно-аналітичне видання «Євроінтеграція України: досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства». під ред. Фірсова Л.Ф. та Куц С.А. 50 с. С. 8-23.

3. Богдан Т. Євроінтеграційний курс України: проблеми, протиріччя, перспективи / Дзеркало тижня. 2015. № 19. С. 8.
4. Рошко С. Економічний зміст європейської інтеграції України: електронний ресурс / С. Рошко, В. Машкара-Чокнадій. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/>
5. Пігуль Н.Г. Розвиток соціальної сфери України в умовах євроінтеграційних процесів / Н. Г. Пігуль, О.В. Люта. Фінансовий простір. 2015. №2(18). С. 344-349.
6. [Без автора] Європейська інтеграція у вимірі громадської думки. URL: <https://dif.org.ua/article/evropeyska-integratsiya-u-vimiri-gromadskoi-dumki>
7. [Без автора] Програма сприяння громадській активності «Долучайся!». URL: <http://www.gromadosvita.info/>
8. Закон України № 317- VIII від 9 квітня 2015 р. «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». URL: <http://www.memory.gov.ua/laws/zakon-ukraini-pro-zasudzhennya-komunistichnogo-ta-natsional-sotsialistichnogo-natsistskogo-tota>
9. Наказ Міністерства освіти і науки України №776 від 16 липня 2018 р. «Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/prp/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
10. Нарис історії «Просвіти» / Під ред. І. Мельника. Л.: Вид. спілка «Просвіта», 1993. 231 с.
11. Жулковський В. Роль молодіжної скаутської організації «Пласт» у національно-патріотичному вихованні підростаючих поколінь / Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. 2016. № 3 (5). С. 62-70.
12. Годованська О. Трудова міграція: етнологічний аспект. URL: <http://ftp.mao.kiev.ua/pub/journals/svitogliad/.../svit-2010-26-6-67-godovanska.pdf>
13. Статистичні дані Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Гринкевич С. Міжнародна міграція робочої сили та її розвиток в Україні / Вісник ХНТУ 2009. №1. С. 12– 14
15. Марченко В. Міграція з України зростає. URL: <http://www.nv.ua>
16. Реліна І. Масштаби, форми та напрямки сучасних міграційних процесів / Науковий вісник. 2019. №2. С. 14–17.

Удалова О. Ю.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу модернізації вищої освіти ДНУ
«Інститут модернізації змісту освіти»
olena_udalova@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0619-0891

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДИХ УЧЕНИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах постійно зростаючого значення наукова діяльність у закладах вищої освіти вимагає від науковців оптимального поєднання науки і практики з відповідальністю молодих вчених щодо ефективності отриманих результатів і використання наукових досягнень в освітньому процесі.

У сучасних умовах реформування вищої освіти на підставі чинного законодавства з'ясовуються завдання та напрями розвитку наукової діяльності ЗВО.

Відповідно до статті 53 Закону України «Про вищу освіту» наголошується:

«1. Науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти проводять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.

2. Педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти проводять навчальну, методичну та організаційну діяльність.

3. Наукові працівники – це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

4. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти регулюється законодавством про наукову і науково-технічну та інноваційну діяльність» [2].

На нашу думку, велику роль у зростанні значення науки в житті сучасного суспільства відіграють молоді вчені.

Слід розуміти, що для молодих учених на першому місці стоїть можливість проводити наукові дослідження та впровадження наукових здобутків

в освітній процес, на другому – підвищення власної кваліфікації та можливість працевлаштування згідно з науковими досягненнями.

На нашу думку, значний вклад у підвищення наукового рівня аспірантів-викладачів сприяють Ради молодих вчених, створених у закладах вищої освіти, які об'єднують науковців університетів, що створюються з метою активізації та координації наукових досліджень на засадах добровільної участі та спільності інтересів у процесі дослідницьких дій.

У своїй діяльності Рада молодих вчених (РМВ) керується Положенням, затвердженим ректором, яке впливає на організаційно-правові та методичні засади її формування та функціонування. Основними напрямками роботи Ради молодих вчених є: дослідницький, інформаційний, студентський, соціальний, та комунікаційний.

Наприклад, Рада молодих учених Тернопільського національного економічного університету постійно ініціює проведення Міжнародних науково-практичних конференцій молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України: національна візія та виклики глобалізації», метою якої є налагодження міждержавних та міжрегіональних молодіжних наукових зв'язків, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування соціально-економічних систем в умовах ринкової економіки. У 2018 році була проведена XV Ювілейна конференція, учасниками якої стали молоді науковці, аспіранти, слухачі магістратури, студенти, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, науково-дослідних та проектних організацій, комерційних фірм та інших організацій. До збірника тез за матеріалами конференції долучилися науковці з понад 12 країн світу, зокрема Польщі, Словаччини, Румунії, Грузії, Вірменії, Білорусії, Італії, Франції, Німеччини, Чехії, Великобританії, Канади, США.

Завдяки творчим ідеям молодих науковців, конференції постійно трансформуються та набувають інноваційного формату. Практикується проведення не лише традиційного пленарного засідання та робота дискусійних майданчиків, а й зустрічі із провідними науковцями, підприємцями, представниками органів влади та місцевого самоврядування, тренінги від успішних підприємців-новаторів, майстер-класи від народних умільців, арт-терапія.

Молоді вчені університету є активними учасниками Днів науки України та Днів Європи в Україні. Для того щоб урізноманітнити наукове життя ЗВО, а також сприяти заохоченню студентів до наукової роботи, РМВ проводять наукові брифінги, що дозволяють зміцнити неформальні зв'язки у колективі, а також квест-місії, які допомагають розвинути навички ефек-

тивного тимблдингу, дозволяють проявити лідерські якості учасникам команди та перевірити свою ерудованість.

Рада молодих учених Тернопільського національного економічного університету є невід'ємним та дієвим учасником реалізації програми наукових досліджень, суб'єктом забезпечення високого наукового іміджу університету, осередком зростання майбутніх кандидатів та докторів наук. Запорукою її успішного функціонування є ґрунтовна підтримка з боку адміністрації університету [5].

Рада молодих учених Дніпропетровського національного університету у своїй діяльності керується нормативно-правовими актами, наукова діяльність якої здійснюється на основі Конституції України, чинного законодавства держави, нормативних документів Міністерства освіти і науки України.

Раду створено з метою сприяння підготовці наукових кадрів, в системі виконання наукових досліджень, пропаганди новітніх досягнень науки, захисту і реалізації професійних, інтелектуальних і соціально-побутових інтересів та прав молодих вчених.

З метою сприяння науковому, професійному зростанню молодих вчених університету забезпечують методичну та організаційну підтримку публікацій молодих вчених; організовують участь наукової молоді у конкурсах наукових праць та беруть участь в обговоренні висунутих на конкурс робіт; організовують збір і поширення інформації про фонди, які пропонують грантову підтримку молодим вченим; організовують зустрічі широкої громадськості молодих вчених з провідними вченими, публічні заходи, які мають мету поширення світогляду, посилення виховної роботи, громадянського самовизначення молоді; здійснюють співробітництво з іншими молодіжними, громадськими, благодійними організаціями з метою підвищення ефективності власної діяльності та інше [1].

Розглядаючи нормативні акти щодо дотримання правових і моральних засад, у процесі наукової діяльності молодих вчених розроблено заходи, направлені на дотримання нормативно-правових положень: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використання інформації та власну науково-педагогічну, творчу діяльність; контроль за дотриманням нормативно-правових законодавчих актів; об'єктивне оцінювання результатів наукової діяльності та інші [3].

Необхідно наголосити, що наука XXI століття є глобалізованою та відкритою. Важливість визнання наукових результатів вітчизняних учених

в інших країнах та участь у міжнародних трендах зростають в Україні. Одним із напрямів реформування науково-освітньої сфери стало питання розвитку академічної мобільності молодих учених та викладачів, яка вважається фактором інтеграції України у світовий науково-освітній простір.

Список використаних джерел

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колект. монографія / Артюхов А. та ін.; за заг. ред. Сорокіної, А.С. Артюхова, І.О. Дехтярьової. Дніпро: ДПІДУ НАДУ, 2017. 168 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Про Раду молодих вчених ТНЕУ. Тернопільський національний економічний університет. URL: <https://www.tneu.edu.ua/13438-pro-radu-molodyh-vchenyh-tneu.html>

Шелепйонук З. О., студентка
Торговельно-економічного коледжу
КНТЕУ, м. Київ
*Науковий керівник: Чернюк Н. М.,
викладач Торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ*

ЗДІБНОСТІ ТА ІНТЕРЕСИ ОСОБИСТОСТІ ЯК РУШІЙНА СИЛА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Актуальність дослідження. Перед народом України, на початку III тисячоліття, постає необхідність вирішення глобальних проблем, що вимагає від нації високого рівня освіти, зростання інтелектуального та духовного потенціалу нації, формування нової генерації професіоналів.

Метою дослідження є вивчення процесу реалізації особистості студента ТЕК КНТЕУ як майбутнього фахівця під час отримання освітніх послуг у закладі вищої освіти.

Теоретичний аналіз проблеми. Найголовніше завдання освітнього процесу в торговельно-економічному коледжі Київського національного торговельно-економічного університету – це всебічний розвиток особистості здобувача освіти, сприяння формуванню у нього активної життєвої позиції та комплексний розвиток мотиваційної готовності до професіогенезу [2].

Актуальність такого підходу до освітнього процесу обумовлена тим, що майбутньому спеціалісту важливо не лише бути вмотивованим до саморозвитку в освітньому процесі, але й отримати досвід для об'єктивної оцінки своїх індивідуальних здатностей до творчої діяльності. Важливим чинником самореалізації майбутнього спеціаліста є організація його діяльності у колективі.

У процесі освітньої діяльності та вирішення освітніх завдань особистість здобуває досвід, який допомагає їй значною мірою зрозуміти себе, оцінити свої можливості, свої якості, що має велике значення для професійної самореалізації.

Студент використовує різні інструменти, щоб зайняти свою нішу в житті, досягти результатів самореалізації і отримати суспільне визнання. Він розкриває свої здібності через професійну діяльність, творчість, заняття спортом, наукові вишукування, реалізовує себе в сім'ю та дітей [3].

Та які ж чинники мотивують людину на тривалу копітку працю для досягнення самореалізації? Як правило, людиною керують природні потреби

і загальнолюдські цінності, серед яких: необхідність у визнанні як члена соціуму, потреба в повазі, жага розвинути і продемонструвати інтелект, прагнення створити сім'ю і виростити дітей, мрія встановити спортивні рекорди, прагнення зайняти гідну нішу в суспільстві, необхідність позбутися шкідливих звичок і стати фізично здоровою людиною.

Рушійні сили для самореалізації – зрозумілі і прості, ідеали людства – непорушні й різноманітні, тому процес втілення в життя своїх прагнень не має часових рамок.

Значущою умовою для самореалізації є вміння оперативно обирати, змінювати і видозмінювати стратегії, швидко адаптуватися до нових вимог, зберігаючи при цьому спокій і здоровий глузд [1].

Професійна самореалізація, тобто досягнення вагомих успіхів в обраній сфері трудової діяльності, зокрема, може виражатися в зайнятті бажаної посади. Соціальна самореалізація – досягнення успішності у взаєминах у суспільстві, причому саме в такій кількості і якості, які приносять відчуття щастя людині, а не обмежуються мірками, встановлюваними соціумом. Людина може відчувати глибоке задоволення від своїх дій, надаючи добровільну допомогу сиротам у дитячому будинку. У той же час така волонтерська діяльність для деяких членів суспільства може здаватися марною тратою часу і сил.

Творча самореалізація включає в себе розкриття талантів не тільки в сфері мистецтва та творчості, але й успішне застосування своїх здібностей і знань у науковій діяльності.

Висновки. Отже, створивши гідні умови для професійної самореалізації особистості, ставши помічником у життєвому виборі, формуванні навичок самозахисту, досягненні всебічної, особистісної гармонії, ми готуємо конкурентоспроможного майбутнього спеціаліста, гідного громадянина держави.

Список використаних джерел

1. Лановенко І. І. Психологічні основи професійної підготовки фахівців – правознавців в закладах вищої освіти: реалії та перспективи / І.І. Лановенко, Н.О. Євдокимова // Проблеми соціально-психологічного супроводу навчального процесу у вищих закладах освіти. Ірпінь: 2013. С. 17-42.
2. Леонтьєв А. М. Діяльність. Свідомість. Особистість / А. М. Леонтьєв. М., 1992. 302 с.
3. Рудюк О. В. Особистісно-сміслові детермінанти переживання безробітними професійних криз / О. В. Рудюк. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. Вид. Науковий світ, 2000. 24 с.

Науково-практичне видання

**Актуальні проблеми формування ціннісно-моральних орієнтацій
студентів як детермінанта освітньої діяльності
закладів фахової передвищої освіти**

*Збірник матеріалів
міжвузівської науково-практичної конференції*

За загальною редакцією Ю.В. Ївженко

Обкладинка Д.А. Зданевич

Комп'ютерна верстка Ю.В. Ївженко

Підписано до друку 28.09.2020 р.

Гарнітура Times New Roman.

Формат 60х84 / 16. Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 9,3

Наклад 100 прим. Зам. № 18

Видруковано ТОВ «Четверта хвиля»

Свідоцтво ДК № 6172 від 07.05.2018 р.

м. Київ, просп. Валерія Лобановського, 119, оф. 213